

การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของเล่นพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบิ้ง บ้านโคกสูง

โดย

จตุริช อนุกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

การวิจัยครั้งนี้ได้รับเงินอุดหนุนจาก มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ปีการศึกษา 2560

ชื่อโครงการวิจัย การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของเล่นพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบ็ญ บ้านโคกสูง
ชื่อผู้วิจัย นายจตุริช อนุกุล
ปีที่ทำการวิจัย 2560

บทคัดย่อ

การศึกษาภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านของไทยเบ็ญบ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านของไทยเบ็ญบ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี ในด้าน วัสดุ การผลิต รูปแบบ และวิธีการเล่น

ผลการวิจัยพบว่า หมู่บ้านไทยเบ็ญบ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี มีลักษณะทางภูมิศาสตร์คือเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำป่าสักไหลผ่าน ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำนา ทำไร่เป็นอาชีพหลัก ภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านของไทยเบ็ญบ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี ที่ทำขึ้นเพื่อให้เด็กเล่นในชีวิตประจำวันมีความหลากหลาย การทำของเด็กเล่นสัมพันธ์กับวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ แสดงให้เห็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย สอดคล้องกับธรรมชาติโดยเลือกใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น มาดัดแปลงให้เป็นของเล่นที่สร้างความเพลิดเพลินกับเด็ก โดยแบ่งได้ตามวัสดุและวิธีการสร้างสรรค์ ได้แก่ ของเล่นที่ทำจากใบไม้ ของเล่นที่ทำจากไม้ ของเล่นที่ทำจากดิน และของเล่นที่ทำจากวัสดุอื่นๆ วัสดุส่วนใหญ่จะเป็นใบไม้ที่หาได้ในท้องถิ่น วัสดุที่พบในการทำของเล่นได้แก่ ไม้ไผ่ ใบลาน ใบตาล ใบตอง ใบมะพร้าว หวาย ต้นกระบองเพชร หญ้าแฝก เครือย่านาง เถาวัลย์อ่อน ไม้หนูน ไม้จั่ว ลูกมะสัง ฯลฯ ที่ปลูกไว้ในบ้านหรือขึ้นเองในที่ต่างๆ ด้านการผลิตนั้นทำตามกันมาโดยได้รับการถ่ายทอดจากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย หรือใช้วิธีการ ครูพัก ลักจำ รูปแบบส่วนมากจะเป็นการเลียนแบบธรรมชาติและวัตถุแวดล้อมใกล้ตัว ด้านวิธีการเล่นจะมีวิธีแตกต่างกันไป ของเล่นบางอย่างสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลิน บางอย่างสร้างความรักความสามัคคีในกลุ่ม ของเล่นบางอย่างช่วยให้เกิดพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์และสังคมของเด็ก ความสมบูรณ์และความสวยงามของผลงานจะขึ้นอยู่กับฝีมือ ความชำนาญและประสบการณ์ของคนทำ ของเล่นพื้นบ้านบางอย่างผลิตมาจากวัสดุพื้นถิ่นมีลักษณะเฉพาะ เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนไทยเบ็ญ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยเบ็ญบ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี ยังมีประเด็นอื่นๆ ที่ควรทำการศึกษาวิจัยต่อไป ได้แก่ ภาษาและตัวอักษร การละเล่น การถนอมอาหาร การสร้างบ้าน เป็นต้น

Project: Study of Folk toys Local Wisdom of Thai Berg Ethnic Group Baan Khoksalung Lopburi Province

Researcher: Mr. Chutirach Anukool

Year: 2017

abstract

The study of Folk toys Local Wisdom of Thai Berg Ethnic Group Baan Khoksalung Lopburi Province aims at studying the Folk toys Local Wisdom of Thai Berg Ethnic Group Baan Khoksalung Lopburi in terms of materials used, patterns, product ,and playing method.

The study showed that the Folk toys Local Wisdom of Thai Berg Ethnic Group Baan Khoksalung Patananicom District, Lopburi Province. Geographically, it is a lowland plain. The Pasak River flows through. Most villagers do farming. Farming is the main occupation. Folk toys Local Wisdom of Thai Berg Ethnic Group Baan Khoksalung Lopburi Province Make up for children to play in a diversified everyday life. Children's play is associated with the way of life. Living conditions It shows the wisdom of the villagers living a simple life. Consistent with nature, local materials are used. Toys that entertain children. The material and creative way to create a toy is made of leaves, wooden toys ,toys made of clay and toys made of other materials. Most materials are locally available. The materials found in the toy include bamboo leaves, palm leaf, coconut leaves, rattan, cactus, vetiver grass etc. The production is done by the parent, Grandparents. Most models imitate the nature and the surroundings. How to play different ways. Some toys make fun. Something creates a love for unity in the group. Some toys help to develop the body. Emotional and social the integrity and beauty of the work will depend on the workmanship expertise and experience of people doing. Some folk toys are made from locally unique materials. The identity of the Thai Berg.

There also have been other aspects in terms of local wisdom of, Thai Berg Ethnic Group Baan Khoksalung Patananicom District Lopburi Province. Such aspects; for example, foods protect, folk plays, house building, language, and letters should be investigated.

Keywords: Folk toys Local Wisdom, Thai Berg, Baan Khoksalung, Lopburi Province

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของเล่นพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบ็ง บ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ท่านอธิการบดีและสำนักวิจัยและพัฒนา ที่ได้ให้โอกาส ให้ทุนสนับสนุนในการทำวิจัย ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ทุกท่านที่ให้คำแนะนำในการทำวิจัย

การจัดทำรายงานครั้งนี้จะสำเร็จลงไม่ได้ หากไม่ได้รับความร่วมมือและความอนุเคราะห์จาก ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อมูล ทำให้ได้รับข้อมูลที่สมบูรณ์ และ ครบถ้วน

จุติรัช อนุกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
ขอบเขตการวิจัย.....	2
ระยะเวลาดำเนินการวิจัย.....	2
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
2 เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	4
ของเล่น.....	6
จังหวัดลพบุรี.....	11
กลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบ็ง.....	12
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	24
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	28
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	28
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	28
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	28
การจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล.....	28
การสรุปข้อมูล.....	29
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	30
ของเล่นที่ทำจากใบไม้.....	32
ของเล่นที่ทำจากไม้.....	42
ของเล่นที่ทำจากดิน.....	53
ของเล่นที่ทำจากวัสดุอื่นๆ.....	55

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	58
สรุปผลการศึกษา.....	59
อภิปรายผล.....	61
ข้อเสนอแนะ.....	62
บรรณานุกรม.....	63
ภาคผนวก.....	65
ประวัติผู้วิจัย.....	66

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ภาพ 4.1 การแต่งกายของชาวไทยเบิ่งบ้านโคกสูง.....	30
2 ภาพ 4.2 การเล่นโถกเถกของเด็กโคกสูง.....	30
3 ภาพ 4.3 การเล่นรถล้อไม้ของเด็กโคกสูง.....	31
4 ภาพ 4.4 การเล่นตีระวงของเด็กโคกสูง.....	31
5 ภาพ 4.5 การเล่นม้าก้านกล้วยของเด็กโคกสูง.....	32
6 ภาพ 4.6 ปลาตะเพียนโบลาน.....	33
7 ภาพ 4.7 ตักแตนโบลาน.....	34
8 ภาพ 4.8 ปูโบลาน.....	35
9 ภาพ 4.9 นกฟักไข่โบลาน.....	36
10 ภาพ 4.10 ม้าดอกแฝก.....	37
11 ภาพ 4.11 ม้าก้านกล้วย.....	38
12 ภาพ 4.12 ปีนก้านกล้วย.....	39
13 ภาพ 4.13 ตะกร้อ.....	39
14 ภาพ 4.14 ดอกไม้โบลาน.....	40
15 ภาพ 4.15 กบโบลาน.....	41
16 ภาพ 4.16 จิ้งห้นลูกยาง.....	42
17 ภาพ 4.17 จิ้งโปล๊ะ.....	43
18 ภาพ 4.18 รถล้อไม้.....	44
19 ภาพ 4.19 รถลูกมะสัง.....	45
20 ภาพ 4.20 ตีระวง.....	46
21 ภาพ 4.21 รถลากไม้.....	47
22 ภาพ 4.22 เกวียนไม้ไฟ.....	48
23 ภาพ 4.23 วาจ.....	48
24 ภาพ 4.24 จิ้งห้น.....	49
25 ภาพ 4.25 ไม้ทิ่ม.....	50
26 ภาพ 4.26 งูรัดน้อง.....	51
27 ภาพ 4.27 โถกเถก.....	52
28 ภาพ 4.28 วัวควายปั้น.....	53
29 ภาพ 4.29 ลูกกระสุนหนังสติ๊ก.....	54
30 ภาพ 4.30 รถโหลาน.....	55
31 ภาพ 4.31 รถเรือสายดัวน.....	56
32 ภาพ 4.32 รถตันกระบองเพชร.....	57

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญปัญหา

ปัจจุบันเกมคอมพิวเตอร์เป็นของเล่นอย่างหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยมจากเยาวชนสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อสังคมก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล เกมในโลกของดิจิทัลกลายเป็นสิ่งเฝ้ามองให้เหล่าเด็กๆ ทั้งหลายใฝ่ฝันอยากจะได้สัมผัสสองเล่น และเมื่อได้เล่นก็เกิดอาการติดเกมอย่างถอนตัวไม่ขึ้น ความรุนแรง สิ่งยั่วยุต่าง ๆ ภายในเกม มีผลกระทบให้เด็กสร้างพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมขึ้นมาเรื่อยๆ ดังที่ได้พบจากข่าวหน้าหนังสือพิมพ์ เกมบางประเภทนั้น อยู่ในข่ายที่ไม่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก ปัจจุบันเกมในท้องตลาดส่วนใหญ่เป็นเกมแนวสงคราม ต่อสู้ ที่มีการใช้อาวุธรบราฆ่าฟันกันมีความรุนแรงอยู่ในตัว ส่งผลต่อพฤติกรรมของเยาวชนโดยตรง ปัญหาเด็กติดเกม นับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ผู้เล่นจะได้รับผลกระทบทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ มีอาการ เหม่อลอย การเรียนตกต่ำ มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร แสดงความก้าวร้าวหรือมีพฤติกรรมเลียนแบบโดยใช้ความรุนแรงแตกต่างจากการเล่นของเด็กในอดีตที่ใช้ภูมิปัญญาสร้างสรรค์ของเล่นหรือเกมที่เล่นเป็นกลุ่มโดยอาศัยการออกกำลังของร่างกายในทุกส่วน ไม่มีความรุนแรง เน้นความสนุกสนาน ความคิดสร้างสรรค์ และความสามัคคี

ภูมิปัญญาไทย เป็นองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ของการดำรงชีวิตของคนไทยที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ประกอบด้วยแนวคิดในการแก้ปัญหาจนเกิดการหลอมรวมเป็นแนวความคิดสำหรับแก้ปัญหาที่มีลักษณะเฉพาะกลุ่มของชุมชนหรือพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาคือการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามกาลเวลา การศึกษาเรื่องภูมิปัญญาที่ผ่านมามีภูมิปัญญาหลายด้านที่มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม ด้านศิลปะพื้นบ้าน ด้านอาหาร ด้านการละเล่น ด้านสมุนไพรและตำรายา ด้านความเชื่อและศาสนา ด้านประเพณีพิธีกรรม เป็นต้น สำหรับของเล่นพื้นบ้านเป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่ช่วยให้ความเพลิดเพลินกับเด็ก ช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ช่วยการพัฒนาการเจริญเติบโตทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ตั้งแต่เด็กเกิดใหม่จวบจนเติบโตเป็นวัยรุ่น เช่นเด็กที่คลอดใหม่จะพัฒนาการรับรู้ทางการเห็นและการได้ยินเป็นอันดับแรก ดังนั้นพ่อแม่คนรุ่นเก่าจึงต้องหาของที่มีสีสัน มีเสียงหรือสิ่งที่จูงใจกับเด็กมาห้อยแขวนเหนือเปลเช่น ปลาตะเพียนใบลาน พวงกระดาดสี เมื่อเติบโตขึ้นมาพอที่จะนั่งได้ คลานได้เด็กๆมักชอบเล่นของที่จับต้องได้ เช่น ลูกบอล ตุ๊กตาผ้า และจะเปลี่ยนไปตามช่วงอายุ เด็กอาจทำของเล่นขึ้นมาเองจากวัสดุธรรมชาติโดยมีผู้ใหญ่คอยแนะนำหรือทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เช่น ม้าก้านกล้วย ปืนก้านกล้วย รถไม้หนังสติ๊ก ไอโพล่า ลูกข่าง หรือว่าว เป็นต้น ส่วนเด็กผู้หญิงจะชอบเล่นขายของ แต่งตัว หมากเก็บ หม้อข้าวหม้อแกงซึ่งจะแตกต่างจากการเล่นของเด็กผู้ชาย ของเล่นพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่น ส่วนใหญ่มักจะนำวัสดุต่างๆในพื้นที่นั้นมาใช้ในการสร้างสรรค์อย่างเหมาะสมและสืบทอดกันมาเป็นรุ่น ของเล่นพื้นบ้านเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของกลุ่มชนในท้องถิ่นนั้นๆ

จากการศึกษาของเล่นพื้นบ้านของชาวไทยเบื้องต้นพบว่ามีรูปแบบที่หลากหลาย ทำจากวัสดุหลายชนิดที่มีความน่าสนใจเช่น จิ้งห้น ว่าว จิ้งโปล๊ะ รถล้อลูกมะสัง กังหันไม้ไผ่ ปลาตะเพียนใบลาน

รถลากไม้ รถล่อต๋าย ควายดินปั้นชนกัน เป็นต้น ของเล่นเหล่านี้ล้วนทำมาจากวัสดุในท้องถิ่นที่หาได้ง่ายมีรูปแบบเฉพาะตัว สร้างความสนุกสนานให้กับเด็กๆ โดยไม่มีความรุนแรงเหมือนเกมคอมพิวเตอร์ และไม่มีอันตรายจากสารพิษเหมือนของเล่นในยุคปัจจุบันที่มีส่วนผสมของสารเคมีที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้เล่นได้ การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาภูมิปัญญาการผลิตของเล่นพื้นบ้าน เป็นการสืบสานภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบ็ญให้คงอยู่สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านของไทยเบ็ญบ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี ในด้าน วัสดุ การผลิต รูปแบบ และวิธีการเล่น
2. เพื่อเป็นฐานข้อมูลด้านของเล่นพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบ็ญ สำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของไทยเบ็ญในจังหวัดลพบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์ผลงานภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านของไทยเบ็ญ ได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มประชากรคือของเล่นพื้นบ้านของไทยเบ็ญบ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี
2. ตัวแปรที่ศึกษา
 - 2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ งานของเล่นพื้นบ้านของไทยเบ็ญบ้านโคกสูง
 - 2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ องค์ความรู้ด้าน วัสดุ การผลิต รูปแบบ และวิธีการเล่น โดยใช้แนวคิดทฤษฎีของงานศิลปหัตถกรรมไทยแบบพื้นบ้านของ วิบูลย์ ลี้สุวรรณมาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีระยะเวลา 12 เดือน ระหว่าง เดือน ตุลาคม 2559-กันยายน 2560

นิยามศัพท์เฉพาะ

ของเล่นพื้นบ้าน หมายถึง สิ่งใดๆในท้องถิ่นที่สามารถนำมาเล่นได้ โดยผลิตจากวัสดุสิ่งของจากธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว เช่น ไม้ กิ่งไม้ กะลา ดินเหนียว เป็นต้น เด็กๆสามารถนำมาเล่นเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบ็ญ หมายถึง กลุ่มคน ที่อพยพโยกย้ายมาจากแถบโคราชมาตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มใหญ่ในพื้นที่ตำบลบ้านดิลังและในแถบกลุ่มแม่น้ำป่าสัก ที่ตำบลโคกสูง และตำบลมะนาวหวาน ไทยเบ็ญคือ กลุ่มชนที่ใช้ภาษาไทยกลาง แต่สำเนียงเพี้ยน เหน่อ มีขนบธรรมเนียมที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชน เช่น ภาษา ความเชื่อ เพลงพื้นบ้าน เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ การละเล่นรวมทั้งการทอผ้า

บ้านโคกสูง หมายถึงหมู่บ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบิ้ง อยู่ใกล้กับเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ทางทิศเหนือของอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับ ของเล่นพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบิ้งบ้านโคกสูง จ.ลพบุรี ในประเด็นวัสดุ การผลิต รูปแบบ และวิธีการเล่น
2. ได้สื่อการเรียนรู้ที่สามารถใช้เผยแพร่องค์ความรู้สู่เยาวชนและชุมชนได้
3. ประชาชนทั่วไปเห็นคุณค่า ของเล่นพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบิ้งบ้านโคกสูง จ.ลพบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของเล่นพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบิ้ง บ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี นั้น ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อดังนี้

1. ภูมิปัญญา
 - 1.1 ความหมายของภูมิปัญญา
 - 1.2 ประเภทของภูมิปัญญา
2. ของเด็กเล่น
 - 2.1 ของเล่นพื้นบ้านไทย
3. ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดลพบุรี
 - 3.1 ลักษณะโดยทั่วไป
 - 3.2 ประวัติความเป็นมา
4. กลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบิ้ง
 - 4.1 ประวัติความเป็นมา
 - 4.2 วิถีชีวิต
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ภูมิปัญญา

1.1 ความหมายของภูมิปัญญา

คำว่า ภูมิปัญญา ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า wisdom มีความหมายว่าความรู้ ความสามารถความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม และความสามารถในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์ ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นองค์ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่สั่งสมและสืบทอดกันมาอันเป็น ความสามารถและศักยภาพในเชิงแก้ปัญหา การปรับตัวเรียนรู้และสืบทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อการ ดำรงอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เผ่าพันธุ์หรือเป็นวิถีของชาวบ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้าน เกิดจากการสะสมการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไป หมดในทุกสาขาวิชาไม่แยกเป็นวิชา ๆ ฉะนั้นวิชาเกี่ยวกับเศรษฐกิจอาชีพ ความเป็นอยู่เกี่ยวกับการใช้ จ่าย กับการศึกษาวัฒนธรรมจะผสมผสานกลมกลืนเชื่อมโยงกันไป ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย เป็นผลของประสบการณ์สั่งสมของคนทีเรียนรู้จากปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มชน เดียวกันและระหว่างกลุ่มชุมชนหลาย ๆ ชาติพันธุ์ รวมไปถึงโลกทัศน์ที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ ภูมิปัญญาเหล่านี้เคยเอื้ออำนวยให้คนไทยแก้ปัญหาได้ดำรงอยู่ และสร้างสรรค์อารยธรรมได้อย่างมี คุณภาพกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในระดับพื้นฐานหรือระดับชาวบ้าน ภูมิปัญญาในแผ่นดินนี้มีได้ เกิดขึ้นเป็นเอกเทศแต่มีส่วนแลกเปลี่ยนเลือกเฟ้น และปรับให้ภูมิปัญญาจากอารยธรรมอื่นตลอดมา (ภูมิปัญญาไทย. ออนไลน์. 2557) ภูมิปัญญาจึงหมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจน ที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัวและดำรงชีพในระบบนิเวศหรือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ได้มีการพัฒนาการสืบสานกันมา

ภูมิปัญญาเป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวกับสภาวะต่างๆในพื้นที่ ที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานอยู่และได้แลกเปลี่ยนสังสรรค์ทางวัฒนธรรมกับชุมชนอื่น จากพื้นที่สิ่งแวดล้อมอื่นที่ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันแล้วรับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ ในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น ภูมิปัญญาจึงมีทั้งภูมิปัญญาอันเกิดจากประสบการณ์ในพื้นที่ ภูมิปัญญาที่มาจากภายนอกและภูมิปัญญาที่ผลิตใหม่หรือผลิตซ้ำเพื่อแก้ปัญหาและการปรับตัวให้สอดคล้องกับความจำเป็นและความเปลี่ยนแปลง (เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2544. 22)

ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นแหล่งความรู้ที่สื่ออย่างหนึ่งที่ถูกทอดทิ้งไปในแวดวงการศึกษาปัจจุบัน ชาวบ้านที่ดำรงชีวิตร่วมกันอยู่เป็นเวลานานอาจจะป็นร้อยเป็นพันปี เรียกว่ามีความยั่งยืน วิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านคือการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างได้ดุลยภาพ ทั้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เช่น การรักษาป่าและต้นน้ำลำธาร ภูมิปัญญาเหล่านี้รวมเรียกว่า วัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นภูมิปัญญาที่สะสมมาจากการปฏิบัติจริงและถ่ายทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ความรู้ของมนุษย์ไม่ได้มีแต่เกิดขึ้นจากการทดลองในห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น ความรู้อีกกระแสหนึ่งซึ่งเกิดมาก่อน คือ ความรู้ที่เกิดจากการทดลองปฏิบัติจริงในห้องทดลองทางสังคม คือ ความรู้กระแสวัฒนธรรม หรือความรู้ดั้งเดิม หรือภูมิปัญญาชาวบ้านความรู้เหล่านี้ที่ถูกค้นพบ ลองใช้ ดัดแปลง ถ่ายทอดกันมาด้วยเวลานานเป็นพันเป็นหมื่นปีจึงมีค่านักเป็นมรดกทางปัญญาของมนุษย์ ด้วยการศึกษารูปแบบที่ทำการในปัจจุบัน มรดกทางปัญญาเหล่านี้จะสูญหายไปอย่างรวดเร็ว (ประเวศ วะสี อ้างจาก เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2544. 35) ดังนั้นภูมิปัญญาไทย จึงหมายถึง องค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ของการดำรงชีวิตของคนไทยที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ทั้งทางตรง และทางอ้อม ที่ประกอบด้วยแนวคิดในการแก้ปัญหาของตนเองจนเกิดการหลอมรวมเป็นแนวความคิดสำหรับแก้ปัญหาที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง ซึ่งสามารถพัฒนาความรู้ดังกล่าว แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามกาลเวลา

1.2 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีมากมายหลายแขนง แต่มักจะถูกมองว่าล้าหลัง คนบางกลุ่มจึงไม่ค่อยให้ความสำคัญและสืบสานกันมากนัก ส่วนใหญ่แล้วภูมิปัญญาท้องถิ่นมักสืบทอดบอกกล่าวกันเป็นการภายใน เช่น สูตรทำอาหาร หรือตำราต่าง ๆ ทำให้ไม่เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไป อาจจำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ดังนี้

ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา ภูมิปัญญาประเภทนี้จะมีลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น เนื่องจากมีพื้นฐานทางความเชื่อในศาสนาที่แตกต่างกัน สำหรับภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยซึ่งเกี่ยวกับความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักนั้นได้มีส่วนสร้างสรรค์สังคม โดยการผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและพิธีกรรมเนื่องจากประเพณีและพิธีกรรมเป็นสิ่งที่ตั้งงามที่คนในท้องถิ่นสร้างขึ้นมา โดยเฉพาะเป็นการเพิ่มขวัญและกำลังใจคนในสังคม ภูมิปัญญาประเภทนี้จึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคมเป็นอย่างมากดังจะเห็นได้จากประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญในประเทศไทยล้วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมแทบทั้งสิ้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับศิลปะพื้นบ้านเป็นการสร้างสรรค์งานศิลปะต่างๆโดยการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหลังจากนั้นได้สืบทอดโดยการพัฒนาอย่างไม่ขาดสายกลายเป็นศิลปะที่มีคุณค่าเฉพาะถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน นอกจากมนุษย์จะนำอาหารมาบริโภค เพื่อการอยู่รอดแล้ว มนุษย์ยังได้นำเทคนิคการถนอมอาหารและการปรุงอาหารมาใช้ เพื่อให้อาหารที่มี มากเกินความต้องการสามารถเก็บไว้บริโภคได้เป็นเวลานานซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาอีกประเภทหนึ่ง ที่ สำคัญต่อการดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังนำผักพื้นบ้านชนิดต่างๆมาบริโภคอีกด้วย ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน การละเล่นถือว่าเป็นการผ่อนคลายโดยเฉพาะในวัยเด็กซึ่งชอบความ สนุกสนานเพลิดเพลิน ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยส่วนใหญ่จะใช้อุปกรณ์ในการละเล่นที่ประดิษฐ์มา จากธรรมชาติซึ่งแสดงให้เห็นวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม อย่างกลมกลืน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งเกิดจาก การสร้างสรรค์ของแต่ละภาคเราสามารถพบหลักฐานจากร่องรอยของศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏ กระจายอยู่ทั่วไป เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเทคนิค ความคิด ความเชื่อของบรรพบุรุษเป็นอย่างดีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน ภูมิปัญญา ประเภทนี้ส่วนมากแสดงออกถึงความสนุกสนาน และยังเป็นคติสอนใจสำหรับคนในสังคม ซึ่งมีส่วน แดกต่างกันออกไปตามโลกทัศน์ของคนในภาคต่างๆภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับสมุนไพรรักษาโรคและตำรายา พื้นบ้าน ภูมิปัญญาประเภทนี้เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ของคนในอดีตและถ่ายทอดให้กับคนรุ่น หลังถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะถือว่าเป็นปัจจัยสี่ ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับมนุษย์ หาก ได้รับการพัฒนาหรือส่งเสริมจะเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตได้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรม เทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่เกิดจาก ภูมิปัญญาของคนไทยในแต่ละภาคนั้นถือเป็นการประดิษฐ์กรรมและหัตถกรรมชั้นเยี่ยม ซึ่งปัจจุบัน ไม่ได้ได้รับความสนใจในการพัฒนาและส่งเสริมภูมิปัญญาประเภทนี้เท่าที่ควร หากมีการเรียนรู้และสืบ ทอดความคิดเกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรมและหัตถกรรมให้แก่เยาวชน จะเป็นการรักษาภูมิปัญญาของ บรรพชนได้อีกทางหนึ่ง ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ - เนื่องจากคนไทยมีอาชีพที่เกี่ยวกับเกษตรกรรมโดยเฉพาะการทำนา ทำไร่ จึงทำให้เกิดภูมิปัญญาที่ เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมในการดำรงชีวิตเพื่อแก้ปัญหาหรืออ่อนน้อมเพื่อให้เกิดความอุดม สมบูรณ์ในการเพาะปลูกและเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรดังจะเห็นได้จากพิธีกรรมที่เกี่ยวกับ การเกษตรทั่วทุกภูมิภาคของไทย (ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น. ออนไลน์. 2559)

2. ของเล่น

ของเล่น หมายถึง สิ่งของใดๆที่สามารถนำมาใช้เล่นได้ โดยมากของเล่นมักจะมี ความ เกี่ยวข้องกับเด็ก ของเล่นไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่ตั้งใจผลิตออกมาเพื่อการเล่นเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่อาจจะเป็นสิ่งของใดๆก็ได้ หากสามารถนำมาเล่นเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินได้เช่น การโยนเล่น การปาเล่น การหมุนเล่น ก็สามารถเป็นของเล่นได้ ปัจจุบันของเล่น ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ใช้เป็นสื่อ การสอนเบื้องต้นสำหรับเด็กๆ ตั้งแต่เด็กทารกก็สามารถใช้เล่นของเล่น เช่น กระจด หรือยางที่เอาไว้ กัดเล่นได้ ในสมัยก่อน คนไทยจะประยุกต์ของเล่นมาจากสิ่งรอบๆตัว เช่น ม้าก้านกล้วยซึ่งทำจากก้าน ของใบกล้วย ตึกดาววู ควาย ซึ่งเกิดจากการปั้นดินเหนียวให้เป็นวัว ควายได้ หรือ เล่นแต่งตัวตุ๊กตา

ซึ่งเกิดจากการวาดรูปตุ๊กตาที่ มักจะเป็นผู้หญิง และชุดที่จะใส่ และตัดออกมาเล่นแต่งตัวกัน (ของเด็กเล่น. ออนไลน์. 2559)

ประเภทของการละเล่น

เนื่องจากการละเล่นของไทยเรานั้นมีมากมายแบ่งคร่าว ๆ ได้เป็น 2 ประเภท ใหญ่ ๆ คือ การละเล่นกลางแจ้ง และการละเล่นในร่ม

การละเล่นกลางแจ้งที่มีบทร้องประกอบได้แก่ โพงพาง เสือไล่หมู อ้ายเข้าอ้ายโขง ซ่อนหาหรือ โป่งแปะเอาเถิด มอญซ่อนผ้า ริริข้าวสาร ที่มีคำโต้ตอบ เช่น งูกินหาง แม่นาคพระโขนง มะลือก๊กกอกแก๊ก เขยงแก้งกอย ที่ไม่มีบทร้องประกอบ ได้แก่ ล้อต๊อก หยอดหลุม บ้อหูน ลูกดิ่ง ลูกช่าง ลูกหิน เตยหรือตาล่อง ข้าวหลามตัด วัวกระทิง ลูกช่วง ห่วงยาง เสือข้ามห้วย เสือข้ามห้วยหมู ตีจับ ตะขุ่ หุ่น ตาเขยง ยิงหนังสติ๊ก ปลาหมอบ ตกกะทะ ตีลูกล้อ การเล่นว่าว กระโดดเชือกเดี่ยว กระโดดเชือกคู่ กระโดดเชือกหมู่ ร้อนรูป หลุมเมือง ทอดกะทะ หรือหมุนนาฬิกา ซี่ม้าส่งเมือง กาฟักไข่ ตีโป่ง ชักคะเยอ โปลิศจับขโมย สะบ้า เสือกันวัว ซี่ม้าก้านกล้วย กระดานกระดก วิ่งสามขา วิ่งสวมกระสอบ วิ่งทวน ยิงปืน ก้านกล้วย การละเล่นในร่มที่มีบทร้องประกอบ ได้แก่ ซี่ตู่กลางนา ชักส้าว โยกเยก แมงมุม จับปูดำ ขยำปูนา จัจจ้อเจี้ยบ เด็กเอ๋ยพาย จัจจี่ ที่ไม่มีบทร้องประกอบ ได้แก่ ตีตมเม็ดมะขามลงหลุม อีซิดอีเขียน อีตัก เสือตกลัง เสือกันวัว หมากกินอิม สีซอ หมากเก็บ หมากตะเกียบ ปั่นแปะ หัวก้อย กำทาย ทายใบสน ตีไก่ เป่ากบ ตีตบแผละ กัดปลา นาฬิกาทางมะพร้าว กงจักร ต่อบ้าน พับกระดาษ ฝนรูป จู๋นางเจ้าห้อง การละเล่นเลียนแบบผู้ใหญ่เช่นเล่นเป็นพ่อเป็นแม่ เล่นแต่งงาน เล่นหม้อข้าวหม้อแกง แคะขนมครกเล่น ขายของ เล่นเข้าทรง ทายคำปริศนานอกจากนั้นยังมีบทร้องเล่น เช่น จันทรเอย จันทรเจ้า ขอข้าวขอแกง แกง...และบทร้องเลียน เช่น ผมจุก คลุกน้ำปลา เห็นซี่หนามันังไหวกระจิ่งหง่อง เป็นต้น การละเล่นที่เล่น กลางแจ้งหรือในร่มก็ได้ที่ไม่มีบทร้อง ได้แก่ ลิงชิงหลัก ขายแดงโม เก้าอีดันตรี แข่งเรือคน ดมดอกไม้ปิด ตาตีหม้อ ปิดตาต่อหาง โสภีบับ เป่ายี่ฉุบเนื่องจากในแต่ละภาคมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกันทั้งใน ด้านภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ สภาพแวดล้อม ทำให้การละเล่นของเด็ก แต่ละภาคมีความ แตกต่างกันไปบ้างในเรื่องของบทร้องประกอบการละเล่น กติกา และอุปกรณ์การละเล่น แต่โดยส่วนรวม แล้วลักษณะการเล่นจะคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่

คุณค่าของการละเล่นไทย

การละเล่นของไทย เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นการสะท้อนวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ มาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และเนื่องจากเป็นการ “เล่น” ซึ่งผู้ใหญ่ บางคนอาจไม่เห็นคุณค่า นอกจากเห็นว่าเป็นแค่เพียงความสนุกสนานของเด็ก ๆ การละเล่นบางอย่าง ยังเห็นว่าเป็นอันตราย และเป็นการบ่มเพาะนิสัยการพนันอีก เช่น ทอยกอง หว่าหากจะมอง วิเคราะห์ กันอย่างจริงจังแล้ว คุณค่าของการละเล่นของไทยเรานี้มีประโยชน์มากมายดังหัวข้อ ต่อไปนี้

ได้จากการออกกำลังทั้งกลางแจ้งและในร่ม เริ่มตั้งแต่เด็กเล็ก ๆ เล่น “จับปูดำ ขยำปูนา” หรือ “โยกเยกเอ๋ย น้ำท่วมเมฆ” เด็กก็จะได้หัดใช้กล้ามเนื้อต่าง ๆ ในตัวพร้อมกับทำให้เข้ากับ จังหวะ พอโตขึ้นมาหน่อยก็จะชอบเล่นกลางแจ้งกับเด็กคนอื่น ๆ เป็นกลุ่มเล็กบ้างใหญ่บ้าง เช่น ซี่ม้า ก้านกล้วย ตาเขยง ตีลูกล้อ วิ่งเปี้ยว ซี่ม้าส่งเมือง ตีจับ เตย ฯลฯ การละเล่นบางอย่างมีบทร้อง ประกอบทำให้สนุกครึกครื้นเข้าไปอีก อย่าง ริริข้าวสาร โพงพาง มอญซ่อนผ้า อ้ายเข้าอ้ายโขง งูกินหาง

นอกจากจะได้ออกกำลังกายแล้วยังได้ฝึกความว่องไว ฝึกความสัมพันธ์ของการแก่งจังหวะแขนเท้า เช่น กอล์ฟโซ่ ได้ฝึกการใช้ทักษะ ทางตาและมือในการเล็งกระรยะ เช่น การเล่นเกม หอยกอง

ฝึกความสังเกต ไหวพริบ และการใช้เขาวนปัญญา จากการละเล่นหลายชนิดที่ต้องชิงไหวชิงพริบกักระหว่างการต่อสู้ เช่น การเล่นเกม หอยกอง ผู้ชมจะหลอกล่อชิงไหวชิงพริบกับเจ้าของโซ่ ซึ่งต้องคอยระวัง คาดคะเนไม่ให้ใครมาขโมยโซ่ไปได้ การเล่นเกม หรือ ต่อล่อง คนล่องก็จะหลอกล่อให้ผู้อื่นเผลอ เพื่อให้ฝ่ายตนไปได้และผู้อื่นก็ต้องคอยสังเกตให้ตีว่า ใครจะเป็นคนผ่านไป

ฝึกวินัยและการเคารพต่อกติกา การละเล่นทุกอย่างมีกฎในตัวของมันเอง ซึ่งก็มาจากพวกเด็กนั่นเองเป็นคนช่วยกันกำหนดตกลงกันขึ้นมา การเล่นเกมจึงดำเนินไปได้ โดยจะเห็นได้จากก่อนเล่นก็จะมีกรจับไม้สั้นไม้ยาว เป่ายิงดูบ จุ่มจะหลี่ (ของทางเหนือ คล้าย ๆ จ่อจี้เจียบ) หรือ ดูฉี่ (เป่ายิงดูบของทางภาคใต้ มีปืน น้ำ ก้อนอิฐ แก้ว (น้ำ) หากใครไม่ทำตามกติกา ก็จะเข้ากลุ่มเล่นกับเพื่อน ๆ ไม่ได้ เป็นการฝึกการปรับตัวเข้ากับคนอื่นโดยปริยาย

ฝึกความอดทน เช่น ชีม้าส่งเมือง ผู้แพ้จะต้องถูกขี่หลังไปไหน ๆ ก็ได้ บางคนตัวเล็กถูกคนตัวใหญ่ขี่ก็ต้องยอม ถ้าไม่ทนก็เล่นกันไม่ได้ หรือเสื่อข้ามห้วย คนเป็น “ห้วย” ต้องอดทนทำท่าหลายอย่างให้ผู้เป็น “เสื่อ” ข้าม บางครั้งต้องเป็น “ห้วย” อยู่นาน เพราะไม่มีเสื่อตัวใดตาย หรือหา “เสื่อ” ข้ามได้หมด “ห้วย” ก็ถูกลงโทษ ถูก “เสื่อ” หามไปทิ้งแล้ววิ่งหนี “ห้วย”

ฝึกความสามัคคีในคณะ อย่างเช่น ตีจับในขณะที่ผู้เล่นของฝ่ายหนึ่งเข้าไป “ตี” เพื่อให้ถูกตัวผู้เล่นอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วจะได้วิ่งกลับฝ่ายของตน โดยไม่ถูกจับเป็นเชลยนั้น ผู้เล่นอีกฝ่ายต้องพร้อมใจกันพยายามจับผู้เข้ามา “ตี” ไว้อย่าให้หลุดมือ เพราะถ้าหลุดกลับไปฝ่ายของตน ผู้เล่นอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องกลับไป เป็นเชลยทั้งกลุ่ม หรืออย่างชักคะเย่อ ผู้เล่นของแต่ละฝ่ายต้องพร้อมใจกันออกแรงกันสุดฤทธิ์สุดเดช เพื่อให้เครื่องหมายที่กึ่งกลางของเชือกเข้าไปอยู่ฝ่ายตน

ฝึกความซื่อสัตย์ ผู้เล่นเป็นคนหาต้องผิดตาให้หมดในขณะที่คนอื่น ๆ วิ่งไปซ่อน อย่างคำร้องประกอบการเล่นชนิดนี้ว่า “ปิดตาไม่มีต สรพชเข้าตา พ่อแม่ทำนา ได้ข้าวเม็ดเดียว” หรือหากเก็บอีดัก ถ้ามือของผู้เล่นไปแตะถูกกอนหินหรือเม็ดผลไม้ก็ต้องยอม “ตาย” ให้คนอื่นเล่นต่อ แม้ว่าคนอื่นจะไม่เห็นด้วยก็ตาม

ฝึกความรับผิดชอบ การปฏิบัติตามกติกาไม่ว่าจะเป็นการเล่นอะไร ถือว่าเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อผู้เล่น เช่น เล่นหมอนนาฬิกา ผู้เล่นทุกคนต้องจับมือกันให้แน่นแล้วหยายตัว เอาเท้ายันกัน คนยืนสลับต้องจับมือคนหนึ่งให้แน่น ๆ แล้ววิ่งรอบ ๆ เป็นวงกลมเหมือนนาฬิกา ทุกคนจึงต้องรับผิดชอบต่อมือหรือยันเท้าให้มัน จึงจะหมุนได้สนุก (การละเล่นของเด็กไทย. ออนไลน์. 2559)

2.1 ของเล่นพื้นบ้านไทย

รองเท้ากะลา ใช้กะลามะพร้าวด้านที่มีรู มา 1 คู่ใช้เชือกกล้วยชุบน้ำให้เหนียว ถ้าไม่ชุบน้ำเชือกกล้วยแห้งจะขาดง่าย ผูกใต้กะลาไม่ให้หักเป็นท่อน ๆ ละ 1 นิ้วผูกเป็นแกนไว้ แหย่ปลายเชือกสอดรูกะลาขึ้นมาอีกข้างก็ทำเหมือนกัน เวลาจะใช้เดิน ใช้นิ้วโป้งกับนิ้วชี้เท้าหนีบเชือกไว้

ปิ่นและม้่าก้านกล้วย ตัดก้านกล้วยยาวประมาณ 1 ฟุต ใช้มีดบางผ่านเป็นแวน จากข้างล่างขึ้นข้างบน เหลือส่วนหัวติดไว้ไม่ต้องผ่านจนหลุด ใช้มือหักขึ้นไปแล้วก็ตบกลับลงมาพร้อมกัน เสียงดัง เบรียะ เบรียะ สาม สีครึ่ง เหมือนเสียงปิ่น เด็กๆจะทำเสียงร้องปัง ปัง ปัง ไปด้วยขณะยิงเล่นกัน สำหรับม้่า ใช้ก้านกล้วยทั้งก้าน ด้านใหญ่ใช้มีดบางผ่านหูสองแวน ข้างใต้ผ่านอีกหนึ่งแวน เล็ก ๆ

หักด้านบนลงมารอยผ่านหูทั้งสองข้างจะตั้งขึ้นเป็นหูก้า ส่วนที่ถูกหักลงมาจะเป็นหน้าม้า สอดมีดพก ด้านบนของก้านกล้วยกรีตมาจรดปลายเล็กพับด้านข้างหักกลางลำตัวดึงส่วนบนที่กรีตยาวนั้นเป็นสาย เชือกม้า เวลาเล่น เด็กๆ เอาขาสอดคร่อมก้านกล้วยที่เป็นลำตัวดึงส่วนที่เป็นเชือกคล้องบ่า วิ่งควบ ร้องอ้อ ๆ บัง ๆ พร้อมทั้งยิงปืนก้านกล้วยไปด้วย

รถลากกาบหมาก ต้นหมากจะผลัดกิ่งก้านอยู่เสมอ และเมื่อแก่ ก็จะหลุดลงมาทั้งกาบ ซึ่งกาบ จะมีลักษณะ โค้งโอบขึ้นมา เด็กลงไปนั่งได้ ใช้เป็นรถลากอย่างวิเศษ คนนั่งจะจับ ขอบ ทั้งสอง ของกาบหมากให้แน่นๆ คนลากจะจับทางหมากตรงปลายที่มีใบ แล้ววิ่งไป พอเหนื่อย ก็ผลัดกันมา เป็นคนนั่งบ้าง

ลูกช่าง เป็นของเล่นเด็กไทย ที่นิยมเล่นมาตั้งแต่สมัยโบราณ อุปกรณ์ในการเล่น ได้แก่ ลูกช่าง และเชือก นำลูกช่างที่ทำเสร็จแล้วมาพันด้วยเชือก เริ่มจากซ่อนปลายเชือกแนบตัวลูกช่าง ไปจนถึงตัวตะปู จากนั้นพันเชือกตั้งแต่ตะปูย้อนกลับขึ้นมาทับปลายเชือกซึ่งแนบกับตัวลูกช่างให้มากที่สุดและแน่น โยนลูกช่างที่พันเชือกแล้วไปกลางวงหรือบริเวณพื้นที่เรียบลูกช่างจะหมุน ลูกช่าง ในรูปแบบสมัยใหม่แต่หลักการเล่นยังเหมือนเดิมนอกจากนี้การเล่นลูกช่าง เป็นการเล่นเพื่อความ สนุกสนานในเทศกาลต่างๆของชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง เช่น วันขึ้นปีใหม่ เป็นการเล่นพื้นบ้านที่มีมานาน สืบทอดต่อเนื่องกันมาจากรุ่นต่อรุ่น เป็นการฝึกทักษะให้เด็กรู้จักคิด การใช้อวัยวะมือให้สัมพันธ์กับการสั่งการของสมอง ในขณะที่ขว้างลูกช่างให้หมุน มีการเล่นแพร่หลายทั่วไปในปัจจุบันทุกภาค จึงมีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น หมากช่าง หมากหมุน หมากป็น เป็นต้น

ไม้โพละ เป็นของเล่นเด็กไทย ที่นำวัสดุอุปกรณ์ใกล้ตัวมาประดิษฐ์เป็นของเล่น อุปกรณ์ในการเล่น ได้แก่ ไม้ไผ่รวก กระจดาชูปบน้ำตัดไม้ไผ่รวกยาวประมาณ 1 ฟุต เป็นกระบอก เหลาไม้ไผ่เป็นก้านยาว ประกอบเข้าตามเป็นแก่น นำกระจดาชูปน้ำขึ้นเป็นก้นกลม มาอัดที่ปาก กระบอกใช้แก่นกระทุ้ง ลูกกระจดาชูปน้ำจะกระเด็นออกไปเสียดัง “โพละ”

ตีลูกล้อ เป็นของเล่นของเด็กไทย ที่ต้องอาศัยทักษะและความรวดเร็ว อุปกรณ์ในการเล่น ได้แก่ ไม้สัง ขนาดเหมาะสมกับมือผู้เล่น นำลูกล้อมายังจุดเริ่มต้น ใช้ไม้สังลูกล้อตีลูกล้อให้กลิ้งไป คอยเลี้ยงลูกล้อไว้ให้กลิ้งไปข้างหน้าโดยไม่ให้ลูกล้อสะดุดพลิกคว่ำ หากใครถึงเส้นชัยก่อนเป็นผู้ชนะ (ประวัติของเล่น. ออนไลน์ 2559)

เด็กกับของเล่นยุคปัจจุบัน

การเล่น เป็นการทำงานหรือเป็นการทำงานของเด็กๆ เป็นการเตรียมเด็กเข้าสู่ความเป็นจริงของ ชีวิต ให้ โอกาสเด็กได้แสวงหาความรู้ต่างๆ รวมทั้งได้รับความสนุกสนานบันเทิง หากห้ามเด็กๆ ไม่ให้ เล่น ก็เท่ากับ ปิดโอกาสไม่让孩子ได้ทำงาน ไม่ได้เตรียมตัวสู่ความจริงของชีวิต ขาดความรู้และ ไม่ได้ได้รับความ สนุกสนานผ่อนคลายเท่าที่ควรเด็กอาจเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ได้ยาก ประโยชน์ของ การเล่นที่พึงเกิดแก่ เด็กๆ อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนคือ เสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ได้แก่ กล้ามเนื้อโครงสร้างของร่างกาย เช่น แขน ขา คอ และลำตัว ช่วยให้เขาเคลื่อนไหว ยืน เดิน ผลัก ดัน วิ่ง และห้อยโหนได้แข็งแรง รวดเร็วและมั่นคง ได้แก่การ เล่นหรือของเล่นประเภทที่ต้องใช้กำลังเป็น ส่วนใหญ่ เช่น วิ่งเปี้ยว ลูกช่วงหรือกระโดดห่วงยาง เสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็ก ได้แก่ กล้ามเนื้อ นิ้วมือและตา เป็นต้น เสริมให้เด็ก เคลื่อนไหวหรือเขียนหรือสอดร้อย ถักทอ กระจาย หรือคาดคะเน ต่างๆ กับงานละเอียดประณีตได้ดี ด้วยมี ทักษะของความสัมพันธ์มือ-ตากลมกลืนกัน

เสริมพัฒนาการด้านภาษา คือเสริมทั้งในด้านการรับรู้ ฟังและการตอบโต้ออกไปได้อย่างถูกต้องกับสถานการณ์ ทำให้การเล่นดำเนินต่อไปได้ และเสริมการติดต่อสัมพันธ์กับครอบครัวและผู้อื่นได้ อย่างเหมาะสม เสริมพัฒนาการด้านสังคม คือเสริมด้านการรู้กฎเกณฑ์กติกาของกลุ่มหรือของเพื่อน รู้แพ้รู้ชนะ รู้จักยอม ผ่อนสั้นผ่อนยาว หรือคัดค้านไม่เห็นด้วย รับผิดชอบต่อทางสังคมของผู้คนในสังคม จากการเล่น บทบาทสมมติ เป็นตำรวจ-ผู้ร้าย หมอ-คนไข้ พ่อค้า-ลูกค้า หรือ พ่อแม่-ลูก หากเด็กเล่นไม่เหมาะสม กลุ่มจะ ช่วยเสริมหรือสอนให้เขาปรับตัวเหมาะสมยิ่งขึ้นเสริมพัฒนาการด้านการช่วยเหลือตนเองการเล่นเสริมความสามารถในการตัดสินใจต่างๆ ว่า จะเล่นตามลำพังหรือเข้ากลุ่ม สู้ตามลำพังหรือระดมสู้ทั้งกลุ่ม เป็นต้น จากประโยชน์ของการเล่นทั้งหมดที่กล่าวมาอาจประเมินได้ว่าของเล่นและการเล่นของเด็กๆชนิดใดบ้างที่เสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กได้ครบถ้วน ตั้งแต่กล่อมเนื้อมัดใหญ่-เล็ก ภาษา สังคม และการช่วยเหลือตนเอง และของเล่นชนิดใดบ้างที่เสริมพัฒนาการแต่เพียงบางด้านเท่านั้นเพื่อให้เห็นภาพของเล่นและการเล่นชัดเจนขึ้นทั้งสามารถจัดของเล่นมีคุณภาพให้เด็กได้อย่างเหมาะสมและประหยัดในที่นี้ใครจะจำแนกการเล่นและของเล่นในปัจจุบันให้พิจารณาซึ่งนักจิตวิทยาเด็กจำแนกไว้เป็นประเภทดังนี้

ประเภทค้นหาหรือออกแรงก้าวร้าว ได้แก่ ฟุตบอล แบดมินตัน ปีน (ของเล่น) เครื่องมือ และประเภทตี ทูบ ตอกต่างๆ จะออกแรง ทั้งนี้รวมทั้งพวกวิดีโอเกมส์และฝึกสมองทดลองปัญญาต่างๆ ด้วย ประเภทบทบาทสมมติ สมมติเป็นแม่ค้าขายของ ตำรวจ-ผู้ร้าย หมอพยาบาล-คนไข้พนักงานขับรถดับเพลิง พ่อแม่ หรือซูเปอร์แมน ประเภทสร้างสรรค์ เด็กได้แสดงความคิดในการตกแต่ง ตัดต่อ พับ ลงสี หรือปั้น รวมทั้งประดิษฐ์ให้สอดคล้องกับจินตนาการและให้สวยงาม ได้แก่ งานวาด ลงสี ปั้น และแกะสลักต่างๆ หิวมัน หรือผลไม้ ประเภทหนังสือ เป็นหนังสือบรรจุทั้งคำ ข้อความ เรื่องราว พร้อมภาพ เด็กได้รับความรู้ ความพอใจและได้ผ่อนคลาย ทั้งนี้รวมทั้งโทรทัศน์ ด้วย ประเภทวิทยาศาสตร์และธรรมชาติ ได้แก่ ของเล่นประเภทหินแร่ธาตุและพืชพันธุ์ต่างๆ พวก แมลง สัตว์เลี้ยง หรือสัตว์สตัฟฟ์เหมือนจริง รวมทั้งการเพาะพืชหรือการเลี้ยงสัตว์เลี้ยง เช่น ปลาตู้ แมว หรือ สุนัข เป็นต้น ประเภทดนตรี ได้แก่ เครื่องดนตรีง่ายๆ รวมทั้งการร้องเพลง และเล่นเทปเสียง การปั้นแต่งเป็นลวดลายต่างๆ หรือรูปร่าง คน สัตว์ สิ่งของ หรืออาคาร สถานที่ตามตัวอย่างหรือคิดฝันขึ้นเอง

ประเภทเกมส์ เหมาะกับเด็กเล็กวัยอนุบาลหรือปฐมวัยเบื้องต้น เป็นเกมส์เพื่อเตรียมการอ่าน เช่น จัดกลุ่มอักษร ตัวเลข เลือกรูปเหมือน หรือแก้ปัญหาข้อแตกต่างหรือวนเขาวงกต ของเล่นเหล่านี้ในปัจจุบันเป็นธุรกิจและอาศัยกระบวนการผลิตเชิงอุตสาหกรรมที่ซับซ้อน ลงทุนสูง และมักจำหน่ายในราคาแพงบางบริษัทใช้วัสดุคุณภาพต่ำ แดกทำลายง่าย และใช้สีที่เป็นพิษ ซึ่งจะเป็น อันตรายต่อสุขภาพของเด็กๆ ได้เพราะหาซื้อได้ง่าย บางครั้งพ่อค้า แม่ค้านำไปเสนอขายถึงบ้าน ทั้งมีการลด แลก แจก แถม หรือเพิ่มลูกอมขนมขบเคี้ยวจูงใจอีกต่างหากด้วย ของเล่นบางอย่างเป็นที่รู้จักของเด็กๆ เป็นอย่างดี เพราะอิทธิพลของโทรทัศน์ และสื่อต่างๆ ทำให้เด็กอยากได้ด้วยอำนาจของโฆษณา โดยไม่คำนึงถึงความ เหมาะสม หากผู้ใหญ่ไม่ระมัดระวัง นอกจากจะไม่เหมาะสมคุ้มค่ากับเด็กๆ แล้ว ยังจะ แพงเกินไปและอาจเป็น อันตรายกับเด็กๆ ด้วย เปรียบเทียบของเล่น และการเล่นในยุคปัจจุบันกับอดีตที่เคยเล่นมาของเล่นปัจจุบัน มักมีราคาแพงเกินความจำเป็น เพราะเป็นธุรกิจและอาศัยการผลิตที่ซับซ้อน วัสดุที่ประกอบของเล่นน่าจะเป็นอันตรายมากกว่า เสริมพัฒนาการของเด็กๆ ได้น้อยด้านกว่า ของเล่นปัจจุบันเน้นเล่นคนเดียว เก่งคนเดียว ขาดความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน ตัวใครตัวมัน ซึ่งไม่

สอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิตที่ดี คือต้องเอื้ออาทรต่อกัน ร่วมมือร่วมใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
อย่างไรก็ตาม ของเล่นยุคปัจจุบันส่วนหนึ่งยังมีคุณค่าสำหรับเด็กๆ เป็นอันมาก หากรู้จักปรับแต่ง ให้
สอดคล้อง เสริมพัฒนาการของเด็กๆ ทุกด้าน เช่น ปรับให้เล่นกันเป็นกลุ่ม หรือเป็นหมู่ได้ ซึ่งเสริม
ด้านสังคมและภาษา เป็นต้น ข้อเด่นของของเล่นแบบโบราณก็คือ พ่อแม่ หรือผู้ใหญ่ทำขึ้นได้ด้วย
ตนเองอย่าง รวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นม้าก้านกล้วย ไม้หึ่ง หรือลูกข่าง ความสัมพันธ์ที่อบอุ่นระหว่างพ่อ
แม่-เด็ก เกิดขึ้น และมีคุณค่าอย่างยิ่ง (กิติกร มีทรัพย์. 2534)

3. จังหวัดลพบุรี

3.1 ลักษณะโดยทั่วไป

จังหวัดลพบุรี เป็นจังหวัดในภาคกลาง เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่กึ่งกลางของประเทศ
มีพื้นที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก มีประวัติศาสตร์ยาวนาน ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของกองกำลัง
ทั้งทหารบกและทหารอากาศหลายหน่วย เป็นศูนย์กลางทางการทหาร กองกำลังทางทหาร
ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ลพบุรีได้รับการทำนุบำรุงอีกครั้งสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม
เป็นนายกรัฐมนตรี ลพบุรีในปัจจุบันจึงเป็น เมืองเศรษฐกิจ เมืองท่องเที่ยว ศูนย์การศึกษาของภาค
กลางตอนบน และยังเป็นเมืองทหารอีกด้วย และนอกจากนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายแห่ง
เช่น เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ พระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์ พระปรางค์สามยอด เขาสนามแจง และทุ่ง
ทานตะวันที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ และได้ชื่อว่าเป็นจังหวัดที่มีลิงอาศัยอยู่มากและนับว่าเป็นจังหวัดที่
ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เดินทางมาท่องเที่ยวที่จังหวัดลพบุรีเป็น
จำนวนมาก

จังหวัดลพบุรีตั้งอยู่ในภาคกลางของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ 14 องศา 48 ลิปดาเหนือ
และเส้นแวงที่ 100 องศา 25 ลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางเหนือตามเส้นทาง
หลวงหมายเลข 1 ถนนพหลโยธิน ประมาณ 155 กิโลเมตร หรือทางรถไฟสายเหนือประมาณ 133
กิโลเมตร มีพื้นที่ 6,586.67 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 4,116,668 ไร่จังหวัดลพบุรีมีพื้นที่ติดต่อกับ
จังหวัดต่าง ๆ 8 จังหวัดดังนี้ วนตามเข็มนาฬิกา นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ ชัยภูมิ นครราชสีมา
สระบุรี อ่างทอง อยุธยา สิงห์บุรี

ทิศเหนือ ติดกับจังหวัดเพชรบูรณ์

ทิศตะวันออก ติดกับจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดชัยภูมิ

ทิศตะวันตก ติดกับจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดสิงห์บุรี

ทิศใต้ ติดกับจังหวัดสระบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดอ่างทอง

3.2 ประวัติความเป็นมา

พื้นที่ของจังหวัดลพบุรี เคยเป็นที่ตั้งของเมืองโบราณหลายสมัย เดิมเรียก ละโว้
นับตั้งแต่สมัยขอมเรืองอำนาจ มีหลักฐานที่สำคัญคือ พระปรางค์สามยอด เป็นศิลปะเขมรสมัยบาเยน
อายุราวพุทธศตวรรษที่ 18 และมีศาลพระกาฬซึ่งเก่าแก่ในสมัยเดียวกัน ลพบุรีเป็นเมืองที่มี
ประวัติศาสตร์อันยาวนาน เพราะปรากฏร่องรอยการอยู่อาศัยของมนุษย์ติดต่อกันนานนับแต่ยุคก่อน
ประวัติศาสตร์ไม่น้อยกว่า 3,000-4,000 ปีมาแล้ว จากการค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีจำนวนมาก
รวมทั้งมีหลักฐานเอกสารและจารึกต่าง ๆ กล่าวถึงเมืองลพบุรีอยู่หลายชั้นเช่นในพุทธศตวรรษที่

11-15 มีหลักฐานคือพงศาวดารเหนือ กล่าวถึงพระยาภาพวรรณดิศได้ให้พราหมณ์ยกพลมาสร้างเมือง ละโว้ตั้งแต่ พ.ศ. 1002 นอกจากนี้ยังมีตำนานชินกาลมาลีปกรณ์กล่าวถึงการสร้างเมืองศรีอยุธยา ใน พ.ศ. 1204 ต่อมาอีก 2 ปี คือ พ.ศ. 1206 ได้ส่งทูตล่องลำน้ำปิงไปเมืองลพบุรี ทูลขอเชื้อสาย กษัตริย์ลพบุรีให้ไปปกครอง กษัตริย์ลพบุรีจึงได้พระราชทานพระนางจามเทวี พระราชธิดา ให้ไป ครองเมืองศรีอยุธยา ทรงสร้างวัดจามเทวีที่เมืองศรีอยุธยา ชื่อเมืองลพบุรีในตำนานชินกาลมาลี ปกรณ์เป็นที่ยอมรับว่าเป็นเมืองลพบุรีในปัจจุบัน จึงสรุปได้ว่าลพบุรีคงเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่ง แคว้นแคว้นอื่นจึงได้ยอมรับและขอเชื้อสายไปปกครองในระยะราวพุทธศตวรรษที่ 16-18 ละโว้หรือ ลพบุรีตกอยู่ภายใต้อำนาจทางการของอาณาจักรเขมรเป็นครั้งคราวปลายพุทธศตวรรษที่ 18 เกิดความอ่อนแอในอาณาจักรเขมรทำให้รัฐต่าง ๆ ที่เคยอยู่ใต้อำนาจปลีกตัวเป็นอิสระ รวมทั้งละโว้ ด้วย ในราวพุทธศตวรรษที่ 19 ปรากฏหลักฐานว่าเมืองลพบุรี น่าจะเป็นเมืองที่พระเจ้าอู่ทองเคย ครองราชย์มาก่อนที่จะย้ายไปสถาปนาอาณาจักรอยุธยา และในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่เมืองลพบุรี เจริญรุ่งเรืองที่สุด เพราะสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (ครองราชย์ พ.ศ. 2199-2231) ได้สถาปนา ลพบุรีเป็นราชธานีที่สอง หลังแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแล้วลพบุรีขาดความสำคัญลงมาก จนกระทั่งถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ โปรดสถาปนาเมืองลพบุรีเป็นที่ประทับอีกแห่งหนึ่ง จึงเห็นได้ว่าเมืองลพบุรีมีความสำคัญติดต่อกันมา ยาวนานนับพันปี(จังหวัดลพบุรี. 2558. ออนไลน์)

4. กลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบ็ง

4.1 ประวัติความเป็นมา

การเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบ็งมีการสันนิษฐานว่า เบ็งตรงกับคำว่า “บ้าง” ในภาษาไทยกลาง ไทยเบ็งจึงหมายถึง เป็นไทยอยู่บ้างเหมือนกันคือส่วนหนึ่งเป็นไทย ส่วนหนึ่งเป็นเผ่า อื่น เช่น อาจจะลาว เขมรและยวน ผสมผสานระหว่างกัน (อุษณีย์ เกษมสันต์, 2542) นอกจากนี้ อาจเป็นเพราะคนกลุ่มนี้มักใช้คำว่า “เบ็ง” ปะปนกันในการพูด เช่น ภาษาไทยกลางพูดว่า ขอไปด้วย ชาวไทยเบ็งจะพูดว่า ขอไปเบ็ง เป็นต้นในทางวิชาการมีการพูดถึงกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบ็งและไทแดง ที่มี ถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดลพบุรีมานานกว่าสองทศวรรษแล้วพื้นที่ของกลุ่มไทยเบ็งอยู่ในเขตรอยต่อของภาค กลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีเส้นทางติดต่อระหว่างภูมิภาคทั้งสอง ผู้คนที่ อาศัยในพื้นที่แถบนี้มีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตน เป็นลักษณะวัฒนธรรมผสมผสาน ระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง เพราะเป็นชุมชนที่มีปฏิสัมพันธ์กับทั้งสองภูมิภาค

บ้านโคกสูงตั้งห่างจากตัวอำเภอพัฒนานิคมไปทางด้านเหนือประมาณ 18 กิโลเมตร มีแม่น้ำป่าสักไหลผ่านบริเวณฝั่งตะวันออกและมีภูเขาทางฝั่งตะวันตก มีพื้นที่ประมาณ 181.25 ตาราง กิโลเมตรหรือ 113,125 ไร่ (องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสูง, 2558) ภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงสลับ กับลำห้วยเล็กๆ มีภูเขาเตี้ยๆ หลายลูก เช่น เขาขวาง เขาเตียน เขากกตะโก เขาขโมยปล้น เขาพลวง และเขาพระยาเดินธง พื้นที่เหมาะแก่การอยู่อาศัยและประกอบอาชีพทำไร่และทำนา ทั้งนี้เพราะมีแม่น้ำป่าสักไหลผ่าน

ขณะที่อาณาเขตต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงของตำบลโคกสูงมีรายละเอียดดังนี้
ทิศเหนือ ติดกับ ต.ม่วงค่อม อ.ชัยบาดาล จ.ลพบุรี

ทิศใต้ ติดกับ ต.พัฒนานิคม อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี

ทิศตะวันออก ติดกับ ต.มะนาวหวาน อ.พัฒนานิคม ,ต.แก่งผักกูด อ.ท่าหลวง จ.ลพบุรี

ทิศตะวันตก ติดกับ ต.ดิลัง อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี

ในด้านภาษาชาวไทยเบ็งโคกสลุงมีสำเนียงภาษาพูดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว สำเนียงที่เปล่งออกมาฟังดูคล้ายสำเนียงเหนือคนสุพรรณบุรี แต่บางครั้งคำพูดดูคล้ายสำเนียงทางภาคใต้ เพียงแต่พูดช้ากว่าและไม่ออกสำเนียงอีสาน คำพูดที่แปลกไปจากภาษากลางและมักได้ยินในประโยคที่พูดเสมอ เช่น คำว่า เบ็ง ต็อก เหว่ย เตอ อาทิ ให้กินเบ็ง ไม่ให้ต็อก เสียงอะไรเหวย ข้าไปละเด้อ ฯลฯ เป็นที่น่าสังเกตว่า การพูดจาตั้งกล่าวมักมีคำว่า “เบ็ง” เป็นส่วนประกอบ จึงน่าจะเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้นักวิชาการเรียกคนกลุ่มนี้ว่า ไทยเบ็ง (ภูธร ภูมะธน, 2541; สุรัชย์ เสือสูงเนิน, 2543; และ สุธาทิพย์ ธีรานูวรรตน์, 2545)

ไทยเบ็ง หรือ ไทยเต็ง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากเวียงจันทน์ ประเทศลาว ในสมัยรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ กระจายกันตั้งถิ่นฐานอยู่ตามภาคอีสานของไทย ในแถบจังหวัดนครราชสีมาหรือเหนือขึ้นไป เช่น ที่อำเภอจตุรัส อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ และอีกหลายอำเภอของจังหวัดอื่นๆ ที่มีชายเขตติดกับจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มชนนี้ถึงแม้จะเป็นลาวแต่ภาษาพูดจะแตกต่างไปจากภาษากลุ่มชาติพันธุ์ลาวกลุ่มอื่น คนไทยทางภาคอีสานจะเรียกพวกเขา กลุ่มนี้ว่าเป็นพวกที่พูด ภาษาไทยโคราช ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นภาษาพูดที่ผสมผสานกันระหว่างภาษาอีสานและภาษาไทยภาคกลาง ดังจะเห็นได้จากการที่มีการใช้คำศัพท์คล้ายกัน ระหว่างภาษาไทยอีสานกับภาษาไทยภาคกลาง ชาวไทยเบ็ง ในเขตจังหวัดลพบุรี เป็นกลุ่มชาวไทยเบ็ง ที่อพยพโยกย้ายมาจากแถบโคราช จึงพบว่าชาวไทยเบ็งที่นี้ยังคงมีศิลปวัฒนธรรมประเพณีบางอย่างที่ยังคงคล้ายกันกับ ชาวไทยเต็งที่โคราช เช่น ขอบร้องและฟังเพลงโคราชเป็นต้น ชาวไทยเบ็งได้อพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มใหญ่ในพื้นที่ตำบลบ้านดิลังและในแถบกลุ่มแม่น้ำป่าสัก ที่ตำบลโคกสลุง และตำบลมะนาวหวาน นอกจากนั้นยังอาศัยอยู่ที่ อำเภอชัยบาดาล อำเภอโคกสำโรง อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี และยังมีที่ตั้งถิ่นฐานกระจัดกระจายอยู่ในจังหวัดอื่น ๆ อีกได้แก่ อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี อำเภอศรีเทพ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดชัยภูมิ ไทยเบ็งคือ กลุ่มชนที่ใช้ภาษาไทยกลาง เพียงแต่สำเนียงเพี้ยน เหนือเท่านั้น มีภาษาไทยลาวปนอยู่บ้าง แต่คำพื้นฐานทั่วไปตรงกับภาษาไทยกลาง ชาวไทยเบ็งมีขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมคล้ายกลุ่มชนไทยภาคกลาง แต่ยังมีลักษณะบางอย่างที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชน เช่น ภาษา ความเชื่อ เพลงพื้นบ้าน เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ การละเล่นรวมทั้งการทอผ้า

4.2 วิถีชีวิต

ชาวไทยเบ็งโคกสลุงมีวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีตลอดจนการดำรงชีวิตที่มีลักษณะที่เรียกว่า เป็นกลุ่มเผ่าพันธุ์ ไทยเบ็ง พูดภาษาถิ่น สำเนียงคล้ายภาษาไทยภาคกลาง ออกเสียงเหนือสิ่งที่ เป็นอัตลักษณ์เด่นชัดสังเกตได้ 3 ประการ (ภูธร ภูมะธน, 2541) คือ ประการแรก การแต่งกายและของใช้จำเป็น ผู้หญิงสูงอายุนุ่งโจงกระเบน ใส่เสื้อกระโจมหรือเสื้อ “อีหัว” ผ้าขาวม้าพาดบ่านิยมกินหมากและสพาย่ามสีแดง

ประการที่สอง สำเนียงการพูดออกเสียงเหนือ มีคำพูดที่แปลกจากภาษากลางบางคำ และมักลงท้ายด้วยคำว่า เบ็ง เด้ง เหว่ย และต็อก สามารถบอกได้ว่าเป็นคนไทยเบ็งโคกสลุง

ประการที่สาม นามสกุลชาวไทยเบ็งโคกสลุงมักจะขึ้นต้นหรือลงท้ายด้วยคำว่า “สลุง” อาชีพ

ชุมชนไทยเบ็งโคกสลุงเป็นชุมชนเกษตรกรรม ในอดีต ชาวไทยเบ็งโคกสลุงอาศัยการทำ การเกษตรและหาของป่าเป็นหลัก แต่ด้วยปัจจัยภายนอกและภายในมากมาย วิธีการผลิตของชาว โคกสลุงจึงเปลี่ยนไปจากที่เคยปลูกเพื่อกินเองก็เปลี่ยนไปเป็นปลูกเพื่อขาย กล่าวโดยสรุปอาชีพที่สำคัญของชาวไทยเบ็งโคกสลุง (นักศึกษาศาสาวิชาเอกมานุษยวิทยา ชั้นปีที่ 3 คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร รุ่นที่ 59, 2559) สรุปได้ดังนี้

การทำนา: ชาวโคกสลุง นิยมปลูกข้าวแบบนาปีเพื่อบริโภคในครัวเรือน ส่วนที่เหลือจึง แบ่งขาย ปัจจุบันชาวโคกสลุง ยังคงยึดการปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก ต่อมาเมื่อนโยบายการสร้างเขื่อน ป่าสักชลสิทธิ์ (พ.ศ. 2538-2542) จึงส่งผลกระทบต่อการทำนาของชาวโคกสลุง จึงทำให้วิถีชีวิตของ ชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไป ทั้งไม่มีที่ทำกินและหันไปประกอบอาชีพในระบบอุตสาหกรรมอย่างอื่นแทน

ประมง: การประมงแต่เดิมชาวไทยเบ็งโคกสลุงนิยมจับปลาจากแม่น้ำป่าสัก เพื่อนำมา กินเป็นส่วนใหญ่ ไม่นิยมยึดเป็นอาชีพหลัก แต่เมื่อสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์แล้วเสร็จ (พ.ศ. 2542) ทำให้จำนวนปลาในแม่น้ำป่าสักเพิ่มจำนวนมากขึ้น ปัจจุบันมีชาวบ้านหลายครัวเรือนหันมาจับปลาเป็น อาชีพหลักมากขึ้น

งานจักสานและการทอผ้า: ในอดีต ชาวไทยเบ็งโคกสลุงมองว่า งานจักสานเป็นของ ผู้ชาย ส่วนงานทอผ้าเป็นของผู้หญิง แต่ละบ้านฝ่ายชายมักจะทำหน้าที่สานเครื่องมือเครื่องใช้ขึ้นเอง ส่วนฝ่ายหญิงมีหน้าที่ทอผ้า เพื่อนำมาเป็นเสื้อผ้าใส่เอง แต่ด้วยปัจจัยหลายประการทำให้ค่านิยม ดังกล่าวนี้อาจเปลี่ยนไปจึงหันไปซื้อในท้องตลาดทั่วไปแทน

ครอบครัวและระบบเครือญาติ

หนังสือ “นักเรียนพากย์สนาม ณ โคกสลุง” (นักศึกษาศาสาวิชาเอกมานุษยวิทยา ชั้นปีที่ 3 คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร รุ่นที่ 59, 2559) ได้สังเคราะห์ข้อมูลจากงานภาคสนามเมื่อปี 2558 พบว่า ระบบครอบครัวของชาวไทยเบ็งโคกสลุงมีลักษณะเหมือนกับชุมชนของประเทศไทย ทั่วไป คือ เป็นครอบครัวขยาย สมาชิกในครอบครัวถือเป็นแรงงานสำคัญในการทำมาหากิน เนื่องจาก เป็นสังคมเกษตรกรรม

ลักษณะครอบครัวมีการจัดการและแบ่งหน้าที่กันภายใน พ่อเป็นผู้นำครอบครัว มีอิทธิพล และอำนาจเหนือกว่าสมาชิกคนอื่นๆ เป็นผู้หารายได้และจัดการทรัพย์สินเงินทอง รวมถึงอุปการะ เลี้ยงดูสมาชิกทุกคนในครอบครัว แม้เป็นผู้ตาม มีหน้าที่จับจ่ายใช้สอยเงินที่สามีหามาให้ จัดอาหาร เสื้อผ้า อุปกรณ์เครื่องใช้ภายในบ้าน ทำงานบ้านและเลี้ยงดูลูก ลูกสาวมีหน้าที่ช่วยเหลือการทำงาน ภายในบ้าน ช่วยเลี้ยงน้องและดูแลพ่อแม่ยามแก่เฒ่า ขณะที่ลูกชายมีหน้าที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงใน เรื่อง การทำงาน ทั้งทำไร่และทำนา

เมื่อแต่งงานหรือออกรับเลี้ยง ฝายชายจะเข้ามาอยู่กับครอบครัวฝ่ายหญิง หรือปลูกเรือนอยู่ บริเวณใกล้เคียงกับบ้านพ่อแม่ หรือญาติพี่น้องฝ่ายหญิงโดยครัวเรือนดังกล่าวจะได้รับมรดกที่ดินมา จากพ่อแม่ของตน ซึ่งลูกสาวมักจะได้รับมรดกมากกว่าลูกชาย ปัจจุบันพบว่า มีการแต่งงานทั้ง

แบบเดิมที่ฝ่ายชายแต่งเข้ามาอยู่กับฝ่ายหญิงและฝ่ายหญิงแต่งออกไปอยู่กัยฝ่ายชายทั้งภายในและภายนอกบ้านโคกสูง เพราะส่วนใหญ่จะออกไปทำงานในหมู่บ้านอื่นๆ หรือเมืองใหญ่

นอกจากนี้ ครอบครัวและเครือญาติชาวไทยเบ็ญโคกสูงอาจพิจารณาจากการใช้นามสกุล กล่าวคือ เพราะหลังจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประกาศพระราชบัญญัติชานานามสกุลขึ้นปี พ.ศ. 2455 และประกาศใช้ปี พ.ศ. 2456 จะพบว่า นามสกุลกลายเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงความเป็นชาวไทยเบ็ญ นามสกุลถูกตั้งตามภูมิลำเนาที่เกิดหรือที่อยู่อาศัย โดยใช้ชื่อตำบลเป็นส่วนท้ายหรือส่วนหน้าของนามสกุล เช่น สลุงอยู่ เกิดสลุง เดิมสลุง เป็นต้น ส่วนคำท้ายได้มาจากชื่อบรรพบุรุษ ปู่ย่าตายาย หรือตั้งขึ้นเองเพราะเชื่อว่า ตระกูลที่นามสกุลที่มีคำว่า “สลุง” ต่อท้ายหรือนำหน้านามสกุลจะต้องมีบรรพบุรุษเป็นชาวไทยเบ็ญโคกสูง เข้ามาประกอบอาชีพในตำบลโคกสูง และมาสร้างที่อยู่อาศัยในตำบลโคกสูงเป็นเวลานานจนกลายเป็นคนโคกสูงในเวลาต่อมา

ตัวอย่างนามสกุลของคนโคกสูง (สุรัชย์ เสือสูงเนิน , 2543) จากการสำรวจทะเบียนนักเรียนโรงเรียนวัดโคกสูงปีการศึกษา 2523-2542 พบนามสกุลที่ลงท้ายหรือขึ้นด้วยคำว่า “สลุง” ต่อไปนี้คือ สลุงอยู่ เกิดสลุง ตั้งสลุง สลุงใจดี ยอดสลุง เงินสลุง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนามสกุลของคนโคกสูงที่ไม่มีคำว่า “สลุง” ต่อท้ายหรืออยู่หน้าตระกูลต่อไปนี้มีบรรพบุรุษเข้ามาตั้งถิ่นฐานในโคกสูงเป็นเวลานานแล้ว ซึ่งเป็นชาวไทยเบ็ญโคกสูงเช่นกันได้แก่ นามสกุล อินทร์เฉลียว เกรียงไกร พรหมมา ขุนจัตุรัส ยิงยง นกกาศักดิ์ เป็นต้น

การแต่งกาย

ชาวไทยเบ็ญเป็นคนเรียบง่าย จึงมีการแต่งกายแบบธรรมดา แต่ละคนมีเสื้อผ้าเท่าที่จำเป็น ผ้าที่นิยมใช้มักจะเป็นผ้าฝ้ายมากกว่าผ้าที่ทอจากเส้นใยอื่น ๆ ถ้าเป็นการแต่งกายในโอกาสพิเศษอาจจะใช้ผ้าฝ้ายที่ทอปนกับผ้าไหม แบบเสื้อเป็นแบบเรียบ ๆ ใช้ได้นาน การแต่งกายของกลุ่มชนนี้ มีลักษณะดังต่อไปนี้ ผู้หญิง นุ่งผ้าโจงกระเบน เป็นผ้าพื้นทอมีสีเข้ม เช่น สีดำ สีน้ำตาล สีกรมท่า คาดเข็มขัดเงิน เข็มขัดทอง หรือเข็มขัดนาก สวมเสื้อตัดเย็บจากผ้าฝ้ายทอมีสีเข้ม เสื้อที่นิยมใช้เรียกว่า เสื้อ “คอกระโจม” และเสื้อ “อีแปะ” เสื้อคอกระโจม เป็นเสื้อที่มีลักษณะเหมือนกับเสื้อชั้นใน มีสายคล้องบ่าทั้งสองข้างขนาดของสายคล้องบ่ากว้างประมาณหนึ่งเซนติเมตรถึงหนึ่งเซนติเมตรครึ่ง มีขอบที่เหนืออกพอดีตัว กว้างประมาณสามเซนติเมตรถึงหนึ่งเซนติเมตรครึ่ง ใต้ขอบจะเย็บแบบจีบหรือรูดเล็ก ๆ เพื่อให้สวมใส่สบาย ตัวเสื้อยาวลงมาถึงสะโพกบน สวมแบบลอยชาย สีเสื้อมักจะเป็นสีขาวหรือสีอ่อน ตรงขอบอาจจะติดลูกไม้ถักด้วยมือทำให้ดูสวยงามมากขึ้นเสื้ออีแปะ เป็นเสื้อที่มีลักษณะคล้ายกับเสื้อชั้นในเช่นเดียวกัน คอกลม คอเสื้อด้านหน้าลึกมากกว่าด้านหลัง เย็บตะเข็บคู่โค้งตามเกร็ดทรงจากวงแขนถึงชายเสื้อ ทำให้เสื้อเข้ารูปพอดีตัว ติดกระดุมด้านหน้าประมาณ 3 เม็ด มีความยาวถึงเอว (ชาญวิทย์ ตรีประเสริฐ, 2548: 53)

หญิงชาวไทยเบ็ญจะใช้เสื้อประเภทดังกล่าวได้ทุกโอกาส เช่นไปวัด แต่งงาน ใช้สไบเฉียงห่มทับเสื้อ เสื้อที่สวมในโอกาสพิเศษจะมีสีสวยงามกว่าปกติ ตัดผมทรงดอกกระพุ่มไม่นิยมตัดผมและแต่งหน้าเพียงแต่ใช้แป้งเม็ดบรรจุกระป๋องทาหน้า กินหมากทำให้ปากแดงใช้สีผึ้งทาปากเพื่อไม่ให้ปากแห้งและป้องกันไม่ให้ปูนกัดปากโดยหุงสีผึ้งใช้เอง การบำรุงผิวใช้ขมิ้นผสมกับดินสอพองทาตัวและทาหน้า ขมิ้นและดินสอพอง จะช่วยบำรุงผิวพรรณและยังช่วยไม่ให้เป็นผดผื่นคันตามเนื้อตัว นิยมใช้ขมิ้นทาตัวตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ขมิ้นปลูกบริเวณบ้านแล้วนำมาต้มตากแดดตำรวมกับลูกขี้ดควัใส่ขวดเก็บไว้ได้นาน

ดินสอพองได้จากดินไต้แม่น้ำทำให้สะอาดขึ้นเป็นก้อนเก็บไว้ใช้ได้เป็นปี สำหรับเครื่องประดับนิยมใช้ทองมากกว่าเพชรพลอย และนิยมใช้ตุ้มหูมากกว่าสร้อยและแหวน จะเห็นได้ว่าผู้หญิงที่มีอายุไม่สวมสร้อยและแหวน แต่จะใช้ตุ้มหูแบบติดหูมากกว่าตุ้มหูห่วงยาว หรือตุ้มแบบห้อยระย้า สะพายย่ามแทนกระเป๋า ของที่ใส่ในย่ามได้แก่เครื่องใช้ส่วนตัว เครื่องมือในการประกอบอาชีพ ข้าวห่อ หรืออื่น ๆ ปัจจุบันผู้หญิงไทยเบี่ยงสูงอายุนุ่งโจงกระเบน ้วยกลางคนนิยมนุ่งผ้าถุง ซึ่งเป็นผ้าฝ้ายพิมพ์ลายหรือผ้าฝ้ายพื้น สีเข้ม สวมเสื้อคอกระเช้า สะพายย่ามทอมืออันเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชน ส่วนหญิงสาวและเด็กแต่งกายเหมือนคนไทยกลุ่มอื่น ๆ

ผู้ชาย นุ่งกางเกงขาก๊วย กางเกงขาสั้น กางเกงขายาว หากอยู่บ้านนุ่งผ้าถุงและไม่สวมเสื้อเมื่อออกนอกบ้านสวมเสื้อคอกลม ปกฮาวาย หรือปกเชิ้ต มีผ้าขาวม้าพาดบ่าเหมือนสไบ ตัดผมทรงดอกกระพุ่มเช่นเดียวกับผู้หญิง สะพายย่ามไม่สวมรองเท้า ปัจจุบันชาวไทยเบี่ยงแถบลุ่มแม่น้ำป่าสัก จังหวัดลพบุรี แต่งกายแบบเดียวกับคนไทยในท้องถิ่นอื่น ๆ ชาวไทยเบี่ยงดั้งเดิมนิยมใช้ผ้าฝ้ายเป็นเครื่องแต่งกายซึ่งเหมาะสมกับสภาพอากาศร้อน เนื่องจากผ้าฝ้ายมีคุณสมบัติดูดซับเหงื่อได้ดีหญิงชาวไทยเบี่ยง นุ่งผ้าโจงกระเบน ผ้าถุง และใช้ผ้าแถบคาดอก เมื่ออยู่บ้านจะสวมเสื้อคอกระเช้าหรือคอกระโجم และใส่เสื้อแขนสามส่วนสีขาวในโอกาสพิเศษ ใช้ผ้าขาวม้าเป็นผ้าสไบเมื่อไปวัด ผู้หญิงสูงอายุนิยมผมทรงดอกกระพุ่ม ไว้จอนยาวทั้งสองข้าง ส่วนหญิงสาวนิยมไว้ผมยาวประบ่า ชายชาวไทยเบี่ยงสวมเสื้อคอพับ เสื้อคอกลม กับกางเกงจัน โจงกระเบน หรือโสร่ง ใช้ผ้าขาวม้าเคียนเอง คาดศีรษะ ชายชาวโคกสลุงนิยมสะพายย่ามจนเป็นเอกลักษณ์ ถ้าพบคนสะพายย่ามในแถบนี้จะทราบได้ทันทีว่าต้องเป็นชาวไทยเบี่ยงจากโคกสลุงอย่างแน่นอนจากคำบอกเล่าการไปงานศพจะแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าสีขาวไปตามสะดวก ไม่มีประเพณีที่ต้องแต่งชุดดำหรือขาว ซึ่งลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวคิดทางพุทธศาสนาที่เชื่อว่า การเกิด การตาย เป็นเรื่องปกติไม่จำเป็นต้องแสดงความทุกข์ด้วยการแต่งดำ อันเป็นประเพณีที่มาภายหลัง (สุรชัย เสือสูงเนิน, 2548: 46)

จากการสืบค้นการแต่งกายของชาวไทยเบี่ยงโคกสลุง(ชาญวิทย์ ตรีประเสริฐ, 2548) แบ่งออกเป็น 3 สมัย คือ สมัยก่อนจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรีสมัยหลังจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรีและสมัยปัจจุบัน

การแต่งกายสมัยก่อน จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี

ผู้ชายไว้ผมสั้นคล้ายทรงดอกกระพุ่ม ไม่นิยมใส่เสื้อ ใส่สนับเพลาและนุ่งโจงกระเบนสีเขียวอ่อนทับสนับเพลาอีกที ผ้าโจงกระเบนใช้ผ้าทอเอง ไม่ใส่รองเท้าและนิยมกินหมาก ผู้หญิงจะไว้ผมสั้นคล้ายทรงดอกกระพุ่ม นุ่งโจงกระเบน นิยมสีเขียวแก่ ใช้ผ้าทอเอง ใช้ผ้าใยบัวเหมือนกับผู้ชาย ผู้หญิงจะมีสไบ บางคนใช้ผ้ารัดอก ไม่ใส่รองเท้าและนิยมกินหมากเช่นกัน ขณะที่การแต่งกายของเด็ก ทั้งเด็กหญิงและชายจะไม่ใส่เสื้อผ้าตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งอายุ 9 ปีขึ้นไป จึงจะใส่กางเกงขาสั้นทั้งหญิงและชาย ไม่ใส่เสื้อ ช่วงอายุแรกเกิดถึง 8 ขวบ เด็กผู้หญิงจะนิยมใส่ตะปิ้ง ทำด้วยเงิน เด็กผู้ชายจะนิยมผูกเม็ดพริก เต่าหรือลูกกัญแจ ซึ่งทำด้วยเงิน นิยมโกนหัวโล้น ไว้ผมจุก ผมเปีย ผมป้อย และผมภา เป็นต้น (ภูธร ภูมะธนะ, 2541)

การแต่งกายสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี

การแต่งกายของไทยเบี่ยงโคกสลุง เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงบ้างในระยะแรกและเปลี่ยนแปลงอย่างมากในระยะหลังของยุคนี้ ระยะแรกสมัยนี้ ผู้ชายเริ่มมีเสื้อใส่ เป็นเสื้อคอกลมผ้าป่าน สีขาวแขนสั้น

แต่ยังนุ่งโจงกระเบนอยู่บ้างเริ่มมีคนใส่กางเกงขาก๊วยบ้างแล้ว ฝ่ายหญิงเริ่มเปลี่ยนจากผ้ารัดดอกมาเป็นเสื้อ สมัยนั้นเรียกว่า เสื้อกระโจม บางคนเรียกเสื้อ อีหัว เสื้ออีกชนิดที่มาพร้อมเสื้อกระโจมคือเสื้ออีแปะ ลักษณะคล้ายกับเสื้อชั้นในของสตรีในปัจจุบัน แต่สายจะกว้างกว่า มีเม็ดตุ่มผ่าอก มีกระเปาะเล็กๆ ข้างลำตัว 2 ใบ

ขณะที่ผู้ชายจะใส่กางเกงขาก๊วยมากขึ้น ใส่เสื้อคอกลมผ้าป่านแขนสั้น ถ้าใครใส่กางเกงผ้าแพรขาก๊วยแสดงว่ามีเงินเป็นคนร่ำรวย ผู้หญิงเริ่มเอาไว้มวยยาว ใส่เสื้ออีแปะข้างใน มีเสื้อนอก คอกลมหรือคอห้าเหลี่ยม แขนสั้นสีขาว บางคนนุ่งโจงกระเบน บางคนใส่ผ้าถุง บางคนกินหมาก แต่คนที่ยังกินหมากมีมากกว่า

การแต่งกายสมัยปัจจุบัน

ด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ ที่ทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนไป คนในสังคมย่อมมีการปรับตัว และเปลี่ยนแปลงวิถีในการดำเนินชีวิตอยู่ตลอดเวลา ทำให้รูปแบบวิธีการแต่งกายแบบดั้งเดิมของชาวไทย เบื้องโศกสูงเริ่มหายไปทีละน้อย จนปัจจุบัน ทั้งผู้ใหญ่และเด็กจะแต่งตัวใส่เสื้อผ้าที่เหมือนๆ กับคนอื่นอื่นๆ ไป แต่ยังพอหาตัววัฒนธรรมการแต่งกายที่เป็นชาวไทยเบื้องโศกสูงดั้งเดิมได้บ้างสำหรับคนแก่ที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป ยังมีคนนุ่งโจงกระเบนสีเขียวแก่ หรือนุ่งโจงกระเบนผ้าลายไทย ใส่เสื้อกระโจม และกินหมากชอบฟังเพลงโคราชพูดภาษาไทยเบื่อง่ายชัดเจนนอกเหนือจากการแบ่งเป็นยุคสมัยแล้ว วัฒนธรรมการแต่งกายของชาวไทยเบื้องโศกสูงอาจพิจารณาจากการทอผ้าของไทยเบื้องโศกสูง การทอผ้าของไทยเบื้องโศกสูงจะใช้กี่โบราณ ลายผ้าเป็นแบบเฉพาะของโศกสูง ชาวไทยเบื้องโศกสูงสืบสานการทอผ้าใช้เองมาตั้งแต่สมัยประมาณ 150-200 ปี มาแล้ว (สุรัชย์ เสือสูงเนิน, 2543)

ถ่วงยามของชาวไทยเบื้องโศกสูงคือ กระเปาะเนกประสงค์ ถ่วงยามทอขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยอย่างจริงจัง แต่แฝงไปด้วยลวดลายและสีสันที่ความสวยงาม นิยมทอสีแดงและมีขนาดใหญ่ เย็บด้วยมือ มีชายกลุย มีชั้นสำหรับใส่เงินเหมือนกระเปาะลับ

เรือนที่อยู่อาศัยของชาวไทยเบื้อง

เรือนของชาวไทยเบื้องแบบดั้งเดิม เป็นเรือนหลังคาทรงจั่ว ใต้ถุนสูงแบบเรือนไทย เพื่อประโยชน์การอยู่อาศัยในฤดูน้ำหลาก ความชาญฉลาดในการสร้างเรือนของชาวไทยเบื้อง คือ สามารถนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เป็นส่วนประกอบของเรือนได้อย่างสวยงาม เช่น ฝาเรือนแบบต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรือน ฝาค้อ ซึ่งพบมากในพื้นที่อำเภอโศกสูง เป็นการนำใบจาก ต้นค้อซึ่งเป็นต้นไม้ที่มีลักษณะคล้ายต้นปาล์มหรือต้นหมากจะขึ้นอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก นำมาเรียงทับอยู่บนฝาปากที่ทำจากไม้ไผ่ แล้วขัดทับด้วยไม้ไผ่ขวางอีกชั้นหนึ่ง นับเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยเบื้องอย่างแท้จริง ต่อมาบ้านของชาวไทยเบื้องเปลี่ยนแปลงไปเป็นบ้านทรงปั้นหยาทำจากไม้เนื้อจริงเนื้อแข็ง ใต้ถุนทำคอกวัวคอกควาย ปัจจุบันมีการสร้างบ้านสองชั้นมีหลายห้อง มุงด้วยกระเบื้อง สังกะสีชั้นล่างก่อด้วยปูนซีเมนต์ ไทยเบื้องนิยมปลูกเรือนใต้ถุนสูง เช่นเดียวกับบ้านในชนบททั่วไป ใต้ถุนบ้านสามารถใช้ประโยชน์ได้มากมาย เหมือนกลุ่มชนอื่น ๆ ญาติพี่น้องจะปลูกบ้านในบริเวณใกล้เคียงกัน ผู้ชายเมื่อแต่งงานแล้วจะออกมาอยู่ในครอบครัวหรืออยู่บ้านของฝ่ายหญิง ลักษณะของครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย คนในครอบครัวค่อนข้างอบอุ่น โดยมีผู้ชายเป็นผู้นำครอบครัว สมัยก่อนมีอาชีพทำไร่ ทำนาเป็นหลัก ปัจจุบันทำไร่ทำนายน้อยลง คนในวัยหนุ่มสาวจะละทิ้งบ้านเรือนเข้าไปทำงานในเมือง ในครอบครัวจึงพบเฉพาะคนรุ่นยาย หลาน ชาวไทยเบื้อง มีรูปร่างลักษณะเหมือนคนไทยทั่วไป ผิวสองสี

พูดเสียงเหนือเล็กน้อย มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย อุปนิสัยเอื้อเพื่อพ่อแม่ มีน้ำใจ ใจบุญสุนทาน รักสนุก ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน (ภูธร ภูมะธน. 2541. 48)

บ้าน

วัฒนธรรมการสร้างที่อยู่อาศัยของชาวไทยเบ็งโคกสูงแบ่งได้ (ภูธร ภูมะธน, 2541 และชาญวิทย์ ตีรประเสริฐ 2548) 2 รูปแบบ คือ เรือนผูกกระเบื้อง กั้นฝาค้อ และเรือนปั้นหยา กั้นฝาไม้กระดาน

เรือนฝาค้อมีลักษณะคล้ายเรือนไทยภาคกลางคือ เป็นบ้านใต้ถุนสูง เสาไม้เต็ง บันไดหันไปทางทิศตะวันออกหรือทิศเหนือ หลังคาทรงสูงเหมือนเรือนไทย มุงด้วยแฝก มีหน้าต่างด้านละ 1 บาน ประตูห้องนอน 1 ประตู ลักษณะทำด้วยไม้เนื้อแข็ง การต่อไม้ใช้วิธีการเจาะ ฝากันด้วยใบค้อใช้ไม้ไผ่ประกบใบค้อทั้งสองด้าน จึงเป็นที่มาของชื่อเรียกเรือนฝาค้อ การกั้นฝาค้อทำให้ฝนสาดเข้าบ้านไม่ได้ ส่วนพื้นปูด้วย “ระเนือก” (ทำมาจากไม้ไผ่เหลาให้แบน) ครีวแบบดั้งเดิมนิยมทำครีวแยกออกจากตัวบ้านในบริเวณระเบียง ภายในในครีวจะมีตู้เก็บอาหาร เตาไฟ โถงน้ำดื่ม ที่เก็บถ้วยจาน มีด ถ่าน เป็นต้น ครีวนอกจากจะเป็นที่หุงข้าวและประกอบอาหารแล้ว ยังเป็นที่นั่งล้อมวงกินข้าวของสมาชิกในครอบครัวอีก

ส่วนเรือนปั้นหยามีการสร้างขึ้นหลังจากหมู่บ้านโคกสูงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงสู่ความทันสมัยเมื่อ 60-70 ปีก่อน ลักษณะเรือนคล้ายกับเรือนปั้นหยาทั่วไป เพียงแต่ตัวบ้านจะทำด้วยไม้ไผ่จริงทั้งหมด เสานิยมใช้ไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้เต็ง ไม้แดง ฯลฯ พื้นจะปูด้วยไม้กระดาน ช่วงแรกๆ บางหลังยังมุงหลังคาด้วยแฝก บางหลังมุงหลังคาด้วยสังกะสี พื้นปูด้วยไม้กระดานผ่าใหญ่และหนา กั้นฝาด้วยไม้กระดานแผ่นใหญ่ ต่อมาใช้กระดานแผ่นบางและเล็กเหมือนปัจจุบัน เริ่มใช้ตะปูในการต่อหรือตีฝามุงหลังคาสังกะสี

ยุคปัจจุบัน การสร้างบ้านเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยตามเงื่อนไขสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการผสมผสานทางวัฒนธรรม ชาวไทยเบ็งเริ่มมีการสร้างบ้านสองชั้น มีห้องนอนหลายห้อง มุงหลังด้วยกระเบื้อง สังกะสี เริ่มทำหน้าต่างคู่ ชั้นล่างนิยมทำด้วยซีเมนต์ ชั้นบนยังคงทำด้วยไม้ บันไดเปลี่ยนมาเป็นแบบหลายๆ ชั้น นอกชานจะหายไปส่วนใหญ่ ส่วนเรือนฝาค้อแบบยุคก่อนสามารถดูได้เพียงพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยเบ็งโคกสูงเท่านั้น

อาหาร

อาหารหลักของชาวโคกสูงคือ ข้าวเจ้า ส่วนกับข้าวที่สำคัญคือ น้ำพริก ผักต้มต่างๆ อาทิ ตำลึง หน่อไม้ บุกต้ม มะเขือต้ม ยอดกระถิน ผักแว่น ยอดอีหนูต้ม ฯลฯ อาหารพวกแกง ผัด ถอด จะเหมือนกับคนไทยภาคกลางทั่วไป ส่วนที่ต่างจากที่อื่นที่เห็นได้ชัดเจน เช่น พริกกับเกลือ ต้มยำอั้ง ปูหลนหรือลาบปู แกงหัวเอื้อง แกงมันเทียน แกงมันนก แกงมันเหลี่ยม แกงมันใหญ่ แกงแย้ใส่เปราะใส่ข้าวคั่ว วัฒนธรรมอาหารชาวไทยเบ็งโคกสูง (ภูธร ภูมะธน, 2541; อุษณีย์ เกษมสันต์, 2542; และนักศึกษาศาชาวิชาเอกมานุษยวิทยา ชั้นปีที่ 3 คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร รุ่นที่ 59, 2559) สรุปได้ดังนี้

ส่วนพืชผักทางธรรมชาติจะพบผักในป่าและนาที่ชาวไทยเบ็งโคกสูงเก็บมาเป็นอาหารคือ ผักอีไร ผักลิ้มผัว ตำยาน เปราะ ดอกกระเจียว ผักกะโถว เห็ดถ่าน เห็ดหัวเขี้ยว เห็ดขาไก่ เห็ดไผ่ เห็ดตะเคียน เห็ดโคน ฯลฯ

อาหารหวานที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยเบิ่งโคกสูง คือ

1. ขนมเป็๋อง เป็นขนมที่ชาวไทยเบิ่งทำกินกันเล่นๆ ทำจากแป้งข้าวเจ้า แซ่ข้าวสารในน้ำ นำไปไมให้เป็๋นแป้ง ใส่เกลือ นำแป้งไปดาด (อังไฟ) ในกระทะ
2. ขนมลูกโคน (ขนมต้ม) เป็นขนมที่ทำในพิธีแต่งงานหรือทำกินโดยทั่วๆ ไป
3. ขนมลอดช่อง เป็นขนมที่ทำเพื่อเลี้ยงในงานแต่งงานและงานสำคัญทางศาสนาเพื่อไปใส่บาตร

ประเพณี

ประเพณีในรอบปีของชาวไทยเบิ่งโคกสูงคล้ายกับชาวไทยในภาคกลาง ตัวอย่างประเพณีรอบปีที่สำคัญ (ภูธร ภูมะธน, 2541; อุษณีย์ เกษมสันต์, 2542; และสุรชัย เสือสูงเนิน, 2543) ดังนี้

1. งานเทศน์มหาชาติ แต่ละวัดอาจจะจัดในเวลาต่างกัน ถ้าไม่เทศน์ในช่วงเข้าพรรษาก็จะเทศน์กลางเดือน 12 ทางวัดจะตกแต่งสถานที่ให้สวยงาม เทศน์มหาชาติถือเป็นงานบุญที่สำคัญ ชาวบ้านจะร่วมมือกันจัดงานให้สำเร็จลงได้ด้วยดี

2. ทำบุญในวันสำคัญทางพุทธศาสนาตอนเช้าทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพุทธศาสนาตอนค่ำไปเวียนเทียนที่วัด

3. บุญออกพรรษาหรือลาพรรษาจะมีการตักบาตรเทโวในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ตามประเพณีชาวบ้านจะเตรียมอาหารไปตักบาตรเทโวกันอย่างพร้อมเพรียง ขนมที่ชาวไทยเบิ่งทำเป็นหลักเพื่อนำไป ตักบาตรเทโว คือ ข้าวต้มมัด ขนมเทียนและขนมกล้วย

4. วันตรุษและสงกรานต์ ประเพณีตรุษจะทำในวันพระสิ้นเดือน 4 ชาวบ้านจะกว่นข้าวเหนียวแดงเพื่อนำไปถวายพระ ข้าวโป่งเป็นขนมที่มีลักษณะคล้ายกับข้าวเกรียบว่าวของภาคกลาง ปัจจุบันชาวบ้านไม่ค่อยทำกันเอง เนื่องจากขั้นตอนการทำยุ่งยากและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ส่วนประเพณีสงกรานต์จะทำในวันที่ 13 – 15 เมษายน เหมือนทั่วๆ ไป คือมีการทำบุญตักบาตรสงฆ์น้ำพระพุทธรูป สงฆ์น้ำพระสงฆ์ และชาวบ้านจะเล่นสาดน้ำกัน และที่พิเศษคือจะมีการละเล่นรื่นเริงต่างๆ เช่น รำโทน ลูกช่วง ชักเย่อ ฯลฯ

5. บุญกลางบ้าน เป็นประเพณีของชาวไทยเบิ่ง จะทำเฉพาะปีที่ฝนฟ้าไม่ตก วัตถุประสงค์ในการทำเพื่อเป็นการทำบุญบูชาผีบรรพบุรุษ ให้คนในหมู่บ้านอยู่กันอย่างร่มเย็นเป็นสุขไม่มีโรคภัยร้ายแรง ปัจจุบันทำเป็นประจำทุกปี ในกลางเดือน 6

การเกิด

ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด (ภูธร ภูมะธน, 2541) มีความสัมพันธ์นับแต่ก่อนเกิด มีข้อห้ามต่างๆ คือ คนท้องห้ามทำบาป ไปงานศพต้องหาเข็มกลัด กลัดผ้าถุงด้านในตรงท้อง เพื่อป้องกันสิ่งที่ไม่ดีไม่ให้เกิดในท้อง อีกทั้งยังมีความเชื่อว่าผู้หญิงที่มีท้องถ้าได้ลอดท้องช้างจะทำให้คลอดง่ายขึ้น นอกจากนี้ หญิงมีท้องบางคน โดยเฉพาะท้องลูกคนแรกจะกลับไปคลอดที่บ้านแม่ตนเอง โดยจัดเตรียมห้อง “โนเรียน” เป็นห้องคลอด บางบ้านจะทำด้วยสายสิญจน์วนรอบห้องคลอด บางคนอาจทำสายสิญจน์คล้องคอคนท้องไว้เพื่อป้องกันไม่ให้ผีมารบกวน ในห้องที่จะใช้เป็นห้องคลอดต้องทำเตาไฟ โดยเอาไม้ขอนวางขวางกันเป็นคอกหมู เอากาบกล้วยปูรองพื้นและนำดินใส่จนเต็ม เตรียมแคร่นอนไว้ข้างเตาไฟ ใต้ถุนของห้องคลอดจะขุดหลุมตรงกับร่องสำหรับขับถ่ายของเสียไว้ และรอบๆ

หลุมนั้นจะตัดหนามพุดหรือหนามอื่นมาสะไว้โดยรอบเพื่อป้องกันผีปอบ ผีกระสือไม่ให้มากินเลือดกินของควา ของเสียที่ถ่ายทิ้งลงมาทางร่อนนั้น

การคลอด เริ่มด้วยหมอดำแยจะทำพิธีไหว้ผีบ้านผีเรือนก่อน โดยจัดขนมต้ม ข้าวเหนียวหนึ่งกล้วย ดอกไม้ ธูป เทียน และเงิน จัดใส่พานเพื่อไหว้ “ปู่ ย่า ตา ยาย ทางพ่อก็ดี ให้มาช่วยให้คลอดง่ายให้มาปกป้องรักษาให้คลอดง่าย” การเตรียมตัวคลอดจะนิยมให้คนท้องนั่งหันหน้าไปทางทิศเหนือหรือทิศตะวันออกเฉียง และให้นั่งพิงครกหรือพิงหลังสามเือน่ายันฝ่าไว้ เมื่อเด็กคลอดออกมาแล้วผู้เป็นสามีหรือคนในบ้านจะรีบติดไฟต้มน้ำร้อนเพื่อเตรียมอาบนำเด็กต่อไป

การแต่งงาน

การแต่งงาน (ภูธร ภูมะธน, 2541) จะมีพิธีกรรมหลายขั้นตอนคือ การทาบทามสู่ขอ เดิมวิถีชีวิตของชาวไทยเบิ่ง โอกาสที่หนุ่มสาวจะพบกันมีน้อย เพราะต้องทำงานตลอดช่วงกลางวัน และเวลาค่ำคืนเป็นโอกาสที่หนุ่มสาวจะได้พบปะเกี่ยวพากัน เมื่อชายหนุ่มถูกใจจะจัดหาเจ้าแก่ไปสู่ขอ บิดามารดาฝ่ายหญิงอาจเรียกสินสอดทองหมั้นเป็นเงินทอง หรือเป็นเรือนหอเรียกว่า มาดเป็นเงิน มาดเป็นทองในการหมั้น เมื่อชายหนุ่มตกลงใจต้องการหญิงสาวนั้นเป็นคู่ชีวิต ชายหนุ่มจะบอกบิดามารดา ให้จัดหาเจ้าแก่ไปทาบทามและสู่ขอ เจ้าแก่ที่ไปทาบทามจะเป็นบุคคลที่มีศีลธรรม นำเคารพนับถือ ในการทาบทามนั้น ฝ่ายหญิงก็จะมีผู้ใหญ่ที่นับถือเป็นพยานรับรู้ด้วย เมื่อทาบทามแล้วเห็นว่าฝ่ายหญิงสาวไม่รังเกียจก็จะมีการพุดจาสู่ขอ และนัดหมายวันที่จะหาฤกษ์งามยามดีเพื่อกำหนดวันหมั้นและวันแต่งงานต่อไป

เมื่อได้ทาบทามสู่ขอแล้วจะให้พระสงฆ์หรือหมอดูกำหนดฤกษ์ เพื่อเป็นวันหมั้น ซึ่งจะต้องเป็น “วันฟู” เพราะตามความเชื่อไทยเบิ่งโคกสูงจะไม่จัดใน “วันจม” วันฟูหมายถึง วันอธิบดี วันธงชัย ส่วนวันจมหมายถึงวันอุบาทว์และวันโลกาวินาศ สำหรับเดือนที่นิยมจัดงานจะเป็นเดือนคู่ ทั้งนี้จะไม่จัดงานระหว่างเข้าพรรษาการสู่ขอมีขบวนขันหมาก เมื่อขึ้นไปบนเรือนพร้อมทั้งมอบของขันหมากแก่ฝ่ายเจ้าสาวแล้ว ฝ่ายเจ้าสาวจะมอบแป้งกระสอบหนึ่งถุง (ดินสอดพองปั้นเป็นก้อนเล็กๆบรรจุในซองกระดาษแก้วสีต่างๆ) เป็นของขวัญ จากนั้นเจ้าแก่ฝ่ายเจ้าสาวจะตรวจนับสินสอด เมื่อตรวจสอบว่าครบถ้วนถูกต้องจึงจะทำพิธีผูกข้อมือโดยบิดามารดาของฝ่ายเจ้าสาวจะผูกข้อมือเจ้าบ่าว เรียกว่าผูกเอาเขย และมอบเงินรับไหว้ และบิดามารดาฝ่ายเจ้าบ่าวจะผูกข้อมือเจ้าสาว เรียกว่า ผูกเอาสะใภ้ เมื่อเสร็จพิธีผูกข้อมือจึงจะยกสำรับอาหารเลี้ยงผู้มาร่วมงานและจะมีพิธีเกี่ยวกับบ่าวสาวอีกครั้งในตอนเย็นคือ พิธีมอบที่นอน หรือพิธีส่งตัวเจ้าบ่าวเจ้าสาว เป็นที่น่าสังเกตว่าพิธีแต่งงานของชาวไทยเบิ่งในอดีตจะไม่มีพิธีรดน้ำหรือหลังน้ำสังข์

การตายและการทำศพ

ประเพณีงานศพ (ภูธร ภูมะธน, 2541) การทำงานศพของชาวไทยเบิ่ง ในอดีตโดยทั่วไปนิยมการเผา นอกจากศพที่เกิดจากการถูกฆ่าตาย หรือตายด้วยอุบัติเหตุต่างๆ จะนำศพฝังไว้ 3 - 5 ปี แล้วจึงทำพิธีเผาที่หลัง

การสวดศพ ในอดีตจะตั้งศพที่บ้าน ไม่นิยมตั้งศพที่วัดเหมือนปัจจุบัน ทั้งนี้ชาวไทยเบิ่งโคกสูงจะตั้งศพบำเพ็ญกุศลเพียง 1-3 วัน เนื่องจากยังไม่มีกรณียาป้องกันศพเน่าเปื่อย

การเผาศพ เมื่อสวดศพวันสุดท้ายจะหามศพไปทำพิธีที่วัด ถ้าเป็นพ่อ แม่หรือญาติผู้ใหญ่ หลังจากการหามศพลงจากบ้านแล้วจะคว่ำอ่างน้ำ 1 ใบ ขบวนศพที่หามไปนั้นจะนำหน้าศพด้วยหม้อ

ไฟ (หม้อตาลใส่ฝ้ายจุดไฟ) ขณะที่ห้ามศพไปจะโรยข้าวตอกไปตลอดทาง เป็นการนำไปสู่สวรรค์ และตลอดทางที่ห้ามศพไปจะไม่มีการหยุดพักระหว่างกลางทาง

ส่วนกำหนดวันเผาศพของชาวไทยเบ็ญโคกสูงจะห้ามเผาศพวันพระและวันคู่ จะเผาศพเฉพาะวันคี่ ห้ามเผาวันศุกร์ วันเสาร์และวันอังคาร การแต่งกายของผู้ไปร่วมงานศพจะแต่งกายสีใดก็ได้จะไม่ถือว่าผิดธรรมเนียมประเพณีแต่อย่างใด ประเพณีการแต่งกายสีดำ หรือสีขาว - ดำ ไปงานศพในเวลาต่อมานั้นได้รับแบบอย่างจากคนภาคกลาง การทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ตาย

หลังจากเผาศพ 3 วันจะทำพิธีกลบธาตุหรือกลับธาตุ แต่ละปีจะนำโกศไปวัดให้พระสงฆ์สวดบังสุกุลหรือนิมนต์พระสงฆ์ไปทำบุญที่บ้าน เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับ นับเป็นการทำบุญใหญ่ประจำปีการต่ออายุ

ประเพณีเช่นไหว้บรรพชน

วันสารทเป็นประเพณีที่นิยมทำเพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้บรรพบุรุษ ในเดือน 10 ชาวบ้านจะกว่นกระยาสารทเพื่อนำไปถวายพระหลังเสร็จพิธีจะชวนกันเข้าป่าไปหาผลไม้ป่ากินอย่างสนุกสนาน

เทศกาลเพาะปลูก

ชาวไทยเบ็ญโคกสูงมีความเชื่อและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณคือ การไหว้แม่โพสพและรับขวัญข้าว (ภูธร ภูมะธน, 2541 และนักศึกษาศาสนาวิชาเอกมานุษยวิทยา ชั้นปีที่ 3 คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร รุ่นที่ 59, 2559)

การไหว้แม่โพสพจะประกอบขึ้นช่วงข้าวตั้งท้อง ชาวไทยเบ็ญจะจัดเตรียมผ้าหรือกระดาษสีแดงตัดเป็นธงใช้สำหรับปักติดก้านธง ภายในกระถางกรวยใส่ข้าวสุก ส้ม กล้วย อ้อย หมากพลู ขนมตามที่มีสิ่งที่ขาดไม่ได้คือต้องมีส้ม เพราะเป็นผลไม้รสเปรี้ยวสำหรับคนท้องชอบกิน เนื่องจากเปรี้ยบบั่นข้าวที่กำลังออกรวงเป็นแม่โพสพที่กำลังตั้งท้อง ติดกระถางกับก้านธงแล้วนำไปปักรับท้องแม่โพสพที่คั่นนาก่อนปักธงก็จะพูดแต่สิ่งที่ดีๆ ส่วนการรับขวัญข้าวจะประกอบพิธีราวเดือนสิบสอง หลังจากเกี่ยวข้าว นวดข้าวและนำข้าวเข้ายุ้ง แต่ละบ้านที่เก็บเกี่ยวข้าวได้จะทำพิธีรับขวัญข้าวหรือเรียกขวัญข้าว จะทำที่ลานนวดข้าว โดยเลือกผู้หญิงที่ออกเรือน และมีอายุวุฒิ หากบ้านไหนไม่ประกอบพิธีรับขวัญข้าวจะได้ยินเสียงพระแม่โพสพร้องให้คร่ำครวญให้ไปรับนางเข้าไปอยู่ในยุ้งข้าว

เทศกาลอื่น ๆ

ประเพณีการบวช (ภูธร ภูมะธน, 2541) ผู้ที่จะบวชตามประเพณีของชาวพุทธทั่วไปคือต้องมีอายุครบ 20 ปี มีร่างกายครบ 32 ประการ ส่วนมากนิยมบวชก่อนแต่งงาน การบวชของชาวไทยเบ็ญโคกสูงมีพิธีกรรมคล้ายกับประเพณีบวชในพื้นที่อื่นๆ การบวชตามประเพณีการบวชของชาวไทยเบ็ญโคกสูงนิยมจัดกัน 2 วัน คือวันสุกดิบและวันบวช

ศาสนาและความเชื่อ

ศาสนาและความเชื่อของชาวไทยเบ็ญโคกสูงประกอบด้วยความเชื่อ 2 ประเภทหลักๆ คือ ความเชื่อในพุทธศาสนาโดยมีวัดเป็นศูนย์กลางจิตใจของชุมชน ดังกล่าวรายละเอียดไว้ในหัวข้อชื่อสถานที่/หมู่บ้าน และความเชื่อเหนือสิ่งธรรมชาติ (ภูธร ภูมะธน, 2541) อาทิ ความเชื่อเรื่องผี ซึ่งชาวไทยเบ็ญที่มีอายุมากกว่า 50 ปี ยังคงมีความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อผีที่สำคัญ คือ

ผีบ้านผีเรือนหรือผีปู่ย่าตายาย ชาวไทยเบ็ญไม่นิยมตั้งศาลบูชาผีบ้านผีเรือนผีปู่ย่าตายาย หรือศาลเจ้าที่ แต่เชื่อว่ามีผีประจำอยู่ในบ้านเรือน

ผีปอบ ชาวไทยเบ็ง มีความเชื่อว่าปอบมีจริง ชาวบ้านบางคนเคยเห็น และผีปอบเคยสิงคนในหมู่บ้าน คนที่ถูกผีเข้าบางคนยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน คนที่ถูกสิงจะมีอาการแปลกๆ เช่นอยากกินของคาว บางคนเดินแก้ผ้าไม่อายใคร

ผีนางไม้ ส่วนใหญ่เชื่อเรื่องผีนางตะเคียนมากที่สุดและต่างเชื่อกันว่าตามต้นไม้ใหญ่จะมีผีประจำอยู่ใครไปทำอะไรไม่ดีจะถูกลงโทษ

ผีกระสือ ชาวไทยเบ็งเล่าว่า เคยเห็นผีกระสือเข้ามาในหมู่บ้านจะมาตอนค่ำๆ หรือตอนกลางคืน มองเห็นเป็นดวงไฟแวบๆ ลอยมาวนเวียนใต้ถุนบ้าน บางทีก็ดูกินตับไตไส้พุงของสัตว์ที่เลี้ยงไว้ในใต้ถุนบ้านจนตาย

ผีพรายหรือผีเงือก ผีพรายหรือผีน้ำหรือผีเงือกจะเหมือนๆ กัน เชื่อว่า ผีเงือกอยู่ประจำวังน้ำ เวลาใครไปหาปลา ลงเล่นน้ำหรือถ่ายสิ่งปฏิกูลลงน้ำ อาจจะถูกผีเงือกหลอกได้

ผีปะกำหรือผีประก่า ชาวไทยเบ็งโคกสูงสมัยก่อนเชื่อว่า ผีปะกำนั้นเคยมีอาชีพเกี่ยวกับการคล้องช้าง ก่อนจะออกไปคล้องช้างจะต้องทำพิธีเช่นสรงบูชาผีปะกำ จึงจะเกิดผลดีต่อการไปคล้องช้าง

ผีโรงหรือผีโงง ผีโรงเป็นผีของบรรพบุรุษ ของแต่ละบ้านนั่นเองผีพวกนี้จะไม่ทำร้ายใคร แต่ต้องกราบไหว้บูชา

ผีตายโหง มีความเชื่อว่าคนที่ตายไม่ตี จะเป็นผีตายโหง ผีเหล่านี้จะมาหลอกหลอนคนอื่นไม่ค่อยยอมไปผุดไปเกิดง่าย ๆ

ผีตะมอย ชาวบ้านบางหมู่บ้านเชื่อเรื่องผีตะมอย ชาวบ้านบอกไม่แน่ชัดว่าผีตะมอยมีรูปร่างอย่างไร แต่เป็นผีซี้ซมัย ชอบมาขโมย มาลักกินข้าวของชาวบ้าน

พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์

ความเชื่อในเรื่องของเจ้าพ่อและศาลของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ชาวไทยเบ็งในสมัยก่อนมีความเชื่อในศาลเจ้าพ่อต่างๆ มากมาย ศาลเหล่านี้สร้างขึ้นจากการที่ชาวบ้านบนบานศาลกล่าวเจ้าพ่อองค์ใดองค์หนึ่งที่ตนรู้จัก พอได้รับผลสมตามที่ต้องการจะมีการตั้งศาลถวาย ต่อมาใครมากราบไหว้บูชาบนบานศาลกล่าวให้พ้นเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจก็พากันมาเช่นสรงบูชาเป็นการบำรุงศาล นานๆ เข้า พอไม่มีคนคอยดู ศาลจึงถูกทิ้งให้ชำรุดและทรุดโทรมในที่สุด

ศาลที่ชาวไทยเบ็งโคกสูงรู้จักกันมาแต่ดั้งเดิมมีหลายศาล เช่น ศาลเจ้าพ่อปราสาททอง ชาวบ้านไม่สามารถอธิบายได้ว่า ศาลเจ้าพ่อองค์นี้มาจากไหน หรือว่าเป็นองค์เดียวกับสมเด็จพระเจ้าปราสาททองพระมหากษัตริย์สมัยกรุงศรีอยุธยาของไทยหรือไม่ ชาวบ้านเรียกชื่อศาลนี้มาแต่ดั้งเดิมเชื่อกันว่าเป็นศาลที่ศักดิ์สิทธิ์มาก สร้างเป็นเสาไม้สี่ต้น มุงด้วยใบลาน ตั้งอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก เมื่อชาวบ้านเดินผ่านเวลาไปไร่ไปนาจะต้องไหว้บอกกล่าวศาลเจ้าพ่อแห่งนี้เสมอ โดยการบอกจุดประสงค์ในคำขอและพูดคำว่า “โผลกๆๆ” หลังจบประโยคเสมอ ปัจจุบันศาลแห่งนี้ไม่มีแล้วเหลือแต่คำเล่าลือ นอกจากนี้ยังมีศาลอื่นๆ เช่น ศาลเจ้าพ่อหลวง ศาลเจ้าพ่อศรีเทพหรือหลวงพ่อเพชร ศาลเจ้าพ่อหลวงตุ้ และศาลเจ้าพ่อชัยบาดาล (ภูธร ภูมะธนะ, 2541) เป็นต้น

การทำนาย โหราศาสตร์/ไสยศาสตร์

การทำนายโหราศาสตร์ของชาวไทยเบ็งโคกสูงศึกษาได้จาก “หมอบูน” กล่าวคือ เวลาป่วยไปหาหมอแล้วไม่หายจากอาการเจ็บป่วย ชาวไทยเบ็งโคกสูงนิยมไปหา “หมอบูน” จะใช้กรรมกรเสี่ยงทายรักษาโรค ปัจจุบัน “การบูน” เหลือผู้ประกอบการเพียงไม่กี่คน หนึ่งในนั้นคือ ยายหริ่ม อ่อนสูง

วัย 85 วิธีการตรวจ หมอบุนจะสอบถามอาการผู้ป่วย เช่น ตั้งคำถามว่า เป็นโรคนั้นใช่ไหม โรคนี้ใช่ไหม โดนฤทธิ์จากผีใด หรือเจอบุญจากกระสือ กระหัง เปรต ปอบ ผีพราย ผีบ้านผีเรือน ผีโป่งค่าง ผีเงือก ผีตายโหง ฯลฯ

เมื่อสอบถามเสร็จแล้ว ถ้ากรรไกรที่ถืออยู่ในมือของหมอบุนแกว่งไกว แสดงว่า คำตอบคือ "ใช่" จากนั้นจะถึงเวลารักษา ซึ่งแตกต่างกันไปตามแต่โรค เช่น ตามความเชื่อแล้วหากโดนผีตายโหง จะให้นำของเช่นไปไหว้ขอขมา แล้ววางที่ทางสามแพร่ง ก็จะหาย ส่วนการตรวจโรค นอกจากจะใช้หมากพลูเป็นเครื่องไหว้ครูแล้ว ยังมีค่าครูอีก 1 บาท แต่ชาวบ้านบางรายอาจให้มากกว่านี้แล้วแต่กำลังศรัทธา

เครื่องดนตรี

วัฒนธรรมด้านดนตรีและการละเล่นของชาวไทยเบิ่งโคกสูง เมื่อราว 60-150 ปีที่ผ่านมา จะมีเครื่องดนตรีสำคัญ 2 ชนิด คือ จิ้งห่องและเพ็ล๊ะ เป็นเครื่องดนตรีที่เล่นเฉพาะผู้ชาย (สุรชัย เสือสูงเนิน, 2543 และ รวีทิวา ไวยนันท์, 2552)

จิ้งห่องทำจากไม้ไผ่ มีลิ้น ใช้ตีตีปาก ฝ่ายชายจะตีเล่นในตอนกลางคืน เวลาไปจับสาว คล้ายเป็นสัญลักษณ์แสดงให้ทราบว่า หนุ่มมาแล้ว หรือเล่นช่วงเวลาอื่นๆ แล้วแต่สะดวก เพลงที่ตีตีเป็นเพลงทั่วไป ส่วนเพ็ล๊ะทำจากเหล็ก มีลักษณะรูปร่างคล้ายจิ้งห่อง ใช้ตีตีเหมือนกับจิ้งห่อง

นอกจากนี้ ยังมีเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ ที่คล้ายกับพื้นอื่นๆ เช่น โทน รำมะนาและกลองยาว เป็นต้น โทน การละเล่นและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับโทน ชาวไทยเบิ่งโคกสูงจะใช้โทนเล่นรำโทนโจ๊ะครึม เพลงรำโทนสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เหมือนกับถิ่นอื่นๆ เล่นในเวลาตอนกลางคืนระหว่างหนุ่มสาว นิยมเล่นในเทศกาลสงกรานต์ และใช้โทนในพิธีกรรม การเลี้ยงเจ้าบ้าน "พ่อหลวงเพชร" ในวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี จะมีคนตีโทน โจ๊ะครึม โจ๊ะครึม มีคนทรงเป็นผู้รำ แล้วพ่อหลวงจะมาเข้าร่างทรง

รำมะนาจะใช้ตีรำในการขวงดอกไม้ (การแห่ดอกไม้) ของหนุ่มสาวในเทศกาลสงกรานต์ ส่วนกลองยาวนิยมใช้ตีหน้าค หน้างแม่ หน้าขันหมาก แห่ดอกไม้เทศกาลสงกรานต์ ตัวกลองยาวจะใช้ไม้ทั้งต้นเจาะทำเอง ใช้หนังวัว หนังควาย ซึ่งหน้ากลองทำให้เสียงตีขึ้น วงกลองยาว ประกอบด้วยกลองตั้งแต่ 3-7 ลูก ฆ้อง กรับและฉิ่ง

นอกจากนี้ ยังมีคณะกลองยาวที่เคยมีในโคกสูง ได้แก่ คณะของนายเชิด ขวดสูง คณะของนายล้อม แสงสาส์ ปัจจุบันทั้ง 2 คน ได้เสียชีวิตไปแล้ว คณะของนายล้อม ยังมีลูกหลานยังสามารถเล่นและตีได้สามารถหน้าค

เพลง

เพลงของชาวไทยเบิ่งโคกสูงมีหลายเพลง เช่น เพลงหอมดอกมะไฟ เพลงข้าเจ้าหงส์ เพลงหน้าค เพลงอื่นๆ ที่เล่นเหมือนกับที่อื่นและนิยมเล่นกัน คือ เพลงโคราชและเพลงรำโทน เป็นส่วนรายละเอียดโปรดศึกษาหัวข้อการละเล่น

การละเล่น

แต่เดิม การละเล่นของชาวไทยเบิ่งโคกสูงมีทั้งการละเล่นของผู้ใหญ่และเด็ก โดยนิยมเล่นเฉพาะในช่วงสงกรานต์ ส่วนช่วงเวลาอื่นๆ ชาวบ้านจะประกอบอาชีพทำนาและทำไร่ ตัวอย่าง

การเล่นและเพลงของไทยเบ็งโคกสลุง (ภูธร ภูมะธน, 2542; สุรัชย์ เสือสูงเนิน, 2543; และรวีทิวา ไวยนันท์, 2552) ได้ดังนี้

เพลงหอมดอกมะไฟ ร้องต่อกลอนกันสดๆ ระหว่างฝ่ายหญิงและฝ่ายชายร้องเกี่ยวต่อว่า หรือเรื่องอื่นๆ แล้วแต่จะเล่น จะขึ้นต้นด้วยคำว่า “หอมเอ๋ย แต่กลิ่น เอ๋ยดอกมะไฟหอมเอ๋ย” ลูกคู่จะร้องรับพร้อมกัน แล้วต่อด้วยกลอนที่ดันกันสดๆ จบแล้วอีกฝ่ายจะร้องแค้นไปวนมาเรื่อยไปจนกว่าจะเลิก ปัจจุบันยังมีพ่อเพลงและแม่เพลงสามารถเล่นได้ แต่ชาวบ้านที่อายุต่ำกว่า 60 ปีลงมาเล่นไม่ได้แล้ว

เพลงโคราชที่ชาวไทยเบ็งโคกสลุงนิยมฟังเพลงโคราชกันมานานโดยเฉพาะคนแก่ ถ้ามีงานวัดจะต้องมีเพลงโคราช 1 งานฉลองพระบวชใหม่ หรืองานฉลองอื่นๆ คนแก่จะร้องเรียกให้หาเพลงโคราชมาฟัง ในช่วงที่ผ่านมา 50-80 ปี ชาวบ้านหลายคนสามารถร้องเพลงโคราชได้ นำมาเล่นในเทศกาลสงกรานต์ ปัจจุบันจะไปหาหมอลำเพลงโคราชมาจากจังหวัดนครราชสีมา

เล่นเข้านางเชือก การเล่นจะมัดเชือกกับเสาบ้าน คนเข้านางเชือกจับเชือกอีกปลายไว้ เหมือนพนมมือ แล้วขีดโดยใช้โทนต์ โทให้ผนางเชือกเข้า พอเข้าแล้วเชือกจะหลุดมือ โทโทให้รำ รำไปเรื่อยๆ ถ้าเหนื่อยมาก เพื่อให้คนอื่นจับตัวผนางเชือกจะออก

เล่นเข้านางควาย ใช้หัวควายตายแล้ว เป็นอุปกรณ์ ร้องเพลงเช่นบวงสรวง เข้าแล้วจะไล่ชีวิตคนดู ถ้าต้องการให้ออก ต้องจับตัว คำกล่าวการเช่น “เซ็นเอ๋ย เซ็นเหล่า ข้าพเจ้าใบตองตัด ผีตายในวัด แม่ตาตำวันนี้ ยิ่งคำตำตำแม่ธา เฮ (คนร้องเฮ)” ผู้คนที่ยืนดูล้อมอยู่เป็นวง พวกกันเฮพร้อมกันกล่าว 3 ครั้ง

เล่นแม่กระซิบ วิธีเล่น แบ่งผู้เล่นเป็น 2 ฝ่าย เท่าๆ กัน มี 1 คนเป็นแม่กระซิบนั่งอยู่กลางฝ่ายที่หนึ่งจะเข้ามากระซิบว่า จะเอาใครในฝ่ายตรงข้ามเสร็จแล้ว ฝ่ายที่สองจะเดินเข้ามากระซิบ ถ้าคนที่มากระซิบนั้น เป็นบุคคลที่ฝ่ายที่หนึ่งกระซิบไว้ แม่กระซิบจะบอกว่าแพ้ ฝ่ายที่สองเป็นชี้เข้า โดยให้อีกฝ่ายขึ้นชี้หลังทั้งทีม ไปยังอีกฟากหนึ่ง แต่ถ้าไม่ใช่คนที่ฝ่ายที่หนึ่งกระซิบไว้ให้กระซิบต่อกันไปเรื่อยๆ จนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะแพ้ และถูกทำโทษ คนที่เป็นแม่กระซิบต้องซื้อสัตย์

เล่นวิ่งวาว จะเล่นในฤดูแล้ง ลมเริ่มพัด จะเล่นเหมือนที่อื่นทั่วๆ ไป จะต่างกันตรงที่คนไทยเบ็งโคกสลุง ถ้าว่าวจุฬาและว่าวสองห้องจะนิยมใส่ธนู ถ้าใส่ธนูจะทำให้ได้ยินเสียงธนูอยู่ตลอดเวลาดัง โด ตี โด โด ตี โด ลักษณะทำด้วยไม้ไผ่ เหลาให้กลมเท่าประมาณนิ้วมือเด็ก ยาวประมาณ 1 เมตร มีใบทำจากใบตาลหรือใบลาน ผูกด้วยด้ายในล่อน ต่อหัวไม้ทั้ง 2 ด้าน เอาขี้ผึ้ง ดัดที่ใบ เวลาจับเวียนจะดังเหมือนเสียงดนตรี คนเล่นนิยมผูกธนูไว้ที่หัววาว ยิ่งลมพัดแรงธนูยิ่งดังถี่ขึ้น "ว่าวสองห้อง" ยังเป็นที่นิยมเล่นในหมู่ชาวไทยเบ็งโคกสลุง โดยนิยมเล่นในช่วงหน้าหนาว

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพ็ญศิริ ศิริเชียว (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลตอบแทนจากการผลิตของเล่นพื้นบ้านของกลุ่มคนเฒ่าคนแก่ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัยพบว่าการผลิตของเล่นพื้นบ้านส่วนใหญ่ทำเป็นอาชีพเสริมทำการผลิตแบบดั้งเดิมใช้รูปแบบเดิมจำนวนการผลิตไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับเวลาว่างการจัดจำหน่ายทำกันเองทั้งปลีกและส่งราคาไม่คงที่ขึ้นอยู่กับต้นทุน ของเล่นพื้นบ้านที่ได้รับความนิยมคือคนตำข้าว ลูกข่างไว้ งานบิน คนตัดฟันควายการ์ตูน ควายวิ่ง ครกมองเตี๋ย เดินกะลา ปัญหาและอุปสรรคคือขาดแคลนต้นทุนสำหรับซื้อ

วัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ราคาแพงและหายาก ชาวบ้านต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ เช่นองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนด้านอาคารสถานที่และคำแนะนำด้านการผลิต การขยายตลาด เป็นต้น

จารุณี มั่นเหมาะ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ศักยภาพในการส่งออกของเล่นเด็กของประเทศไทยไปประเทศญี่ปุ่น

ผลการวิจัยพบว่าในระหว่างปีพ.ศ.2541-2549 การส่งออกของเล่นของประเทศไทยมีความเสียเปรียบในการส่งออกในประเทศญี่ปุ่นแต่เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเกาหลีและประเทศไต้หวัน ประเทศไทยมีความเสียเปรียบน้อยกว่า ในขณะที่คู่แข่งที่สำคัญอย่างประเทศฮ่องกงและประเทศจีนมีความได้เปรียบประเทศไทยโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในอุตสาหกรรมของเล่นเด็ก

ศาสตรา เหล่าอรรค (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ของเล่นพื้นบ้านเด็กอีสาน : การประยุกต์และพัฒนาให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กแต่ละช่วงวัย

ผลการวิจัยพบว่าจากการศึกษาแบ่งพื้นที่ศึกษาเป็นอีสานตอนบน ตอนกลาง และตอนล่าง ตามสภาพภูมิศาสตร์ จำนวน 6 จังหวัดคืออุดรธานี หนองคาย ขอนแก่น มหาสารคาม นครราชสีมา และบุรีรัมย์พบว่าไม่มีหลักฐานที่ชัดเจนว่าของเล่นพื้นบ้านมีประวัติความเป็นมาอย่างไร เป็นการบอกเล่าจากรุ่นสู่รุ่นของบรรพบุรุษของเล่นพื้นบ้านที่รวบรวมได้จาก 6 จังหวัดจำนวน 124 ชิ้น ปัจจุบันได้รับผลกระทบจากความเจริญของสังคมสมัยใหม่ จากการละเล่นพื้นบ้านกลายเป็นของเล่นสำเร็จรูปวัสดุที่ทันสมัยเช่นพลาสติก โลหะ จากการวิเคราะห์ของเล่นพื้นบ้านกับพัฒนาการแต่ละช่วงอายุในเด็กพื้นที่การศึกษาจำนวน 6 จังหวัดผลที่ได้สรุปดังนี้

1. ของเล่นพื้นบ้านสำหรับช่วงอายุ 3-5 ปี ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงชอบและส่งเสริมต่อพัฒนาการมากที่สุดคือ จักจั่น
2. ของเล่นพื้นบ้านสำหรับช่วงอายุ 6-8 ปี ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงชอบและส่งเสริมต่อพัฒนาการมากที่สุดคือ เด็กชายชอบรถหลอดด้าย เด็กหญิงชอบบะกล่ง
3. ของเล่นพื้นบ้านสำหรับช่วงอายุ 9-12 ปี ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงชอบและส่งเสริมต่อพัฒนาการมากที่สุดคือ เด็กชายชอบปืนก้านกล้วยและอีโป๊ะ เด็กหญิงชอบล้อวงกลม

โดยสรุป การศึกษาของเล่นพื้นบ้านเด็กอีสานในปัจจุบันกำลังจะหายไปโดยมีของเล่นสมัยใหม่ที่ผลิตทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งมีประเทศจีนเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะทำให้เข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและหาทางแก้ไขตลอดจนพัฒนาให้ของเล่นพื้นบ้านเด็กอีสานกลับมาได้รับความนิยมอีกครั้ง

ณัฐวุฒิ สมยาโรน (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านของกลุ่มคนเฒ่าคนแก่ ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกคนเฒ่าคนแก่ ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ประกอบไปด้วย กลุ่มนักพัฒนา กลุ่มครูภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้าน ภัณฑารักษ์ กลุ่มยุวมัคคุเทศก์ เครือข่ายกลุ่ม 9 กลุ่มชุมชนคนรักป่า ซึ่งมีบทบาทสำคัญสื่อสารเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านแบบมีส่วนร่วม ทั้งในแง่ของการเลือกข้อมูลข่าวสารที่จะถ่ายทอดออกไปการเลือกวิธีการและการเลือกช่องทางที่จะทำให้อัปถึงผู้รับสารรวมทั้งการเลือกผู้รับสารให้มีความเหมาะสมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านความรู้ ทักษะคิดและพฤติกรรมกับบุคคลที่สื่อสารด้วย โดยกลยุทธ์ที่กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ใช้ในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้าน คือกลยุทธ์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

ร่วมของกลุ่มสมาชิกทั้งในและนอกพื้นที่ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อให้ได้วิธีการถ่ายทอดที่มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้รับสารมากที่สุด

วรรณา พิเชษฐพฤษ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ของเล่นเด็กภาคกลาง :การพัฒนาการผลิตตามแนวเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ผลการวิจัยพบว่าของเล่นเด็กภาคกลางเป็นภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษไทยภาคกลางได้สร้างสรรค์และสืบทอดให้แก่ลูกหลาน ด้วยการนำเอาดินเหนียวและวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นที่หาได้ง่ายมาปั้นเป็นตุ๊กตาคนและสัตว์เลียนแบบธรรมชาติให้ลูกหลานเล่นมานานกว่า 700 ปีของเล่นเด็กภาคกลางส่วนใหญ่จึงทำจากวัสดุธรรมชาติที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นและใช้เครื่องมือง่ายๆในการผลิต ทั้งประเภทเลียนแบบธรรมชาติและประเภทสร้างสรรค์ ความสวยงาม ความสมบูรณ์และคุณภาพของผลงานจะขึ้นอยู่กับฝีมือและความชำนาญของพ่อแม่หรือช่างเป็นสำคัญและจัดเป็นหัตถกรรมไทยพื้นบ้านสาขาหนึ่งของเล่นเป็นสื่อความรักความห่วงใยของพ่อแม่และส่งเสริมให้เด็กได้เจริญเติบโตและออกกำลังกายไปตามวิถีวัฒนธรรม โดยเชื่อว่าของเล่นประเภทเลียนแบบธรรมชาติจะช่วยให้เด็กรู้จักพ่อแม่ ญาติพี่น้องและมีความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของเล่นประเภทสร้างสรรค์นอกจากจะให้ความสนุกสนานแล้วยังช่วยเสริมสร้างความคิดและสติปัญญาเด็กได้กิจกรรมการเล่นจะช่วยให้เกิดพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์และสังคมของเด็ก

การผลิตของเล่นเด็กภาคกลางเดิมพ่อแม่ผลิตให้ลูกหลานเล่นในครัวเรือน ใช้วัตถุดิบในธรรมชาติที่มีคุณสมบัติพิเศษ ได้แก่ ดิน ไม้ ไม้ไผ่ ใบลาน ใบตาล กะลามะพร้าว ฯลฯ สีสันธรรมชาติที่พบเห็นแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม กลุ่มที่ให้ความสนุกสนาน ได้แก่กระแตเวียน กระบอกระเบิด กลองกิ่ง กลองหนังกบ กะลาเคาะจังหวะ ปีนแก้ว ปีนหนังสือ นกหวีด ปองแปง ปี่ วิหคสายฟ้าและโหวด กลุ่มให้ความเพลิดเพลินและจินตนาการได้แก่ กังหันหมุนหรือใบพัด เครื่องบิน นก กะล่ง จักจั่น ปลา ตะเพียน นกกระเรียนดิน นกบิน กลุ่มการแข่งขันได้แก่ กะลาเขาควย จระเข้ไม้ ดาบไม้ ธนู และกลุ่มตุ๊กตา หรือหุ่นจำลองได้แก่ ตะแล็บแก้ว รถบรรทุก รถสามล้อ เรือ ลูกพัด ว่าว หม้อข้าวหม้อแกง อีโก้ หุ่นโดโนเสาร์ หุ่นวัวควาย รถถัง รถมอเตอร์ไซด์ เครื่องบินเจ็ต บ้านจำลอง ตุ๊กตาและหุ่นจำลองอื่นๆ

ปัจจุบันมีการผลิตในเชิงวิสาหกิจใช้วัสดุอื่นนอกท้องถิ่นเพิ่มขึ้นใช้สีเคมีมากขึ้น รูปแบบรูปทรงและวิธีการเล่นแตกต่างกันแต่เปลี่ยนแปลงไม่มากนัก คงเอกลักษณ์และมีคุณค่าต่อการสร้างความสนุกสนานและพัฒนาเด็กตามวิถีไทย ภาวะพัฒนาการของเล่นเด็กของต่างประเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศและกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้ผู้ประกอบการและเด็ก ละเลยของเล่นเด็กพื้นเมือง เด็กมีค่านิยมใช้ของเด็กเล่นต่างประเทศมากขึ้น การผลิตของเล่นเด็กภาคกลางน้อยลง มีการใช้วัตถุดิบจากภายนอกมากขึ้น ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นช่างฝีมือลดน้อยลง ขาดการสืบทอดฝีมือช่าง ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สร้างสรรค์ รูปแบบและผลิตภัณฑ์ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ ต้องการให้ได้รับการแก้ไขโดยการสร้างค่านิยมไทยให้กับผู้ประกอบการและเด็ก พัฒนาคุณภาพและสร้างสรรค์ของเล่นเด็กพื้นเมือง เผยแพร่ ส่งเสริมการตลาดและส่งเสริมการใช้ของเล่นเด็กภาคกลางให้เป็นที่รู้จักและยอมรับ รวมทั้งส่งเสริมการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นในการผลิต พัฒนาศักยภาพความสามารถและประสบการณ์ของช่างออกแบบและผลิตของเล่นเด็กที่สร้างสรรค์ ทันสมัย ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ โดยยังคงเอกลักษณ์ สืบสานหัตถกรรมพื้นบ้านไทยพัฒนาการผลิตของเล่นเด็กในภาคกลางตามแนวเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ด้วยการสำรวจความต้องการของผู้บริโภคและผู้ผลิต ร่วมกำหนดผลิตภัณฑ์เป้าหมายการผลิต ออกแบบที่เน้นความแปลกใหม่สร้างสรรค์ ทันสมัยมี

คุณค่าต่อพัฒนาการของเด็ก ร่วมผลิตของเด็กเล่นสร้างสรรค์ 5 ชนิด คือ นกหวีด อีลื้อ ปลาตะเพียน จักจั่น กระแตเวียนและโลกเอก ตามความต้องการของผู้ใช้และผู้ผลิต ตามแบบที่กำหนด ทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์ใช้วัตถุดิบชาติในท้องถิ่น หาง่าย ผลิตด้วยมือให้แต่ละชิ้นมีเอกลักษณ์เฉพาะแตกต่างไม่ซ้ำกัน มีคุณภาพ มีวิธีการเล่นที่ต่างกันไป ทั้งเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน การแข่งขันและความคิดสร้างสรรค์ มีความปลอดภัย มีคุณค่าต่อพัฒนาการของเด็กทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม พัฒนาบนพื้นฐานภูมิปัญญาและรักษาอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเป็นสำคัญ มีการส่งเสริมการเล่น จำหน่ายได้และส่งเสริมให้ชุมชนมีรายได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

ดังนั้นการผลิตของเล่นเด็กภาคกลางตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ต้องสร้างสรรค์บนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ความต้องการของผู้เล่นและความต้องการของตลาดเป็นสำคัญ โดยสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ สร้างสรรค์ผู้เล่นและสร้างสรรค์อาชีพที่จะนำไปสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

จากงานวิจัยที่ผ่านมายังไม่พบว่ามีการศึกษาเรื่องของเด็กเล่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยที่บ้านโคกสูง ดังนั้นจึงเป็นประเด็นให้ผู้วิจัยสนใจ ทำวิจัยในครั้งนี้

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ของเล่นพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบ็ง บ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต ใช้การนำเสนอด้วย การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
5. สรุปข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากร การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มประชากรคือ ของเล่นพื้นบ้านของไทยเบ็ง บ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสำรวจ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษาค้นคว้า รวบรวมจากแหล่งต่างๆ เช่น สำนักวิทยบริการ อินเทอร์เน็ตและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้

เก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจ บันทึกภาพนิ่งด้วยกล้องดิจิทัล การสัมภาษณ์ประชาชนชาวบ้านอย่างไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมโดยแบ่งกลุ่มออกได้ดังนี้

- ผู้นำชุมชน
- ศิลปินพื้นบ้าน

สถานที่ในการเก็บข้อมูล

ภาคสนามลงพื้นที่เก็บข้อมูลภายใน หมู่บ้านโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

4. การจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีของงานศิลปหัตถกรรมไทยแบบพื้นบ้านของ วิบูลย์ ลี้สุวรรณมาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์

วิเคราะห์ในประเด็นต่างๆดังนี้

- วัสดุ
- การผลิต

- รูปแบบ
- วิธีการเล่น

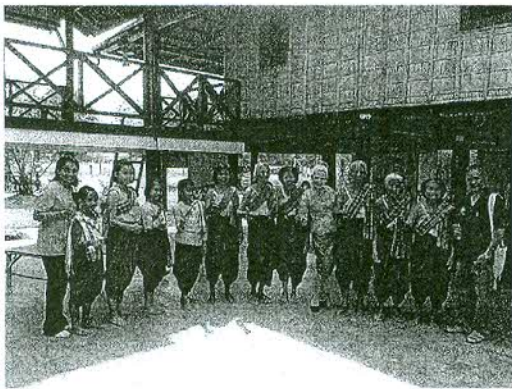
5. การสรุปข้อมูล

ดำเนินการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลให้ได้คำตอบที่เป็นความรู้ด้านของเล่น
พื้นบ้านของไทยเบื้องต้น โคนสูง จังหวัดลพบุรี ในประเด็น วัสดุ การผลิต รูปแบบ และวิธีการเล่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาของเล่นพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบ็ง บ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี ในประเด็น วัสดุ การผลิต รูปแบบ และวิธีการเล่น พบว่าผลงานของเล่นพื้นบ้านมีความแปลก แตกต่างของเล่นบางอย่างเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มอย่างชัดเจน จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบ็งยังคงมีการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนไว้ได้เป็นอย่างดี เช่นการรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรม การแต่งกาย อาหารการกิน ภาษาพูด เพลงพื้นบ้าน ที่อยู่อาศัย การทอผ้า เป็นต้น

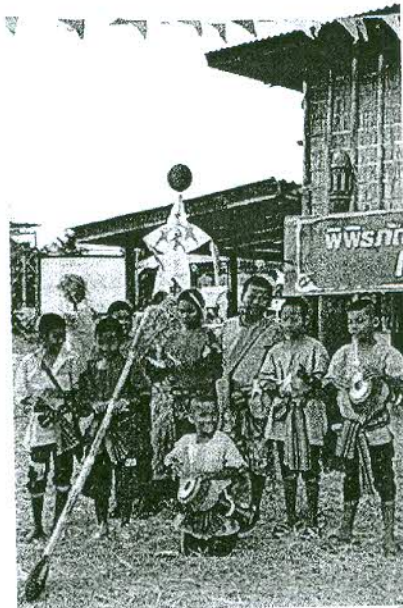

ภาพประกอบ 4.1 การแต่งกายของชาวไทยเบ็งบ้านโคกสูง

การละเล่นพื้นบ้านนั้นยังคงมีการละเล่นอยู่บ้างในช่วงประเพณีหรือเทศกาลประจำท้องถิ่นหรือมีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมซึ่งมีการจัดอยู่เป็นประจำ การละเล่นพื้นบ้านที่พบในกลุ่มไทยเบ็งมีการละเล่นทั้งของผู้ใหญ่และเด็กการละเล่นของผู้ใหญ่เช่นการเล่นเพลง การร้องเพลงโคราช เพลงช้า เจ้าหงส์ การเล่นแม่กระซิบ เล่นว่าว เป็นต้น ส่วนการละเล่นของเด็กๆจะมีการเล่นหลายประเภทได้แก่ การเล่นโยกเยก เล่นรถล้อไม้ รถลากไม้ รถล้อมะสัง เล่นตีระวง รถไหลานจากล้อด้าย จิ้งโ๊ะ จิ้งหัน เกวียนไม้ไผ่ ม้าก้านกล้วย เป็นต้น

ภาพประกอบ 4.2 การเล่นโยกเยกของเด็กโคกสูง

ภาพประกอบ 4.3 การเล่นเกมล้อไม้ของเด็กโคกสลุง

ภาพประกอบ 4.4 การเล่นเกมตีระวงของเด็กโคกสลุง

ภาพประกอบ 4.5 การเล่นม้าก้านกล้วยของเด็กโคกสูง

งานของเล่นพื้นบ้านที่สำรวจในครั้งนี้ เป็นงานที่เคยใช้ในชีวิตประจำวัน ใช้ในการเล่นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินในอดีต เมื่อเก็บข้อมูลของงานของเด็กเล่นพื้นบ้านที่ได้สำรวจในพื้นที่ตำบลโคกสูงเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาแยกประเภทของเด็กเล่นพื้นบ้านในแต่ละประเภท ได้แก่ ของเด็กเล่นที่ทำจากใบไม้ ของเด็กเล่นที่ทำจากต้นไม้ ของเด็กเล่นที่ทำจากดิน ของเด็กเล่นที่ทำจากวัสดุอื่นๆ มีรายละเอียดดังนี้

1. ของเล่นที่ทำจากใบไม้

มนุษย์รู้จักนำวัสดุธรรมชาติมาจักสานเพื่อใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เป็นภูมิปัญญาในแต่ละท้องถิ่น เป็นเครื่องใช้ที่ตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นยังสามารถนำวัสดุเช่นใบไม้มาจักสานให้เป็นของเล่นสำหรับให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินให้กับลูกหลานได้อีกด้วย

ในพื้นที่ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี กลุ่มของชาวไทยเบ็้งส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่นการทำนาทำไร่ ทำสวนมีการปลูกพืชไว้ใช้ประโยชน์เช่นมะพร้าว ต้นลาน ต้นกล้วย ต้นอ้อยเป็นต้นใบไม้เหล่านี้มีคุณสมบัติคือมีลักษณะเรียวยาวสามารถนำมาถัก สานให้เป็นรูปต่างๆได้ การสานของเด็กเล่นนั้นช่างจะได้แรงบันดาลใจจากสัตว์ในธรรมชาติเช่น นก ปลา ปู กุ้ง เป็นต้น

ของเด็กเล่นพื้นบ้านที่พบในหมู่บ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี มีดังต่อไปนี้

1.1 ปลาตะเพียนใบลาน

ภาพประกอบ 4.6 ปลาตะเพียนใบลาน

ปลาตะเพียนสาน เป็นงานประดิษฐ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนไทย เดิมมักใช้ใบลานมาทำเป็นเส้นแผ่นยาวๆบางๆมาตากแดด 2-3 นาที แล้วมาสานเป็นรูปปลาตะเพียน เนื่องจากใบลานมีโครงสร้างที่แข็งแรง แล้วลงสีให้สวยงาม จากนั้นก็นำมาประกอบเป็นโมบาย สมัยก่อนคนไทยมีอาชีพทำนากันเป็นส่วนใหญ่ ในकुคลองก็จะมีปลาตะเพียนเป็นจำนวนมาก ปลาตะเพียนสานจึงเป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากช่วงที่ ปลาโตเต็มทีนั้น เป็นช่วงเดียวกับ ช่วงเวลาที่ข้าวตกรวง นอกจากนี้ผู้ใหญ่มักจะแขวน ปลาตะเพียนสาน ไว้เหนือเปลเด็ก เพื่อเป็นการอวยพร ให้เด็กสุขภาพแข็งแรง

วัสดุ

1. ใบลาน
2. มีด
3. กรรไกร
4. เหล็กแหลม เจาะรู
5. เชือก

การผลิต

นำใบลานมาตัดเป็นเส้นยาว จำนวน 2 เส้น นำใบลานเส้นที่ 1 มาพันมือ 2 รอบ นำใบลานเส้นที่ 2 มาพันมือที่พันออก ใช้มืออีกข้างหนึ่งจับไว้ นำใบลานใบที่ 2 มาพับครึ่งแล้วสอดเข้าไปในใบมะพร้าวที่พันไว้ในรอบแรก เสร็จแล้วให้ใช้ใบลานเส้นที่ 2 เส้นล่างสอดช่องใบลานเส้นที่ 1 ห่วงแรก กลับด้านหลังขึ้นมา นำใบลานเส้นที่ 2 ปลายด้านล่างสอดช่อง แล้วดึงจัดให้สวยงาม ใช้กรรไกรตกแต่ง ครีบและหาง (กะ ลำไยจร. สัมภาษณ์. 2560)

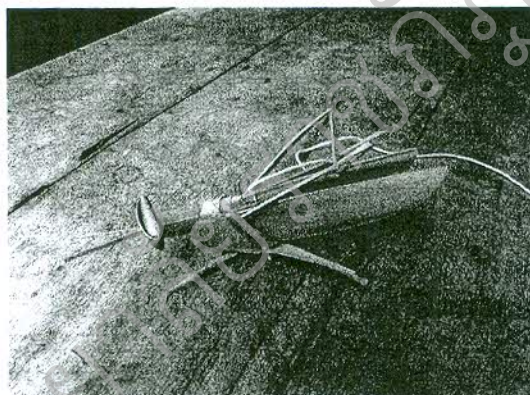
รูปแบบ

โบลานสานเป็นรูปปลาดะเพียนได้เลียนแบบมาจากปลาดะเพียนในธรรมชาติ มีครีบ บนและล่างลักษณะอวบอ้วนสมบูรณ์ ลวดลายที่เกิดจากการสานมีลักษณะคล้ายเกล็ดปลา รูปแบบดั้งเดิมไม่นิยมทาสี แต่ในปัจจุบันอาจใช้สีน้ำมันทาเป็นสีต่างๆเช่นสีแดง สีเหลือง สีทองเป็นต้นเพื่อให้เกิดความสวยงามและดึงดูดตาเด็กเล็กขณะนอนมองในเปล

วิธีการเล่น

นิยมนำปลาดะเพียนสานขนาดต่างๆ ผูกเป็นพวงๆ แขวนไว้เหนือเปลนอนของเด็กอ่อนเพื่อให้เด็กดูเล่น และถือเป็นสิ่งมงคลสำหรับเด็ก เท่ากับอวยพรให้เด็กเจริญเติบโตมีฐานะมั่งคั่งอุดมสมบูรณ์ดุจปลาดะเพียนในฤดูข้าวตกรวง บ้างก็มีความเชื่อว่า ปลาดะเพียนเป็นสิ่งสิริมงคล ทำให้เงินทองไหลมาเทมา หากบ้านไหนแขวนปลาดะเพียนไว้หน้าบ้าน จะทำให้บ้านนั้นมั่งมีศรีสุข ทำมาค้าขึ้น นอกจากนี้ปลาดะเพียนยังมีนัยยะที่บ่งบอกถึงความขยันหมั่นเพียร

1.2 ตักแตนโบลาน

ภาพประกอบ 4.7 ตักแตนโบลาน

วัสดุ

1. โบลาน
2. มีด
3. กรรไกร
4. เหล็กแหลม เจาะรู
5. เข็ม ด้าย เชือก
6. หลอดพลาสติก

การผลิต

นำใบลานมาตัดเป็นเส้นยาว จำนวน 2 เส้น เส้นแรกนำตัดให้เป็นรูปส่วนท้องและตัวของตั๊กแตน ฉีกใบให้เหลือแกนแข็งตรงกลางไว้ประมาณ 20 เซนติเมตร ตัดใบลานเส้นที่สองเส้นที่สองนำมาตัดเป็นส่วนปีกนำมาหุ้มใบลานเส้นแรกสานใบลานเส้นแรกทับใบลานใบที่สองใบมาดิ่งให้แน่นทำส่วนหัวและขามาประกอบ เจาะรูตรงลำตัวเพื่อร้อยด้ายสำหรับแขวน กับไม้
(กะ ลำใยจร. สัมภาษณ์. 2560)

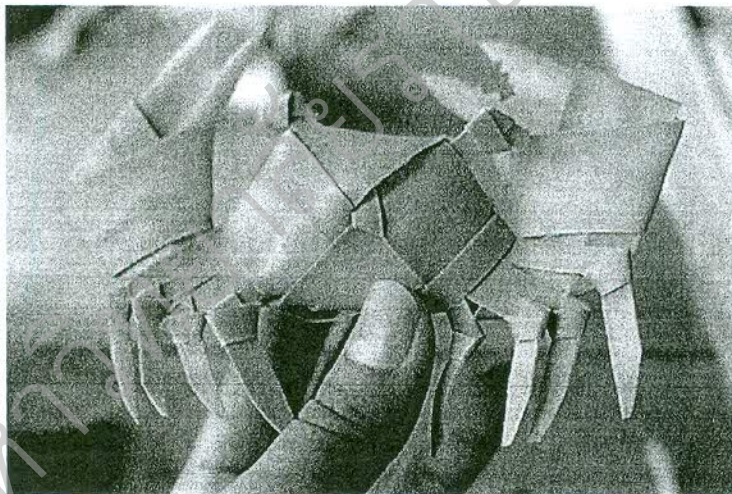
รูปแบบ

ใบลานสานเป็นรูปตั๊กแตนได้เลียนแบบมาจากตั๊กแตนในธรรมชาติ มีหัว ตัว ขา และปีก ลักษณะคล้ายตั๊กแตนจริง ลวดลายที่เกิดจากการสานมีลักษณะพับพันกันในช่วงลำตัว ส่วนปีกจะปล่อยเป็นเส้นยาว

วิธีการเล่น

ใช้แขวนกับไม้ เพื่อความสวยงาม หรือจับมาเล่นกัดกัน จับมากระโดดเลียนแบบตั๊กแตนในธรรมชาติ

1.3 ปูใบลาน

ภาพประกอบ 4.8 ปูใบลาน

วัสดุ

1. ใบลาน
2. มีด
3. กรรไกร

การผลิต

นำใบลานมาตัดเป็นเส้นยาว จำนวน 2 เส้นนำมาสานสอดพันกันให้เป็นตัวปู ปล่อยชายยื่น ออกมาด้านละสองเส้นพับใบลานขึ้นด้านบนและพันให้เป็นกลั้มปู ใช้กรรไกรตัดก้ามด้านหนึ่งให้เป็น รอยหยัก ชายอีกสองข้างทำเป็นขาโดยฉีกใบลานออกเป็น 4 ส่วนเท่าๆกันพันใบลานที่ฉีกให้เป็นข้อขา ทั้งสี่เส้น ตัดขาดตามความยาวที่สวยงาม ฉีกใบลานเป็นเส้นสอดกับตัวปูทำเป็นลูกตาพันและตัดให้พอดี (กะ ลำใยจร. สัมภาษณ์. 2560)

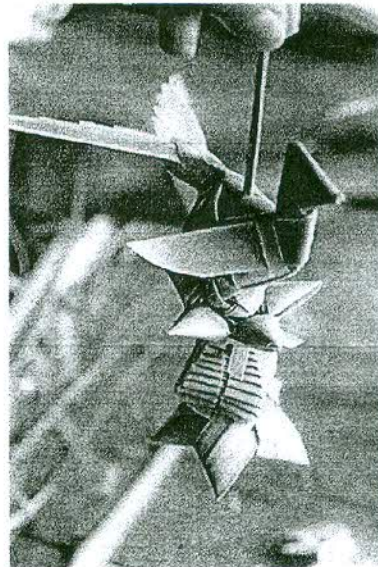
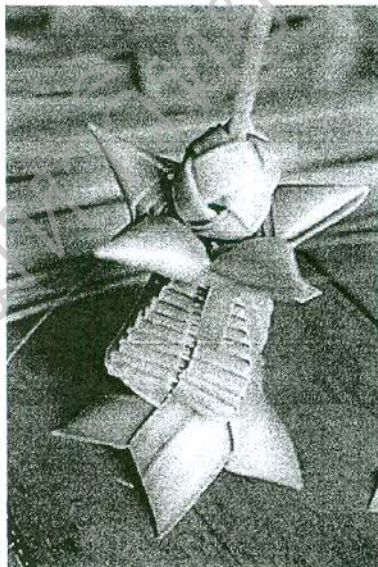
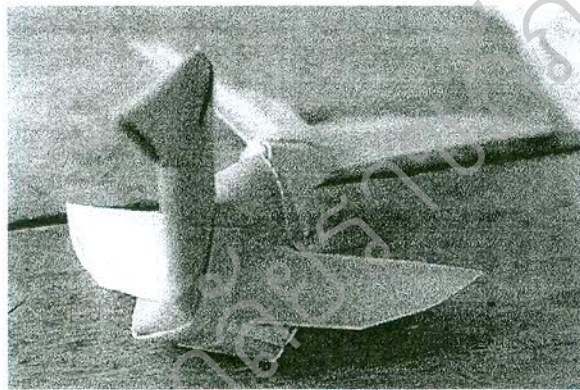
รูปแบบ

ใบลานสานรูปปู ได้เลียนแบบมาจากปูในธรรมชาติ มี ตัว ขาและก้ามลักษณะคล้ายปูจริง จะ สานเป็นตัวเดียวไม่นิยมทำเป็นพวงเหมือนปลาตะเพียน

วิธีการเล่น

ใช้แขวนกับไม้ เพื่อความสวยงาม หรือให้เด็กจับเล่น

1.4 นกฟักไข่ใบลาน

ภาพประกอบ 4.9 นกฟักไข่ใบลาน

วัสดุ

1. ไบลาน
2. มีด
3. กรรไกร

การผลิต

การผลิตค่อนข้างซับซ้อน ขั้นตอนการทำงานจะแบ่งเป็นหลายส่วนได้แก่การสานนก ไข่ รัง และ ต้นข้าวโพด โดยขั้นตอนแรกจะสานตัวนกโดยใช้ไบลานสองเส้นสานเป็นส่วนลำตัว เสร็จแล้วนำส่วน หัวประกอบเข้าให้สมบูรณ์ จากนั้นสานไข่นกเป็นทรงกลมเหมือนกับการสานตระกร้อ ส่วนฐานจะสาน เป็นรูป 5 เหลี่ยมฝักข้าวโพดจะสานแบบพับไปมาเป็นชั้นๆ ประมาณ 10 ชั้น เมื่อเสร็จแล้วนำมา ประกอบเข้าด้วยกัน (กะ ลำใยจร. สัมภาษณ์. 2560)

รูปแบบ

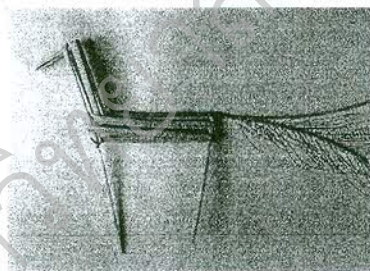
เป็นรูปแบบที่คุ้นเคย คิดขึ้นเองจากการสังเกตจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เห็นนำมาทำรังบน ต้นข้าวโพดจึงคิดดัดแปลงจากที่เคยสานนก นำมาประยุกต์ให้เกิดความแปลกใหม่สวยงาม

วิธีการเล่น

ใช้แขวนกับไม้ เพื่อความสวยงาม หรือใช้เล่นเพื่อความเพลิดเพลิน

1.5 ม้าดอกแฝก

หญ้าแฝกเป็นพืชที่พบเห็นได้โดยทั่วไปในหมู่บ้านโคกสูงและพื้นที่ใกล้เคียง ดั้งนั้นชาวบ้านจึง นำมาพับพัน เป็นของเล่นให้เด็กๆ อย่างง่ายๆ

ภาพประกอบ 4.10 ม้าดอกแฝก

วัสดุ

หญ้าแฝก

การผลิต

เลือกหญ้าแฝกที่ไม่อ่อนหรือแก่เกินไป เด็ดเอาทั้งต้นตั้งแต่ส่วนโคนถึงส่วนดอก ส่วนก้านหัก พับให้เป็นส่วนตัว หัว และขาม้า ส่วนดอกจะเป็นหางม้า (กะ ลำใยจร. สัมภาษณ์. 2560)

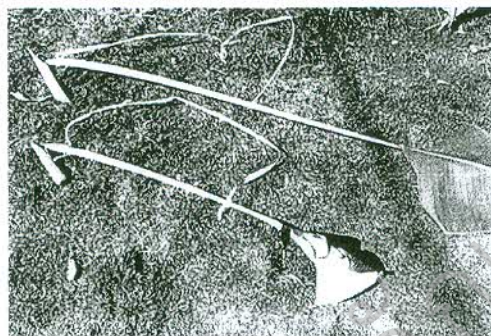
รูปแบบ

ม้าดอกแฝกจะใช้วิธีการ พับ หักพัน เป็นรูปทรงอย่างง่าย ๆ สีสื่อให้เห็นถึงรูปลักษณะของม้า ไม่เหมือนจริง ขนาดไม่เกินฝ่ามือ

วิธีการเล่น

เด็กๆจะถือเล่นตามความถนัด โดยใช้มือจับตรงลำตัวและขยับให้วิ่งตามจินตนาการ

1.6 ม้าก้านกล้วย

ภาพประกอบ 4.11 ม้าก้านกล้วย

วัสดุ

1. ก้านกล้วยใบตอง
2. มีด
3. ไม้ไผ่หรือ กิ่งไม้เล็กๆ

การผลิต

ตัดใบตองเลือกเอาขนาดที่พอดีกับตัวเด็ก เลาะเอาใบด้านข้างตรงโคนออก เหลือไว้บริเวณปลายพอสมควรเพื่อให้เป็นส่วนของหางม้าประมาณ 30-40 เซนติเมตร วัดจากส่วนโคนลงมาส่วนปลายประมาณ 15-20 เซนติเมตรหรือประมาณ 1 คืบ ใช้มีดกรีดบริเวณโคนใบตองจากล่างขึ้นบนทั้งสองข้างยาวประมาณ 10-15 เซนติเมตร เป็นส่วนหูม้า จากนั้นพับส่วนโคนลง จะกลายเป็นส่วนหัวม้านำกิ่งไม้หรือเหลาไม้ไผ่เป็นท่อนเล็กๆเสียบระหว่างหัวและตัวม้าเฉียง 45 องศา ใช้เชือกกล้วยมัดบริเวณคอม้าและหางม้า (กะ ลำใยจร. สัมภาษณ์. 2560)

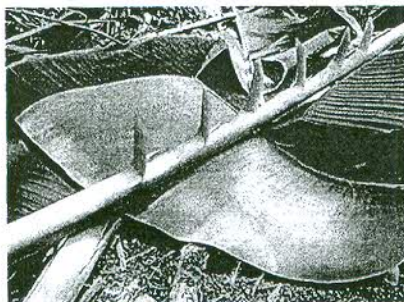
รูปแบบ

ม้าก้านกล้วย มีรูปแบบเรียวยาวตามลักษณะของใบตอง มีเฉพาะส่วนหัว ตัวและหาง ไม่มีขา

วิธีการเล่น

ผู้เล่นจะขี่คร่อมม้าในส่วนบริเวณลำตัว ใช้เชือกคล้องบ่าไม่ให้หลุดเวลาวิ่ง จากนั้นจะวิ่งโยกไปตามจังหวะพร้อมส่งเสียงร้อง ฮึ่ๆไปด้วย

1.7 ปีนก้านกล้วย

ภาพประกอบ 4.12 ปีนก้านกล้วย

วัสดุ

1. ใบตอง
2. มีด

การผลิต

ตัดใบตองเลือกเอาขนาดที่พอเหมาะ เลาะเอาไปด้านข้างออก ตัดส่วนปลายที่เล็กออกให้เหลือความยาวประมาณ 1 เมตร ใช้มีดบากส่วนบนให้มีความยาวประมาณ 10 เซนติเมตร แบ่งเป็น 5-7 ช่องตามความยาวของก้านกล้วย (กะ ลำไยจร. สัมภาษณ์. 2560)

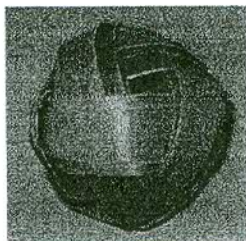
รูปแบบ

ปีนก้านกล้วยมีลักษณะเป็นแท่งยาว คล้ายกระบอกป็น ตามรูปลักษณ์ของก้านกล้วย มีกาบซึ่งเกิดจากการบากตั้งขึ้นมาประมาณ 5-7 อันตามความสั้นยาวของก้านกล้วย มีไว้สำหรับใช้มือปัดให้เกิดเสียงดังเวลาเล่น

วิธีการเล่น

ปีนก้านกล้วยเวลาจะเล่นให้ง้างก้านกล้วยที่บากไว้ให้ตั้งฉาก 90 องศา เวลายิ่งให้ยกปีนก้านกล้วยขึ้น ใช้สันมือปัดอย่างแรงและเร็วให้กาบกระทบกับก้านกล้วย จะเกิดเสียงดัง สามารถยิงได้ครั้งละนัดหรือยิงทีเดียวทั้งหมดก็ได้ เล่นได้ทั้งเด็กผู้หญิงเด็กผู้ชาย แต่ส่วนใหญ่มักจะเป็นเด็กผู้ชายเล่นมากกว่า

1.8 ตะกร้อ

ภาพประกอบ 4.13 ตะกร้อ

วัสดุ

1. ไบมะพร้าว หรือ ไบลาน
2. มีด

การผลิต

ใช้ไบลาน 4 เส้นตัดหัวท้ายเท่ากัน ยาวประมาณ 30 เซนติเมตร จับคู่ติดกันทั้ง 2 คู่พับหัวทั้งสองข้างสอดลือควางเรียงกันขวาทับซ้าย นำทั้ง 4 เส้นมาสานขัดกันแบบถักเปีย 4 เส้นสานขัดกันไปมาจนสานแล้วขดเป็นรูปวงกลมประมาณ 5-6 ชั้น ขยับเส้นที่สานและลายขัดให้ตรงแนวของเส้นที่สานขัดกันไว้สอดปลายจนหมดทั้ง 4 เส้นตัดปลายใบตาลให้เรียบร้อย (กะ ลำใยจร. สัมภาษณ์. 2560)

รูปแบบ

ตะกร้อจะมีลักษณะสี่เหลี่ยมหรือทรงกลม ขนาดไม่ใหญ่มากเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5-10 เซนติเมตร ทำจากไบลานหรือไบมะพร้าวก็ได้

วิธีการเล่น

ตะกร้อที่สานด้วยไบมะพร้าวหรือไบลานใช้ สำหรับเตะเล่น บางที่อาจจะใช้วัสดุชิ้นเล็ก เช่น ลูกแก้ว ใส่ไว้ในตะกร้อในขณะที่สานจุดประสงค์ก็เพื่อให้เกิดการถ่วงน้ำหนักตอนที้นำไปเตะเล่น

1.9 ดอกไม้

ภาพประกอบ 4.14 ดอกไม้ไบลาน

วัสดุ

1. ไบลาน
2. มีด
3. กรรไกร

การผลิต

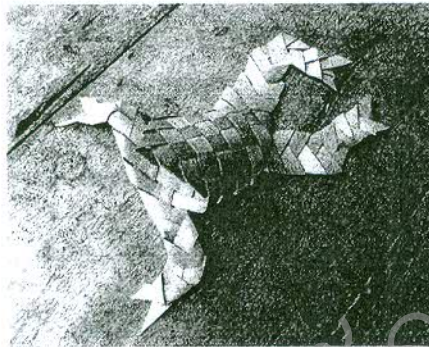
นำไบลานพับครึ่งตัดเป็นรูปกลีบดอกไม้ คลือออก เจาะรูตรงกลาง มี 6 ใบ 12 กลีบ นำมาร้อยกับแกนไบลาน หรือใช้ไบลาน 1ใบ มาพัน สาน ขดให้ซ้อนกันเป็นชั้นหลายๆชั้นเป็นดอกไม้อีกหนึ่งชนิดหนึ่ง (กะ ลำใยจร. สัมภาษณ์. 2560)

รูปแบบ

มีลักษณะเป็นดอกไม้เลียนแบบธรรมชาติมีกลีบเช่น ดอกดาวกระจาย หรือดอกข่า

วิธีการเล่น

นำมาจัดเป็นช่อปักบนแจกันเพื่อความสวยงาม หรือทำตุ๊กตุนิยมเล่นในกลุ่มเด็กผู้หญิง

1.10 กบใบลาน

ภาพประกอบ 4.15 กบใบลาน

วัสดุ

1. ใบลาน
2. มีด
3. กรรไกร

การผลิต

นำใบลานมาผ่าเป็นเส้นกว้างประมาณ 1 เซนติเมตร จำนวนสองเส้น นำมาสานลายขัด ขึ้นรูปเป็นตัวกบและขา (กะ ลำไยจร. สัมภาษณ์. 2560)

รูปแบบ

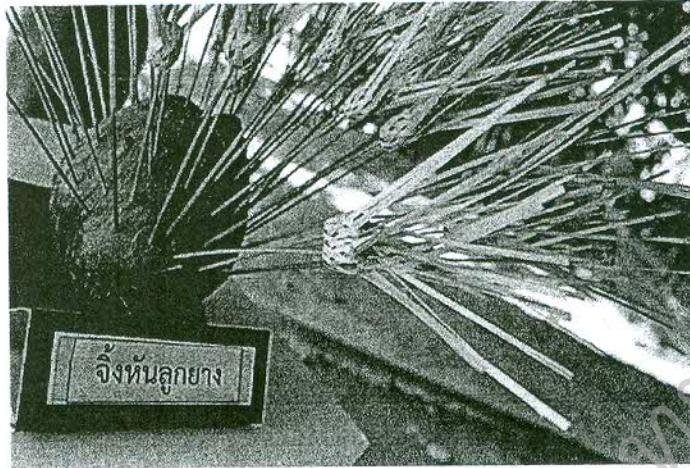
มีลักษณะคล้ายกบกำลังกระโดด อ้าปากกว้างขาหน้าและขาหลังเหยียดออก

วิธีการเล่น

จับบริเวณตัวกบพร้อมกับยกขึ้นลง เหมือนกับกบกำลังกระโดดไปมาพร้อมส่งเสียงร้อง มักนิยมเล่นในกลุ่มเด็กผู้ชาย แต่สามารถเล่นได้ทั้งชายและหญิง

2. ของเล่นที่ทำจากไม้

2.1 จิ้งหิ้นลูกยาง

ภาพประกอบ 4.16 จิ้งหิ้นลูกยาง

วัสดุ

1. ไม้ไผ่
2. มีด
3. กรรไกร

การผลิต

นำไม้ไผ่มาจักเป็นตอกบางเส้นเล็ก 4 เส้น สานขึ้นรูปคล้ายตะกร้อ ปล่อยางให้ยื่นออกไป จากนั้นตัดให้มีความยาวเท่าๆกัน นำแกนไม้มาเสียบตรงกลางเป็นก้านตอก (กะ ลำไยจร. สัมภาษณ์. 2560)

รูปแบบ

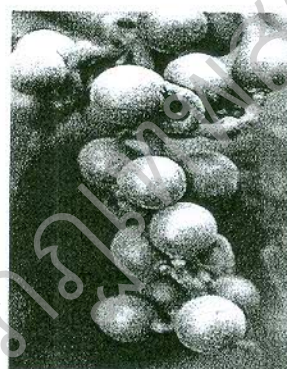
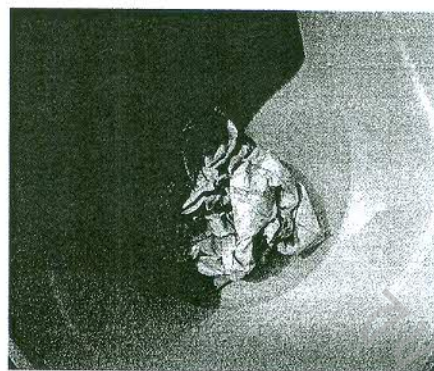
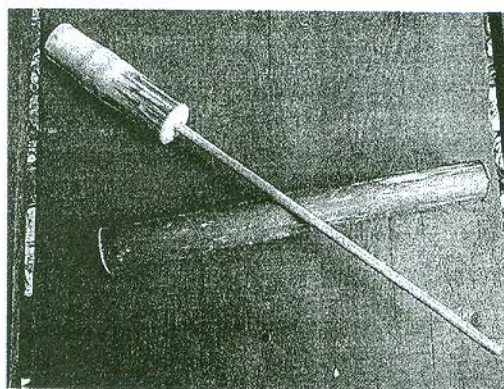
มีลักษณะคล้ายลูกยางนา ที่มีทรงกลมมีก้านใบชี้ขึ้นไป เมื่อเวลาตกจากต้นจะหมุนวนเป็นวงกลมเหมือนใบพัดทำให้ลอยออกไปได้ไกลๆสามารถขยายพันธุ์ได้ในบริเวณกว้าง

วิธีการเล่น

ให้จับจิ้งหิ้นไว้ตรงกลางระหว่างมือทั้งสองข้าง ดันมือหมุนสลับกันไปมาปล่อยให้ลอยและตกลงบนพื้น

2.2 จิ้งโปะะ

เป็นของเล่นพื้นบ้านที่เด็กๆนิยมเล่นกัน ใช้นิ้ว มีเสียงดังโพล๊ะ หรือโปะะจิ้งเรียกชื่อตามเสียงที่เกิดขึ้น

ภาพประกอบ 4.17 จิ้งโปล๊ะ

วัสดุ

1. ไม้ไผ่ลวก
2. เลื่อย
3. มีดเหลา
4. เมล็ดพืช กระดาษแช่น้ำ

การผลิต

เลือกตัดไม้ไผ่ลวกที่มีขนาดเล็ก มีเส้นผ่าศูนย์กลางกว้างประมาณไม่เกิน 1 เซนติเมตร ยาวประมาณ 30 เซนติเมตร มีส่วนประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนลำกลิ้งและส่วนด้าม ตัดข้อปล้องส่วนหนึ่งออกไป ส่วนข้อปล้องอีกด้านหนึ่งจะเหลือไว้ไม่ตัดออก ไม่นิยมลำไม้ไผ่ใหญ่กว่านี้ เพราะจะทำให้เสียงของจิ้งโปล๊ะไม่ดังเท่าที่ควร ส่วนลำกลิ้ง ใช้ลำไม้ไผ่ส่วนที่ตัดข้อปล้องออก แล้ววัดระยะจากส่วนปลายที่ตัดข้อปล้องนั้นไปให้เกือบถึงข้อปล้องอีกด้านหนึ่ง ใช้เลื่อยตัดลำไม้ไผ่ออกจากกัน เหลา ใช้มีดคมลบรอยขรุขระปลายลำกลิ้งทั้งสองข้างให้ราบเรียบเสมอกัน ส่วนด้าม ใช้ไม้ไผ่ที่เป็นปล้องที่เหลือ จะมีความยาวประมาณ 10-15 เซนติเมตร ส่วนจะทำเป็นด้ามเหลาไม้ไผ่ให้เรียบร่อน นำไม้ไผ่ที่มีความสั้นกว่าลำกลิ้งเล็กน้อย ใช้มีดผ่าและเหลาให้กลมๆ เหมือนไม้เรียวมีขนาดใหญ่กว่ารู

ไม้ไผ่เพียงเล็กน้อย นำแกนไม้ไผ่ที่เหลาดังกล่าวนี้ใส่รูส่วนที่เป็นด้าม หากแกนและรูยังไม่แน่น จะใช้ไม้ไผ่แหลมเสียบให้แน่น (วิเชียร ยอดสลุง. สัมภาษณ์. 2560)

รูปแบบ

มีลักษณะเป็นทรงกระบอกมีด้ามที่มีก้านสำหรับกระแทกลูกและกระบอกยิง ใช้ลูกกระสุนที่ทำจากธรรมชาติได้แก่ ลูกตะครอง ลูกสลอด ลูกมะลาย ลูกผักกาด ดอกกระถิน ใบลำโพง หรือถ้าไม่มีให้ใช้กระดาษหนังสือพิมพ์แช่น้ำเป็นกระสุนแทนได้

วิธีการเล่น

การเล่นจะใช้ลูกกระสุน ที่มีขนาดใหญ่กว่ารูไม้ไผ่ อัดใส่รูกระบอกไม้ไผ่นั้น บางทีผู้เล่นจะใช้ส่วนด้ามตีลูกกระสุนอัดใส่รูแล้วใช้แกนดันไปให้สุดปลาย เพื่อกันลมไม่ให้ออกไป เมื่อเวลาจะใช้ยังทำให้เกิดเสียงดังนั้น จะใช้ลูกกระสุนอีกลูกหนึ่งอัดไปที่รูปากกระบอก ลูกกระสุนยังจะต้องใหญ่กว่ารู ใช้แกนไม้ส่วนด้ามดันหรือกระแทกลูกกระสุนไปที่ปลายกระบอกอย่างแรงและรวดเร็วแรงอัดของอากาศ จะระเบิดทำให้เกิดเสียงดัง หากลูกกระสุนถูกตัวคนจะเกิดอาการเจ็บปวดได้ เด็กๆ มักจะเล่นเพื่อความสนุกสนานแข่งขังกัน แสดงเป็นฝ่ายพระเอกฝ่ายผู้ร้ายและฝ่ายตำรวจจะเล่นกันตามใต้ถุนบ้านกลางสนามหรือกองฟาง เป็นต้นนอกจากนี้ยังใช้ ยิงพวกจิ้งจกหรือแมลงต่างๆ เพื่อแข่งขันความแม่นยำอีกด้วย

2.3 รถล้อไม้

ภาพประกอบ 4.18 รถล้อไม้

วัสดุ

1. ไม้ไผ่ ไม้เนื้อแข็ง
2. เลื่อย
3. มีด
4. สว่าน

การผลิต

เลือกตัดไม้ไผ่ลวกยาวประมาณ 160-2.00 เมตร นำมาผ่าหรือบากบริเวณส่วนโคนไม้ไผ่สำหรับเจาะใส่ล้อ ล้อทำจากไม้เนื้อแข็งเช่น ไม้มะค่า ไม้ประดู่ ไม้สัก ถากและขัดให้เป็นล้อทรงกลม เจาะรูตรงกลาง เหนือล้อขึ้นมาประมาณ 90-100 เซนติเมตร เจาะรูสอดไม้ทำเป็นที่มือจับสำหรับบังคับเลี้ยว (วิเชียร ยอดสูง, สัมภาษณ์, 2560)

รูปแบบ

เป็นไม้ท่อนยาว มีมือจับ และล้อด้านหน้าทำด้วยไม้ไผ่และไม้เนื้อแข็ง

วิธีการเล่น

ใช้รถล้อไม้พาดบนบ่า ใช้มือสองข้างจับไม้บังคับเลี้ยว วิ่ง ไปด้านหน้าตามความเร็วที่ต้องการ ใช้วิ่งเล่นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน หรือใช้วิ่งแข่งกัน ประโยชน์อีกอย่างหนึ่งของรถล้อไม้ นอกจากให้ความสนุกสนานแล้ว สามารถผูกผ้าขาวมาไว้ตอนล่างของรถสำหรับเลี้ยงน้องได้อีกด้วย

2.4 รถล้อลูกมะสัง

ภาพประกอบ 4.19 รถลูกมะสัง

วัสดุ

1. ไม้ไผ่
2. มีด
3. เชือก
4. ลูกมะสัง

การผลิต

เลือกตัดไม้ไผ่ลวกยาวประมาณ 160-2.00 เมตร มาเป็นแกนตัวรถ ตัดไม้ไผ่ยาวประมาณ 10-15 เซนติเมตร เหลาไม้ไผ่สวมเป็นแกนสำหรับเสียบล้อลูกมะสังแต่ให้มีขนาดเล็กกว่ารูไม้ไผ่เพื่อให้ล้อหมุนได้สะดวก ล้อทำจากลูกมะสังซึ่งเป็นไม้ในท้องถิ่นหาได้ง่าย เหนือล้อขึ้นมาประมาณ 90-100 เซนติเมตร เจาะรูสอดไม้หรือใช้เชือกมัดทำเป็นที่มือจับสำหรับบังคับเลี้ยว (วิเชียร ยอดสูง, สัมภาษณ์, 2560)

รูปแบบ

เป็นไม้ท่อนยาว มีมือจับ และล้อด้านหน้าทำด้วยลูกมะสัง

วิธีการเล่น

ใช้รถล้อไม้พาดบนบ่า ใช้มือสองข้างจับไม้บังคับเลี้ยว วิ่ง ไปด้านหน้าตามความเร็วที่ต้องการ ใช้วิ่งเล่นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน หรือใช้วิ่งแข่งกัน เล่นได้ทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชาย

2.5 ตีระวง

ภาพประกอบ 4.20 ตีระวง

วัสดุ

1. ไม้ไผ่ ไม้ขงโค
2. มีดเหลา
3. หวาย ลวด หรือ เชือก

การผลิต

เหลาไม้ไผ่หรือไม้ขงโคให้เป็นเส้นแบนๆ เหมือนกับทำขอบกระดิ่ง นำมาขดให้เป็นเป็นรูปวงกลม ขนาดเล็กใหญ่ตามขนาดตัวของเด็ก มัดด้วยหวาย เชือก หรือลวดให้แน่น หากมีขอบกระดิ่ง กระบุงที่ผู้แล้วก็สามารถนำมาใช้เล่นได้ (วิเชียร ยอดสูง, สัมภาษณ์. 2560)

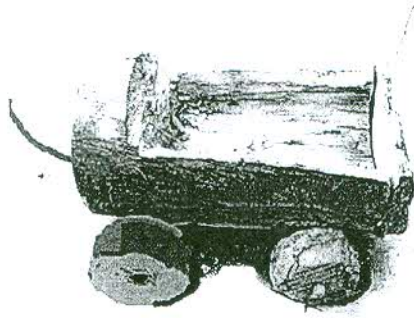
รูปแบบ

จะมีอุปกรณ์ 2 ชิ้น ชิ้นแรกมีลักษณะเป็นเส้นวงกลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 70-80 เซนติเมตร ชิ้นที่สองเป็นไม้ไผ่ยาว ประมาณ 30-40 เซนติเมตร เอาไว้สำหรับตีให้ล้อหมุนไปข้างหน้า

วิธีการเล่น

ตั้งวงล้อไว้ด้านหน้าของตนเอง ใช้มือจับไม้สำหรับตีไว้ข้างข้าง ปล่อยมือจากวงล้อ และใช้ไม้ตี ด้านข้างให้ล้อหมุนไปข้างหน้า เลี้ยงไว้ไม่ให้ล้ม ใช้ตีวิ่งแข่งกัน มีเส้นชัยเป็นตัวกำหนด เด็กที่เล่นจะมีอายุระหว่าง 4-12 ปี

2.6 รถลากไม้

ภาพประกอบ 4.21 รถลากไม้

วัสดุ

1. ไม้หนุ่น ไม้จ้าว หรือเศษไม้
2. มีด
3. เลื่อย
4. สว่าน

การผลิต

ควรเลือกไม้จ้าว หรือไม้หนุ่นเนื่องจากเป็นไม้เนื้ออ่อนตัดและตกแต่งได้ง่าย เลือกท่อนที่พอเหมาะยาวประมาณ 30-40 เซนติเมตร นำมาเลื่อยบริเวณส่วนหัวของไม้เว้นระยะห่างจากขอบประมาณ 2-4 นิ้ว เลื่อยลงมาครึ่งท่อนเป็นแนวตรงและแนวตั้ง ขุดไม้ให้กลวงเหมือนกระบะรถบรรทุก เหลาไม้ทำล้อ 4 ล้อ เจาะรูตรงกลางล้อด้วยสว่าน นำแกนไม้ใส่ล้อติดกับตัวรถโดยใช้สว่านเจาะหรือใช้ตะปูยึดก็ได้ (วิเชียร ยอดสง. สัมภาษณ์. 2560)

รูปแบบ

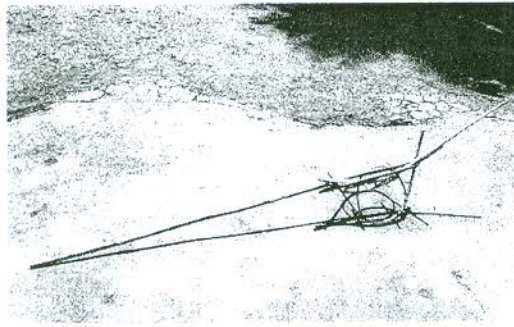
การทำของเล่นรถลากที่ทำด้วยไม้ในบ้านโคกสลุงนั้น มักนิยมทำอยู่ 2 รูปแบบได้แก่ รถไถนา และรถบรรทุก เนื่องจากเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน

วิธีการเล่น

ใช้ลากเล่น หรือใช้มือเข็นและอาจนำดินหรือหินมาใส่ตรงกระบะหลังเลียนแบบรถบรรทุกจริง

2.7 เกวียนไม้ไผ่

เกวียนไม้ไผ่เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ทำงานจักสาน หลังจากว่างเว้นจากการทำนา ทำไร่ ขณะจักสานจะเลี้ยงลูกหลานไปด้วย ทำให้ไม่สามารถทำงานได้สะดวก และอาจเป็นอันตรายต่อเด็ก ขณะวิ่งเล่น อาจจะโดนมีดบาด หรือสะดุดเศษไม้ ชาวบ้านโคกสลุงจึงคิดสานเกวียนไม้ไผ่ให้เด็กๆ ไปใช้ลากเล่นกัน ไม่มารบกวนเวลาทำงาน เป็นของเล่นง่ายๆ ที่พบเห็นได้ในอดีต

ภาพประกอบ 4.22 เกวียนไม้ไฟ

วัสดุ

1. ไม้ไฟ
2. มิดเหลา
3. ตอก เชือก หวาย ลวด หรือเถาวัลย์

การผลิต

ผ่าไม้ไฟให้เป็นซีกเหลาให้มีขนาดเล็กเท่าไม้เรียว ยาวประมาณ 1-2 เมตร ตรงปลายไม้ วัดลงมาประมาณ 15-20 เซนติเมตร เหลาให้บางเหลือแต่ผิวไม้ จับโค้งพับลงมามัดด้วยลวดเป็นรูปเกวียน ต่อมาเหลาไม้ไฟอีก 2 เส้น ทำเป็นล้อ ตัดให้เป็นวงกลมเหลือปลายทั้งสองข้างให้ชี้ขึ้น ผูกติดกับรูปที่ทำไว้แล้ว เหลาไม้ไฟอีกเส้นยาวประมาณ 40 เซนติเมตร ใช้สอดตรงกลางใช้ไม้เล็กๆ 2 อันขัดไว้เป็นส่วนหางเกวียน (ทม พงษ์พันธ์. สัมภาษณ์. 2560)

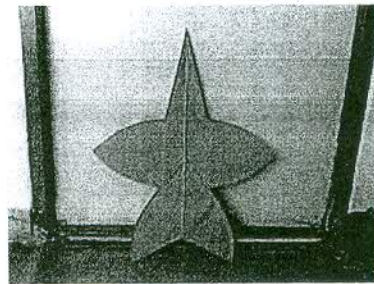
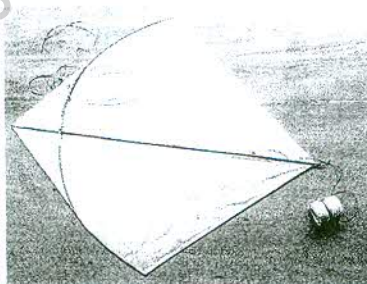
รูปแบบ

เป็นไม้ไฟเหลา สานขัดกันให้เกิดเป็นรูปลักษณะคล้ายเกวียนยาวประมาณ 1-2 เมตร มีสองล้อมีหาง มีด้ามจับค่อนข้างยาว

วิธีการเล่น

ใช้ลากหรือดันไปข้างหน้า หรือใช้ลากวิ่งแข่งกัน เหมาะสำหรับเด็กอายุ 3-6 ขวบ เล่นได้ทั้งเด็กหญิงและเด็กชาย

2.8 ว่าว

ภาพประกอบ 4.23 ว่าว

วัสดุ

1. ไม้ไผ่
2. มีดเหลา
3. เชือก ด้ายไนลอน
4. กระดาษแก้ว กระดาษหนังสือพิมพ์
5. กาว

การผลิต

ตัดไม้ไผ่ ผ่าเป็นซี่เล็กๆ เลือกมา 2 อัน นำมาเหลาให้กลมให้ติดผิวไผ่ อันหนึ่งเรียกไม้ปัก อีกอันหนึ่ง เรียกไม้เอก ไม้ปักต้องเหลาปลายทั้ง 2 ข้างให้เรียวนำไม้เอกและไม้ปัก มาผูกมัดเข้าด้วยกัน ด้วยเชือกด้าย มัดตั้งฉากให้จุดที่ผูกอยู่ประมาณ $\frac{1}{5}$ ของไม้เอก และ $\frac{1}{2}$ ของ ไม้ปัก ผูกเชือกที่ปลาย ทั้งสองข้างไม้เอก แล้วโยงเชือกไปยังไม้ปักผูกเชือกกับปลายไม้ปักทั้ง 2 ข้าง พยายามดึงให้โค้งโค้งงอ ลงมา พอสวยงาม ซึ่งเชือกให้ตึง เรียกว่า โครงว่าวตัดกระดาษแก้วสี ตามแบบที่ขึ้นโครงว่าว เพื่อริมไว้ ประมาณ 1 เซนติเมตร จากนั้น ทากาว หรือแป้งเปียกบนของกระดาษให้ทั่วทุกด้าน แล้วค่อยๆ พับ ทบปิดลงบนเชือกซึ่งกระดาษให้ตึงทุกด้าน (วิเชียร ยอดสลุณ . สัมภาษณ์. 2560)

รูปแบบ

ว่าวปักแก้วจะเป็นรูปทรง 4 เหลี่ยม และว่าวจุฬาเป็นรูปดาวทำด้วยไม้ไผ่มัดด้วยเชือก แปะ ด้วยกระดาษ มีด้ายไนลอนยาวผูกเป็นสายสำหรับชัก

วิธีการเล่น

จะนิยมเล่นในช่วงหน้าหนาวเดือนพฤศจิกายน ธันวาคม เนื่องจากลมแรง วิธีการเล่นคือชัก ว่าวให้ลอยลม ผูกอยู่กับที่ เพื่อดูความสวยงามของว่าว หรือบังคับสายชักให้เคลื่อนไหวได้ตามต้องการ ได้ระดับความสูง และบางที่จะทำให้เกิดเสียงโดยใช้ใบลานหรือใบตาลซึ่งให้ตึงแบบคันธนู เรียกว่าดู้ย ดู้ย ผูกไว้บริเวณหัวว่าวทำให้เกิดความไพเราะของเสียงว่าวอีกด้วย

2.9 จิ้งหิ้น

ภาพประกอบ 4.24 จิ้งหิ้น

วัสดุ

1. ไม้ไผ่ ไม้กระเบา
2. มีด
3. เลื่อย
4. กล้วยาแฝก

การผลิต

เหลาไม้กระเบาให้แบนใช้เป็นใบพัด เจาะรูใช้ไม้ไผ่เสียบเป็นแกนยาว ตัดไม้ไผ่รวกที่มีรูขนาดใหญ่กว่าไม้แกนนิดหน่อยนำแกนที่มีใบพัดสวมกับตัวไม้ (วิเชียร ยอดสลุง. สัมภาษณ์. 2560)

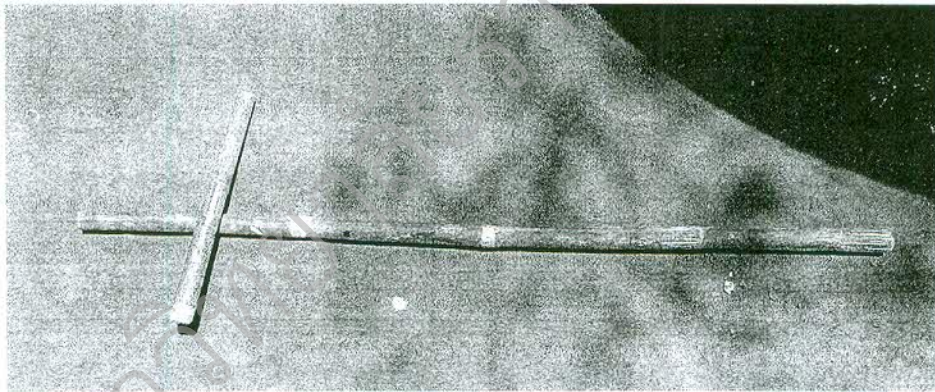
รูปแบบ

จิ้งหรีดมีสองรูปแบบมีหลายขนาด ได้แก่จิ้งหรีดขนาดเล็กใช้สำหรับวิ่งเล่นให้ใบพัดหมุน และจิ้งหรีดขนาดใหญ่ มีหางทำจากกล้วยาแฝก หรือกล้วยาคา มีเสาสูงสำหรับตั้งไว้กลางแจ้ง มีไว้สำหรับดูทิศทางลม

วิธีการเล่น

จิ้งหรีดขนาดเล็กใช้มือจับตัวจิ้งหรีดให้ใบพัดหันออกจากตัว วิ่งไปข้างหน้าสวนกับทิศทางลมให้ใบพัดหมุน หรือถ้าหากมีลมแรงไม่ต้องวิ่งให้ถือจิ้งหรีดด้านลมก็จะทำให้ใบพัดหมุนได้

2.10 ไม้หีม

ภาพประกอบ 4.25 ไม้หีม

วัสดุ

1. ไม้ไผ่
2. มีด
3. เลื่อย

การผลิต

ตัดไม้ไผ่สองท่อน ท่อนแรกเป็นไม้ลูกยาวประมาณ 30-40 เซนติเมตร ท่อนที่สองเป็นไม้จืดยาวประมาณ 90-100 เซนติเมตร นิยมใช้ไม้ไผ่สดเนื่องจากมีน้ำหนักและไม่เปราะเหมือนไม้แห้งเวลาตีหากไม่มีไม้ไผ่สามารถใช้ไม้ที่ทำได้ง่ายในท้องถิ่นนั้นแทนได้ (กะ ลำไยจร. สัมภาษณ์. 2560)

รูปแบบ

เป็นไม้ไผ่ตรงขนาดพอเหมาะมือ 2 ท่อน สั้นหนึ่งท่อน ยาวหนึ่งท่อน

วิธีการเล่น

เป็นการเล่นของเด็กเล็กและเด็กโตประมาณ ๗ - ๑๕ ขวบ สามารถเล่นได้ทั้งเด็กหญิงและเด็กชายเล่นในยามว่างเพื่อ ความสนุกสนาน และแข่งขันกันในหมู่เด็กๆ สถานที่ใช้เล่นจะต้องมีบริเวณ ลานกว้าง เช่น สนามโรงเรียน ลานบ้าน หรือลานวัด โดยการแบ่งฝ่ายละเท่า ๆ กัน เช่น ๒ ต่อ ๒ หรือ ๓ ต่อ ๓ ฝ่ายได้เล่นก่อนจะทำการขุดร่องที่พื้นดินแข็งให้เป็นหลุมยาวประมาณ 20 เซนติเมตร ลึก ประมาณ 10-15 เซนติเมตร ใช้กับการจัดไม้ลูกได้จากนั้นฝ่ายเริ่มจะวางไม้ลูกขวางร่องหลุมที่ขุดไว้ แล้วใช้ไม้แม่จัดออกไปข้างหน้าให้ได้ระยะไกลที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามรับยากหรือได้ กลับยาก ขณะที่จัดไม้ลูกออกไปนั้น ฝ่ายรับสามารถใช้อุปกรณ์ใดก็ได้ปกป้องหรือตีโต้กลับไปยังหลุม จัด หรือใช้มือรับ จากนั้นฝ่ายเริ่มต้องวางไม้แม่ไว้ที่หลุม ฝ่ายรับจะโยนไม้ลูกให้กลับมาให้ถูกหรือปะทะ ให้ไม้แม่ที่วางอยู่เพื่อการชนะ ถ้าสามารถโยนลูกปะทะไม้แม่ก็จะได้กลับมาเป็นผู้เริ่มหรือผู้เสรีฟ แต่ถ้า โยนไม่ถูกไม้แม่ฝ่ายเริ่มก็จะได้ดำเนินการขั้นตอนต่อไป คือ นำไม้ลูกขึ้นมาเตาะโดยใช้ไม้แม่เตาะไม้ลูก ให้ได้จำนวนครั้งให้ได้มากที่สุด ถ้าเตาะได้ถึง ๓ ครั้งก็จะได้ตีลูกออกไปถึง ๓ ครั้ง การตีจะพยายามตี ลูกออกไปยังฝ่าย ตรงข้ามให้ได้ระยะไกลที่สุดและไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามรับได้ เพราะถ้ารับได้ก็ต้องแพ้ และกลับมาเป็น ผู้เริ่ม แต่ถ้ารับไม่ได้ฝ่ายเริ่มเดิมก็จะให้ตีไม้ต่อไปจนให้ครบ ๓ ครั้ง และฝ่ายรับก็จะ นำไม้ลูกนั้นวิ่งกลับมายังหลุมโดยกลิ้งหายใจและออกเสียงมาทางจุมกให้มีเสียง หืม มาตลอดระยะ การวิ่ง ถ้าเล่นฝ่ายละหลายคนก็สามารถส่งต่อไม้กันได้และผู้รับต่อก็ต้องหืมต่อเช่นกัน ห้ามขาด เสียงหืมในขณะที่วิ่งกลับถ้าขาดเสียงหืมก็ถือว่าพาล์หรือแพ้ในเกมนั้น ผู้เริ่มเดิมก็จะได้เล่น แต่ถ้าผู้ หืมสามารถวิ่งหืมมาถึงหลุมได้ก็จะชนะได้เป็นผู้เริ่มเล่นใหม่โดยใช้วิธีเดิม (สุรชัย เสือสูงเนิน. สัมภาษณ์. 2560)

2.11 งูรัดน้อง

งูรัดน้อง หรือ งูไม้ไผ่สาน เป็นของเล่นที่ฝึกเชาว์ปัญญา ทั้งยังให้ความตื่นเต้น เป็นที่ชื่นชอบของเด็กๆ ในสมัยก่อน

ภาพประกอบ 4.26 งูรัดน้อง

วัสดุ

1. ไม้ไผ่
2. มีด

การผลิต

เหลาไม้ไผ่ให้เป็นเส้นแบนแบบตอก สานลายขัดเป็นทรงกระบอกตรงหัวใหญ่ปลายเล็ก ความกว้างของปากงูให้นิ้วหยาบเข้าไปได้ ยาวประมาณ 15 เซนติเมตร (สุรชัย เสือสูงเนิน, สัมภาษณ์. 2560)

รูปแบบ

เป็นทรงกระบอกตรงหัวใหญ่ปลายเล็ก มีลักษณะคล้ายปลาอ้าปาก มีหาง มีความยืดหยุ่น เมื่อใส่นิ้วเข้าไป

วิธีการเล่น

เอานิ้วสอดเข้าไปในปากงู แล้วให้ผู้เล่นดึงออก เมื่อใส่นิ้วเข้าไปแล้วผู้เล่นพยายามจะดึงนิ้วมือออก แต่จะติดดึงออกไม่ได้ ยิ่ง ดึงก็จะยิ่งติดแน่นสร้างความตื่นเต้นให้กับเด็กๆ วิธีเอานิ้วออกจากนิ้วจะต้องบีบปากงูให้กว้างแล้วย่นตัวงูออกจากนิ้ว

2.12 โลกเถก

ภาพประกอบ 4.27 โลกเถก

วัสดุ

1. ไม้ไผ่
2. มีด

การผลิต

แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ขาและที่วางเท้า ขาทำด้วยไม้ไผ่ลวกยาวประมาณ 2-3 เมตร จำนวน 2 ท่อน จากนั้นเจาะรูกระบอกไม้ไผ่เพื่อทำขาสำหรับวางเท้าสูงจากพื้นประมาณ 30-40 เซนติเมตร ปล้องไม้ไผ่ลวกข้อที่รับที่วางเท้าจะไม่เหลาให้เรียบเพื่อรองรับที่วางเท้าให้แน่น เมื่อขึ้นยืนแล้วเดินโดย

ให้มีความสูงตามต้องการที่เหมาะสมกับความสามารถในการทรงตัวของผู้เล่น การเจาะรูนั้นต้องตรงกันกับไม้ไผ่ทั้ง ๒ ข้างและทำให้แข็งแรงมั่นคง (สุรชัย เสือสูงเนิน . สัมภาษณ์. 2560)

รูปแบบ

เป็นไม้ไผ่ 2 ท่อน สูงประมาณ 2 เมตร มีที่วางเท้าสำหรับเหยียบทั้งสองข้าง

วิธีการเล่น

นิยมเล่นในงานประเพณี ผู้เล่นจะขึ้นไปยืนบนขาโลกเกก เดินแข่งกัน โดยไม่ให้ตกลงมาหรือเสียการทรงตัวการสิ้นสุดการเล่น ใครที่เดินนานมีระยะทางไกลกว่าหรือถึงเส้นชัยก่อน โดยที่ไม่ตกลงเลยจะเป็นผู้ชนะ ผู้เล่นได้รับความสนุกสนาน สร้างความสามัคคี และออกกำลังกาย

3. ของเล่นที่ทำจากดิน

3.1 วัว ควายปั้น

วัวและควายเป็น สัตว์คู่บ้านที่อยู่กับสังคมและวัฒนธรรมทางด้านเกษตรกรรมของไทยมาตั้งแต่ในอดีต ทุกบ้านต้องมีวัวและควายเอาไว้ใช้งาน ดังนั้นวัวควายและคนจึงมีความผูกพันกันอย่างลึกซึ้ง คนนำวัว ควายมาเป็นสัญลักษณ์ การสื่อสาร ฯลฯ รวมถึงการนำมาเป็นของเล่น ดังคำกล่าวที่ว่า อยู่บ้านท่านอย่านิ่งดูตาย ปั้นวัวปั้นควายให้ลูกท่านเล่น

ภาพประกอบ 4.28 วัวควายปั้น

วัสดุ

1. ดินเหนียว
2. น้ำ
3. ใบตอง

การผลิต

นำดินเหนียวมาวัดเพื่อคัดเอาก้อนหินหรือกรวดออก จากนั้นนำมานวดบนใบตองเพื่อไม่ให้ติดมือ ปั้นให้เป็นรูปสัตว์ที่ต้องการ ส่วนใหญ่ในสมัยก่อน นิยมปั้นเป็นวัวหรือควาย แต่สามารถปั้นเป็นสัตว์

อื่นๆ เช่นปลา ปู กุ้ง หรือผัก ผลไม้ได้ทุกชนิดไม่นิยมทำซ่างและม้า ขนาดเล็กหรือใหญ่ขึ้นตามความต้องการ ปั้นเสร็จแล้วนำไปตากแดดให้แห้ง (สุข เกิดสลุง. สัมภาษณ์. 2560)

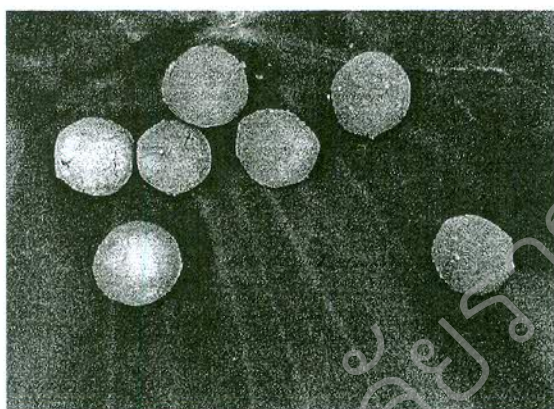
รูปแบบ

เป็นของเล่นสำหรับเด็กมีลักษณะเลียนแบบวัว ควายในธรรมชาติมีลำตัว หัว ขาและเขาคขนาดเล็กใหญ่ตามใจผู้ปั้น

วิธีการเล่น

เด็กจะนำวัวหรือควายที่ปั้นมาเล่นด้วยกันหลายคน เช่นนำตัววัวหรือควายขยับเดินเหมือนกับการเดินของสัตว์จริงๆหรือ แบ่งซ่างเป็นสองฝ่ายเอาวัวควายที่ปั้นวางใส่ในผ้าขาวม้าจับชายคนละด้านเขย่าผ้าให้ชนกันตัวไหนแตกหักมากกว่าถือว่าแพ้ หรือสำหรับเด็กผู้หญิงอาจนำมาเล่นในลักษณะที่เป็นเรื่องเล่า นิทานต่างๆก็ได้ (สุข เกิดสลุง. สัมภาษณ์. 2560)

3.2 ลูกกระสุนหนังสัตว์

ภาพประกอบ 4.29 ลูกกระสุนหนังสัตว์

วัสดุ

ดินเหนียว

การผลิต

นำดินเหนียวมาปั้นเพื่อตัดเอาก่อนหินหรือกรวดออกจากนั้นนำมาปั้นด้วยมือให้เป็นลูกกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3-4 เซนติเมตร นำไปตากแดดให้แห้ง(สุข เกิดสลุง. สัมภาษณ์. 2560)

รูปแบบ

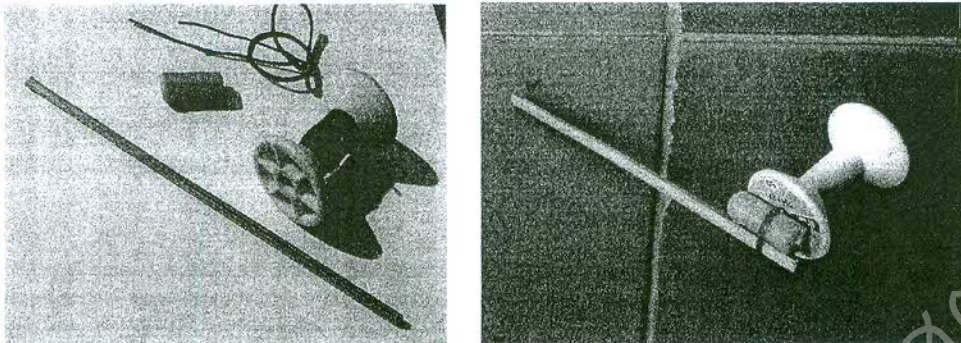
เป็นก้อนดินทรงกลม

วิธีการเล่น

ใช้ยิงกับหนังสัตว์

4. ของเล่นที่ทำจากวัสดุอื่นๆ

4.1 รถไชลาน

ภาพประกอบ 4.30 รถไชลาน

วัสดุ

1. เทียนไข
2. ลวด
3. หลอดด้ายพลาสติกเหลือใช้
4. คีม
5. มีด
6. ไม้ขนาดเล็ก ทางมะพร้าว หรือก้านรูป
7. ยางวง

การผลิต

เริ่มจากนำคีมมาตัดลวดเป็น 2 ขนาด ขนาดสั้นและขนาดยาว โดยขนาดสั้นกะขนาดให้งอ แล้วพอดีกับแกนกลางของหลอดด้าย ส่วนขนาดยาวประมาณกะขนาดความยาวหลังจากงอให้ทั้งสองด้านเท่ากันแล้วให้ยาวกว่าแกนหลอดด้ายและสามารถจับได้ถนัดมือ จากนั้นนำยางวง 2 เส้น ใส่ลงในลวดเส้นยาว นำลวดเส้นเล็กมาเกี่ยวกับยางวงอีกด้านหนึ่งให้เป็นปมรั้งไม่ให้ยางวงหลุดจากลวดเส้นเล็ก ตามด้วยนำลวดยาวร้อยใส่แกนหลอดด้าย โดยให้ด้านที่มีลวดเส้นเล็กยึดกับหลอดด้ายอีกด้านหนึ่งไว้ นำมีดมาตัดเทียนไขให้มีขนาดไม่ยาวกว่าเส้นผ่านศูนย์กลางของหลอดด้าย ดึงลวดด้านยาวให้เห็นยางวงที่ผ่านแกนลวด จากนั้นนำเทียนไขที่ตัดใส่ระหว่างยางวงทั้ง 2 เส้น เพื่อขัดยางวงไม่ให้ติดกลับไปอีกด้านหนึ่ง นำไม้ที่เตรียมไว้ใส่แทนที่ลวดเส้นยาวแล้วดึงลวดเส้นยาวออก (วิเชียร ยอดสลุ. สัมภาษณ์. 2560)

รูปแบบ

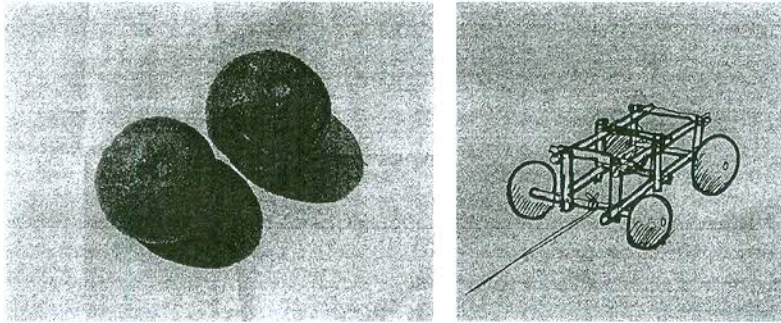
เป็นของเล่นที่ทำจากหลอดด้าย ไขเทียนไขและไม้ไผ่ขนาดเล็กเป็นแกนสำหรับหมุนเกลียว

วิธีการเล่น

ใช้มือจับหลอดด้ายเอาไว้ แล้วใช้มืออีกข้างหมุนก้านรูปในทิศทางตามเข็มนาฬิกาให้พอดีตมมือ เหมือนกับการไชลานรถเด็กเล่น แล้วปล่อยลงกับพื้นรถจะวิ่งไปด้านหน้าจนกว่าลานจะหมด

4.2 รถลากหรือรถสายดัวน

รถสายดัวนหรือรถเกววัลย์อ่อนเป็นไม้ชนิดหนึ่งในพื้นถิ่นของโคกสูง พบเห็นได้โดยทั่วไปเป็นไม้เลื้อยที่ขึ้นอยู่กับต้นไม้ใหญ่

ภาพประกอบ 4.31 รถหรือรถสายดัวน

วัสดุ

1. รถสายดัวนหรือเกววัลย์อ่อน
2. ไม้
3. หนามต้นพรหม
4. ลูกมะสัง
5. เชือก หรือครีอย่านาง

การผลิต

ตัดรถสายดัวนเป็นท่อนสั้นๆ แล้วแต่ต้องการขนาดรถให้เล็กหรือใหญ่ หลายขนาด นำรถสายดัวนมาประกอบเข้าด้วยกันให้เป็นตัวรถโดยใช้หนามของต้นพรหม ที่มีลักษณะแหลมคล้ายตะปู กดลงบนรถสองอันยึดให้ติดกันเป็นโครงสร้างของรถแล้วแต่คนทำว่าจะจินตนาการเป็นรถอะไรส่วนใหญ่จะนิยมทำเป็นรถ 4 ล้อ และ 6 ล้อ โดยล้อรถจะทำด้วยลูกมะสัง ไม้เชือกด้านหน้าเชือกอาจทำจากครีอย่านางที่ปลูกไว้ในบ้าน (วิเชียร ยอดสูง . สัมภาษณ์. 2560)

รูปแบบ

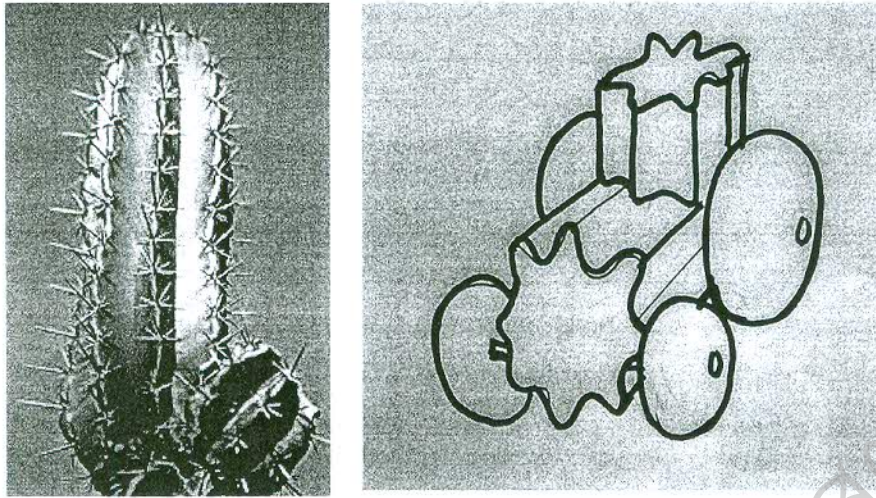
เป็นรถลาก ทำจากวัสดุธรรมชาติทั้งหมดได้แก่ตัวรถทำจากเกววัลย์ ล้อทำจากลูกมะสัง เชือกลากทำจากครีอย่านาง ตะปูยึดทำจากหนามต้นพรหม

วิธีการเล่น

ใช้ลากเล่น หรือวิ่งลากแข่งกัน เล่นได้ทั้งผู้ใหญ่และผู้ชาย

4.3 รถต้นกระบองเพชร

กระบองเพชรเป็นพรรณไม้ยืนต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ลำต้นมีความสูงประมาณ 1-2 เมตร ลำต้นมีสีเขียว มีหนามรอบต้นหรือไม่มีก็ได้แล้วแต่ชนิดพันธุ์ ลักษณะต้นเป็นเหลี่ยมรูปทรงกระบอกรูปทรงกลม ในอดีตที่บ้านโคกสูงมีกระบองเพชรอยู่โดยทั่วไปแต่ถูกน้ำท่วมตายหมด ปัจจุบันหาค่อนข้างยาก

ภาพประกอบ 4.32 รถต้นกระบองเพชร

วัสดุ

1. ต้นกระบองเพชร
2. มีด
3. ไม้ไผ่

การผลิต

ตัดกระบองเพชรออกเป็นท่อนๆ เลาะเอาหนามออก ใช้มีดผ่าตกแต่งให้เป็นรูปทรงอย่างที่ต้องการใช้ไม้ไผ่เหลาให้กลมทำไม้เสียบประกอบกันให้เป็นรถ ใส่ล้อที่ทำจากลูกมะสัง ล้อหน้าให้มีขนาดเล็กกว่าล้อหลัง ส่วนมากนิยมทำเป็นรถโต (วิเชียร ยอดสลุง. สัมภาษณ์. 2560)

รูปแบบ

เป็นรถโตทำจากต้นกระบองเพชร มี 4 ล้อ ล้อหน้าเล็กกว่าล้อหลัง

วิธีการเล่น

ใช้มือจับต้นเล่นกับพื้นดิน หรือใช้ลากวิ่งแข่งกัน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายคือ

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านของไทยเบ็งบ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี ในด้าน วัสดุ การผลิต รูปแบบ และวิธีการเล่น
2. เพื่อเป็นฐานข้อมูลด้านของเล่นพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบ็งบ สำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของไทยเบ็งบในจังหวัดลพบุรี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มประชากรคือ ของเล่นพื้นบ้านของไทยเบ็งบบ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี

1. ของเล่นที่ทำจากใบไม้ 10 ชนิดได้แก่
 - 1.1 ปลาตะเพียนใบลาน
 - 1.2 ตักแตนใบลาน
 - 1.3 ปูใบลาน
 - 1.4 นกฟักไข่ใบลาน
 - 1.5 ม้าดอกแฝก
 - 1.6 ม้าก้านกล้วย
 - 1.7 ปืนก้านกล้วย
 - 1.8 ตะกร้อ
 - 1.9 ดอกไม้
 - 1.10 กบใบลาน
2. ของเล่นที่ทำจากไม้ 12 ชนิดได้แก่
 - 2.1 จิ้งหิ้นลูกยาง
 - 2.2 จิ้งโปะะ
 - 2.3 รถล้อไม้
 - 2.4 รถล้อลูกมะสัง
 - 2.5 ตีระวง
 - 2.6 รถลากไม้
 - 2.7 เกวียนไม้ไผ่
 - 2.8 ว่าว
 - 2.9 จิ้งหิ้น
 - 2.10 ไม้ห่ม
 - 2.11 งูรีดน้อง
 - 2.12 โลกเถก

3. ของเล่นที่ทำจากดิน 2 ชนิดได้แก่
 - 3.1 วัควายปั้น
 - 3.2 ลูกกระสุนหนังสติ๊ก
4. ของเล่นที่ทำจากวัสดุอื่นๆ 3 ชนิดได้แก่
 - 4.1 รถไกลาน
 - 4.2 รถลากเครือข่ายตัวน
 - 4.3 รถดันกระบองเพชร

สรุปผลการศึกษา

หมู่บ้านไทยเบ็งบ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี มีลักษณะทางภูมิศาสตร์คือเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำป่าสักไหลผ่าน ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำนา ทำไร่เป็นอาชีพหลัก ภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านของไทยเบ็งบ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี ที่ทำขึ้นเพื่อให้เด็กเล่นในชีวิตประจำวันมีความหลากหลาย การทำของเด็กเล่นสัมพันธ์กับวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ แสดงให้เห็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย สอดคล้องกับธรรมชาติโดยเลือกใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น มาดัดแปลงให้เป็นของเล่นที่สร้างความเพลิดเพลินกับเด็ก โดยแบ่งได้ตามวัสดุและวิธีการสร้างสรรค์ ได้แก่ ของเล่นที่ทำจากใบไม้ ของเล่นที่ทำจากไม้ ของเล่นที่ทำจากดิน และของเล่นที่ทำจากวัสดุอื่นๆ วัสดุส่วนใหญ่จะเป็นใบไม้ที่หาได้ในท้องถิ่น วัสดุที่พบในการทำของเล่นได้แก่ ไม้ไผ่ ใบลาน ใบตาล ใบตอง ใบมะพร้าว หวาย ดันกระบองเพชร หญ้าแฝก เครือย่านาง เถาวัลย์อ่อน ไม้หนูน ไม้จ้าว ลูกมะสัง ฯลฯ ที่ปลูกไว้ในบ้านหรือขึ้นเองในที่ต่างๆ ด้านการผลิตนั้นทำตามกันมาโดยได้รับการถ่ายทอดจากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย หรือใช้วิธีการ ครูพัก ลักจำ รูปแบบส่วนมากจะเป็นการเลียนแบบธรรมชาติและวัตถุแวดล้อมใกล้ตัว ด้านวิธีการเล่นจะมีวิธีแตกต่างกันไป ของเล่นบางอย่างสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลิน บางอย่างสร้างความรักความสามัคคีในกลุ่ม ของเล่นบางอย่างช่วยให้เกิดพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์และสังคมของเด็ก ความสมบูรณ์และความสวยงามของผลงานจะขึ้นอยู่กับฝีมือ ความชำนาญและประสบการณ์ของคนทำ ของเล่นพื้นบ้านบางอย่างผลิตมาจากวัสดุพื้นถิ่นมีลักษณะเฉพาะ เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนไทยเบ็งบ

จากการศึกษาภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านของไทยเบ็งบ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี จำนวน 27 ชิ้น โดยศึกษาจากผลงานของเล่นพื้นบ้านของไทยเบ็งบ้านโคกสูง ที่ทำขึ้นเพื่อให้เด็กเล่นในชีวิตประจำวัน โดยใช้วิธีการถ่ายภาพ การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสรุปงานแต่ละประเภทดังนี้

1. ของเล่นที่ทำจากใบไม้

จำนวน 10 ชนิด ส่วนมากจะเป็นใบไม้ที่หาได้ในท้องถิ่น ในหมู่บ้านไทยเบ็งบ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี มีลักษณะทางภูมิศาสตร์คือเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำป่าสักไหลผ่าน ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำนา ทำไร่เป็นอาชีพหลัก ใบไม้ที่หาได้ง่าย คือใบลาน ใบตาล ใบมะพร้าว ใบตอง ใบอ้อยที่ปลูกไว้ในบ้านหรือในที่นา การทำของเด็กเล่นจึงสัมพันธ์กับวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ แสดงให้เห็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่สามารถดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย สอดคล้องกับธรรมชาติโดยเลือกใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น มาดัดแปลงให้เป็นของเล่นที่ให้ความเพลิดเพลินกับเด็ก โดยมากผู้ชายจะเป็นผู้คิดประดิษฐ์ของเล่นต่างๆขึ้นมา

1.1 วัสดุ ได้แก่ ใยลาน ใยตาล ใยมะพร้าว ใยตอง ใยผ้าฝลก ไม้ไผ่ อุปกรณ์ได้แก่ มีด กรรไกร เชือก เหล็กเจาะรู หลอดพลาสติก เป็นต้น

1.2 การผลิต ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการสาน การขัด พับ ดึง โดยใช้วัสดุจากธรรมชาติเป็นหลักเมื่อสานเสร็จแล้วจึงใช้เชือก ร้อยเพื่อห้อยแขวน

1.3 รูปแบบ รูปแบบที่พบเป็นการเลียนแบบธรรมชาติเช่น ปลา ปู กบ นก ม้า ตั๊กแตน ดอกไม้ รูปแบบที่เป็นทรงกลมได้แก่ ตะกร้อ รูปแบบที่มาจากจินตนาการคือปิ่นก้านกล้วย

1.4 วิธีการเล่น ส่วนมากของเล่นที่ทำจากใบไม้จะนำมาแขวนเพื่อให้เกิดความสวยงามหรือนำมาเล่นในการเล่นนิทานเพื่อความเพลิดเพลิน บางอย่างจะทำให้มีการพัฒนาด้านร่างกายเช่นวิ่ง ม้าก้านกล้วย เล่นได้ทั้งเด็กหญิงและเด็กชาย อายุประมาณ 3 - 10 ปี

2. ของเล่นที่ทำจากไม้

จำนวน 12 ชนิด ของเล่นที่ทำจากไม้จะเหมาะสำหรับเด็กโตที่มีอายุประมาณ 5 -14 ปี ส่วนมากทำจากไม้ไผ่และไม้อื่นๆที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น มีทั้งเล่นคนเดียวและเล่นรวมกันหลายคน วัสดุบางอย่างบางครั้งอาจคิดไม่ถึงว่าสามารถนำมาประดิษฐ์เป็นของเล่นได้ เช่นรถล้อลูกมะสัง เป็นต้น

2.1 วัสดุ ได้แก่ ไม้ไผ่ ไม้มะค่า ไม้สัก ไม้ยาง ไม้ประดู่ ไม้ชิงโค ไม้ขนุน ไม้จิว ไม้กระเบา ลูกมะสัง เถวัลย์ ใยผ้าฝลก หวาย ตอก กระจดาชแก้ว กระจดาชหนังสือพิมพ์ กาว มีด เลื่อย สว่าน เชือก ด้ายในล่อน

2.2 การผลิต ส่วนใหญ่จะตัดไม้แล้วเหลาขัด ดัดให้ได้รูปที่ต้องการ หรือสานให้เป็นรูปร่างแล้วประกอบเข้าด้วยกันเช่นการมัด การเจาะ เป็นต้น

2.3 รูปแบบ จะมีรูปแบบที่หลากหลายบางอย่างเคลื่อนที่ได้ ส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบที่เลียนมาจากสิ่งของรอบตัวเช่น รถ เถวียน งู สัตว์ปีก เครื่องบิน ปืน เป็นต้น

2.4 วิธีการเล่น ของเล่นบางอย่างใช้เล่นในชีวิตประจำวันเช่น จิ้งโม่ ติระวง รถลาก รถล้อไม้ หรือในช่วงประเพณีเทศกาลเช่นโลกเกก บางอย่างใช้เล่นเฉพาะช่วงฤดูเช่นการเล่นว่าว จะนิยมเล่นในช่วงฤดูหนาว เป็นต้น

3. ของเล่นที่ทำจากดิน

จำนวน 2 ชนิด ดินเป็นวัสดุที่พบได้ทั่วไปในประเทศไทย แต่ดินที่สามารถนำมาปั้นขึ้นรูปได้นั้นต้องเป็นดินเหนียว เนื่องจากมีคุณสมบัติยึดเกาะแน่นมีความละเอียด มนุษย์รู้จักการนำดินเหนียวมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันเช่นการปั้นหม้อปั้นไห หรือภาชนะ และการปั้นสัตว์เช่นวัวและควาย มาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ของเล่นที่ทำจากดินของไทยเบ็งโคกสูงพบไม่มากนัก

3.1 วัสดุ ดินเหนียว ใยตอง

3.2 การผลิต นำดินเหนียวมาวัดเพื่อคัดกรองเศษหิน กรวดออกจากดิน ลักษณะดินไม่ควรเหลวและแข็งเกินไปเพราะจะทำให้ปั้นยาก นำดินมาปั้นขึ้นรูปตามต้องการ เสร็จแล้วนำมาตากแดดหรือผึ่งลมให้แห้งก่อนนำไปเล่น

3.3 รูปแบบ เป็นการปั้นเลียนแบบธรรมชาติ เช่นรูปวัว รูปควาย รูปผักผลไม้ต่างๆเช่น มะเขือ มะละกอ ผลงานจะสวยงามน้อยขึ้นอยู่กับคนปั้น โดยมากจะไม่เก็บรายละเอียดมากนัก ปั้นเพียงให้รู้ว่าเป็นตัวอะไร หรือปั้นเป็นลูกกลมเพื่อใช้เป็นกระสุน

ใช้วัตถุดิบในธรรมชาติที่มีคุณสมบัติพิเศษ ได้แก่ ดิน ไม้ ไม้ไผ่ ใบลาน ใบตาล กะลามะพร้าว ฯลฯ สีสัน ธรรมชาติ ที่พบเห็นแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม กลุ่มที่ให้ความสนุกสนาน ได้แก่กระแตเวียน กระบอกระเบิด กลองกิ่ง กลองหนังกบ กะลาเคาะจังหวะ ปีนแก้ว ปีนหนังสือ นกหวีด ป้องแปง ปี่ วิหคสายฟ้าและ โหวด กลุ่มให้ความเพลิดเพลินและจินตนาการได้แก่ กังหันหมุนหรือใบพัด เครื่องบิน นก กะลั่ง จักจั่น ปลาตะเพียน นกกระเรียนเดิน นกบิน กลุ่มการแข่งขันได้แก่ กะลาเขาควาย จระเข้ไม้ ดาบไม้ ธนู และ กลุ่มตุ๊กตา หรือหุ่นจำลองได้แก่ รถบรรทุก รถสามล้อ เรือ ลูกฟุตบอล ว่าว หม้อข้าวหม้อแกง อีโก้ หุ่นไดโนเสาร์ หุ่นวัวควาย รถถัง รถมอเตอร์ไซด์ บ้านจำลอง ตุ๊กตาและหุ่นจำลองอื่นๆ

ในอดีตของเล่นพื้นบ้านเหล่านี้ถูกถ่ายทอด เรียนรู้สืบทอดกันมา จากรุ่นสู่รุ่น จนถึงปัจจุบัน องค์ความรู้ วัสดุบางอย่างเช่นต้นไม้มบางชนิดได้สูญพันธุ์จากภัยธรรมชาติเช่นน้ำท่วม ไฟป่า ของเล่น บางอย่างยังมีทำสืบทอดมาถึงปัจจุบัน เช่น เกรียนไม้ไผ่ โกลกเหล็ก รถล้อไม้ ตีระวง ยังมีให้เห็นในชุมชน แต่ของเล่นพื้นบ้านเหล่านี้ไม่อาจทนกระแสของเล่นสมัยใหม่ที่มีความสวยงาม สนุกสนาน ทำทาย เช่น ของเล่นพลาสติก โมเดล เกมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ซึ่งของเล่นในปัจจุบันอาจทำให้เกิดภาวะโลก ส่วนตัวของเด็กสูง ติดเกม เสพติดเรื่องความรุนแรง ไม่พัฒนาด้านร่างกาย ฯลฯ ดังนั้นจึงควร สนับสนุนของเล่นพื้นบ้านบางอย่างที่ทำให้เด็กมีพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ และมนุษย์สัมพันธ์ให้ เด็กได้อยู่ร่วมกันอย่างสนุกสนาน มีความสุข

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับของเล่นพื้นบ้านดังต่อไปนี้

1. ควรมีการรื้อฟื้นองค์ความรู้ต่างๆเกี่ยวกับของเล่นพื้นบ้านของชาวโคกสูงที่มีคุณค่าและเป็นอัตลักษณ์ ของโคกสูงอย่างแท้จริงเช่น รถล้อลูกมะสัง ม้าดอกแฝก รถลากเครื่องสายด้วน รถต้น กระบองเพชร เพื่อไม่ให้องค์ความรู้เหล่านี้สูญหายไป
2. สร้างหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับของเล่นพื้นบ้าน เพื่อให้นักเรียนในท้องถิ่นได้เรียนรู้ สร้าง ความภาคภูมิใจและมีจิตสำนึกในการวางแผนภูมิปัญญาของตน
3. ส่งเสริมการจัดการแข่งขัน การประดิษฐ์ของเล่นจากวัสดุพื้นบ้าน ของคนในชุมชนบ้าน โคกสูง เพื่อให้เกิดสิ่งสร้างสรรค์ ได้ของเล่นที่มีความร่วมสมัยเหมาะสมสำหรับเด็กในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

งานศึกษาภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านของไทยเบ็งบ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี นั้นเป็น การศึกษาเพียงประเด็นเดียว ยังมีประเด็นอื่นๆที่น่าสนใจที่จะเสนอแนะเพื่อทำการศึกษาวิจัยต่อไป ดังนี้

1. ภาษาและตัวอักษรของไทยเบ็งโคกสูง
2. ภูมิปัญญาการละเล่นพื้นบ้านของไทยเบ็งโคกสูง
3. ภูมิปัญญาการสร้างบ้านของไทยเบ็งโคกสูง
4. ภูมิปัญญาการถนอมอาหารของไทยเบ็งโคกสูง

บรรณานุกรม

- กะ ลำไยจร. (2560, 9 กันยายน). สัมภาษณ์โดย จุติรัช อนุกุล ที่บ้านเลขที่ 66/1 หมู่ 7 ตำบล
โคกสลุง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
- การละเล่นของเด็กไทย. (2559). [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก
<http://www.tungsong.com/thaiplay/ThaiGames.asp> (10 กุมภาพันธ์ 2559)
- กิติกร มีทรัพย์. (2534). บทความสุขภาพจิต 14 *เด็กไทยวันพรุ่งนี้*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา
ของเล่น. (2559). [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก. [http://www. th.wikipedia.org/wiki/](http://www.th.wikipedia.org/wiki/)(10 กุมภาพันธ์
2559)
- ของเล่นพื้นบ้านโบราณ. (2559). [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก.
<http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=angelonia17>(10 กุมภาพันธ์
ของเด็กเล่น. (2559). [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก. <http://www.payai.com>(11 มกราคม 2559)
- คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจกับมวลชน คณะกรรมการบริหารโครงการพัฒนา
ลุ่มน้ำป่าสักอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- ชาญวิทย์ ตรีประเสริฐ. (2548). พิพิธภัณฑสถานบ้าน การแสดงทางวัฒนธรรมและกระบวนการรื้อฟื้น
ความเป็นไทยเบ็ญ. วิทยานิพนธ์ สส.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. อัดสำเนา.
- ทม พงษ์พันธ์. (2560, 9 กันยายน). สัมภาษณ์โดย จุติรัช อนุกุล ที่บ้านเลขที่ 5/1 หมู่ 11 ตำบล
โคกสลุง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
- นักศึกษาสาขาวิชาเอกมานุษยวิทยา ชั้นปีที่ 3 คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร รุ่นที่ 59
(2559). นักเรียนพากย์สนาม ณ โคนสลุง. กรุงเทพฯ : ภาควิชามานุษยวิทยา คณะ
โบราณคดีมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น. (2559). [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก. [http://www.
th.wikipedia.org/wiki/](http://www.th.wikipedia.org/wiki/) (10 มกราคม 2559)
- ประวัติของเล่น. (2559). [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก. [http://www.
gotoknow.org/blog/toynomics/107588](http://www.gotoknow.org/blog/toynomics/107588) (10 มกราคม 2559)
- ประวัติความเป็นมาของการละเล่นของไทย. (2559). [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก. [http://. www.
student.swu.ac.th/sc511010362/workhome/0prawat.htm](http://www.student.swu.ac.th/sc511010362/workhome/0prawat.htm) (10 มกราคม 2559).
- พรเพ็ญ เดอ ยอง (2556). การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของครอบครัวไทยเบ็ญ โดยกลุ่ม เยาวชน
ตำบลโคกสลุง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตมนุษยนิเวศศาสตร์
(พัฒนาครอบครัวและสังคม). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ภูมิปัญญาไทย. (2559). [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก. [http://www. th.wikipedia.org/wiki/](http://www.th.wikipedia.org/wiki/)(10
มกราคม 2559)
- ภูธร ภูมธนะ. (2541). มรดกวัฒนธรรมไทยเบ็ญลุ่มน้ำป่าสัก ในเขตที่ได้รับผลกระทบจากการสร้าง
เขื่อนป่าสัก. กรุงเทพฯ : พี เอ ลีฟวิ่ง จำกัด

3.4 วิธีการเล่น นำว้าวหรือควายที่ปั้นมาเล่นด้วยกันหลายคน เล่นได้ทั้งเด็กหญิงและเด็กชาย ส่วนการเล่นยิงลูกหนังสตักนั้นนิยมเล่นในกลุ่มเด็กผู้ชาย

4. ของเล่นที่ทำจากวัสดุอื่นๆ

จำนวน 3 ชนิด ของเล่นที่ทำจากวัสดุอื่นๆอาจเป็นวัสดุเหลือใช้ หรือวัสดุที่ไม่คาดคิดว่าจะสามารถนำมาผลิตเป็นของเล่นได้ เช่นต้นกระบองเพชรเป็นต้น

4.1 วัสดุ ที่มาจากธรรมชาติได้แก่ เครื่องสายด้วนหรือเกววัลย์อ่อน หนามต้นพรหม ลูกมะสัง เครื่องย่านาง ต้นกระบองเพชร ทางมะพร้าว อุปกรณ์ได้แก่ มีด กรรไกร ลวด เชือก ก้านธูป หลอดด้าย เหลือใช้ ยางวง เทียน

4.2 การผลิต นำวัสดุ อุปกรณ์ มาตัดแต่งประกอบกันให้เป็นรูปทรงที่ต้องการ

4.3 รูปแบบ เป็นการนำวัสดุธรรมชาติและวัสดุเหลือใช้มาดัดแปลงเลียนแบบรูปที่พบเห็นในการดำเนินชีวิต เช่น รถไถ รถบรรทุก รถกระบะ รถโกนาเป็นต้น

4.4 วิธีการเล่น ใช้ลากเล่น ไล่เล่นหรือแข่งกัน ใครถึงเส้นชัยก่อนเป็นผู้ชนะ ส่วนใหญ่จะนิยมเล่นในกลุ่มเด็กชาย

อภิปรายผล

จากการศึกษาภูมิปัญญาของเล่นพื้นบ้านของไทยเบ็งบ้านโคกสูง จังหวัดลพบุรี ที่เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตในอดีตของคนไทยเบ็งโคกสูง ว่ามีสภาพความเป็นอยู่ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัสดุจากธรรมชาติ เช่นไม้ไผ่ ใบลาน ใบตาล ใบตอง ใบมะพร้าว หวาย ต้นกระบองเพชร หญ้าแฝก เครื่องย่านาง เกววัลย์อ่อน ไม้หนุ่น ไม้จิว ฯลฯ มาประยุกต์ใช้สร้างสรรค์ของเล่นพื้นบ้านให้กับเด็กๆได้อย่างสวยงาม มีคุณค่าไม่ทำลายธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ด้านการผลิตและรูปแบบนั้นทำตามกันมาโดยได้รับการถ่ายทอดจากพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย หรือใช้วิธีการแบบครูพักลักจำ ของเล่นพื้นบ้านบางอย่างผลิตมาจากวัสดุพื้นถิ่นมีลักษณะเฉพาะ เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนไทยเบ็ง ของเล่นบางอย่างสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลิน บางอย่างสร้างความรักความสามัคคีในกลุ่มเพื่อนๆเช่นการเล่นไม้ทิ่ม ของเล่นบางอย่างช่วยให้เกิดพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์และสังคมของเด็ก ความสมบูรณ์และความสวยงามของผลงานจะขึ้นอยู่กับฝีมือ ความชำนาญและประสบการณ์ของคนทำ ผลจากการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับ งานวิจัยของ วรณา พิเชษฐพฤษ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ของเล่นเด็กภาคกลาง :การพัฒนาการผลิตตามแนวเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พบว่า ของเล่นเด็กภาคกลางเป็นภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษ ได้สร้างสรรค์และสืบทอดให้แก่ลูกหลาน ด้วยการนำเอาดินเหนียวและวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นที่หาได้ง่ายมาใช้ในการผลิต ทั้งประเภทเลียนแบบธรรมชาติและประเภทสร้างสรรค์ ความสวยงาม ความสมบูรณ์และคุณภาพของผลงานจะขึ้นอยู่กับฝีมือและความชำนาญของพ่อแม่หรือช่างเป็นสำคัญและจัดเป็นหัตถกรรมไทยพื้นบ้านสาขาหนึ่งของเล่นเป็นสื่อความรักความห่วงใยของพ่อแม่และส่งเสริมให้เด็กได้เจริญเติบโตและองงามไปตามวิถีวัฒนธรรม โดยเชื่อว่าของเล่นประเภทเลียนแบบธรรมชาติจะช่วยให้เด็กรู้จักพ่อแม่ ญาติพี่น้องและมีความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของเล่นประเภทสร้างสรรค์นอกจากจะให้ความสนุกสนานแล้วยังช่วยเสริมสร้างความคิดและสติปัญญาเด็กได้กิจกรรมการเล่นจะช่วยให้เกิดพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์และสังคมของเด็ก การผลิตของเล่นเด็กภาคกลางเดิมพ่อแม่ผลิตให้ลูกหลานเล่นในครัวเรือน

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ประวัติผู้วิจัย

1. ชื่อ - สกุล (ภาษาไทย) นายจตุริช อนุกุล
(ภาษาอังกฤษ) Mr. CHUTIRACH ANUKOOL
2. เลขประจำตัวประชาชน 3 1908 00073 52 9
3. ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม
4. หน่วยงานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก
สาขาวิชาศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีลพบุรี 15000
โทรศัพท์ : 082 9141915
E-mail : chutirachanukool@gmail.com
5. ประวัติการศึกษา
ปริญญาตรี ศบ. (จิตรกรรม) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง
ปริญญาโท ศป.ม. (ทัศนศิลป์ : ศิลปะสมัยใหม่) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปริญญาเอก ศศต. (ศิลปวัฒนธรรมวิจัย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Cert .in Product Design and Technology Edit Cowan University .Perth
Australia.

บทความวิชาการ

ศิลปะหลังสมัยใหม่กับการเรียนการสอนศิลปะ หนังสือประกอบการสัมมนาวิชาการ ม.ราชภัฏนครปฐม	ปี 2549
ธรรมชาติ ศิลปะ สุนทรียะที่หาได้ทั่วไป วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์ฯ	ปี 2550
ศิลปะและวัฒนธรรมการห่อกับธรรมชาติ วารสารวิชาการคณะกรรมการจัดการ	ปี 2551
วัฒนธรรมการใช้สีในสังคมไทย วารสารวิชาการ ม.ราชภัฏวไลยอลงกรณ์	ปี 2552
เหล่าจื้อ กำเนิดเต๋า วิถีแห่งธรรมชาติ วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์ฯ	ปี 2552
คริสต์ ผู้สร้างศิลปะสาธารณะชน วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์ฯ	ปี 2553
จิตรกรรมวัดถ้ำตะโก	วารสารวิชาการสาขาศิลปกรรม ปี 2553

มีความชำนาญด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะโดยเคยร่วมแสดงงานระดับประเทศหลายครั้ง

ประวัติการแสดงงานศิลปกรรม

2534	ศิลปกรรมร่วมสมัยศิลปินรุ่นเยาว์ ครั้งที่ 8
2535	จิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 14
2537	จิตรกรรมสีน้ำมัน โรงแรมแม่น้ำ
2540	นิทรรศการศิลปะสมัยใหม่ หอศิลป์เพาะช่าง
2542	นิทรรศการ Vision in Modern Art หอศิลป์ มศว.
2549	นิทรรศการโฉมหน้าศิลปิน สีลมแกลอเล็ย

- 2550 นิทรรศการ 76 ปี อารี สุทธิพันธ์ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
- 2551 นิทรรศการ 77 ปี อารี สุทธิพันธ์ หอศิลป์ มศว.
- 2552 นิทรรศการสุนทรียะแห่งสรีระหอศิลป์สีลมแกลลอเลีย
- 2558 นิทรรศการศิลปะ ธรรมชาติ - สัจธรรม ห้างบิ๊กซีซูเปอร์เซ็นเตอร์ ลพบุรี
- 2559 นิทรรศการศิลปะ เทิดพระเกียรติในหลวง ห้างบิ๊กซีซูเปอร์เซ็นเตอร์ ลพบุรี
- 2560 นิทรรศการศิลปะ ศิลปะเพื่อสังคม โรงพยาบาลพระนารายณ์ ลพบุรี
- 2560 นิทรรศการศิลปะ แลศิลป์ ถิ่นละโว้ หอศิลป์ริมน้ำ และหอศิลป์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผ่านการอบรมและศึกษาดูงานศิลปะหลายประเทศเช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน สวิสเซอร์แลนด์ เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ อิตาลี ออสเตรเลีย กัมพูชา ลาว เวียดนาม มาเลเซีย พม่า จีน ฮองกง เกาหลี สิงคโปร์ ญวน อินโดนีเซีย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี